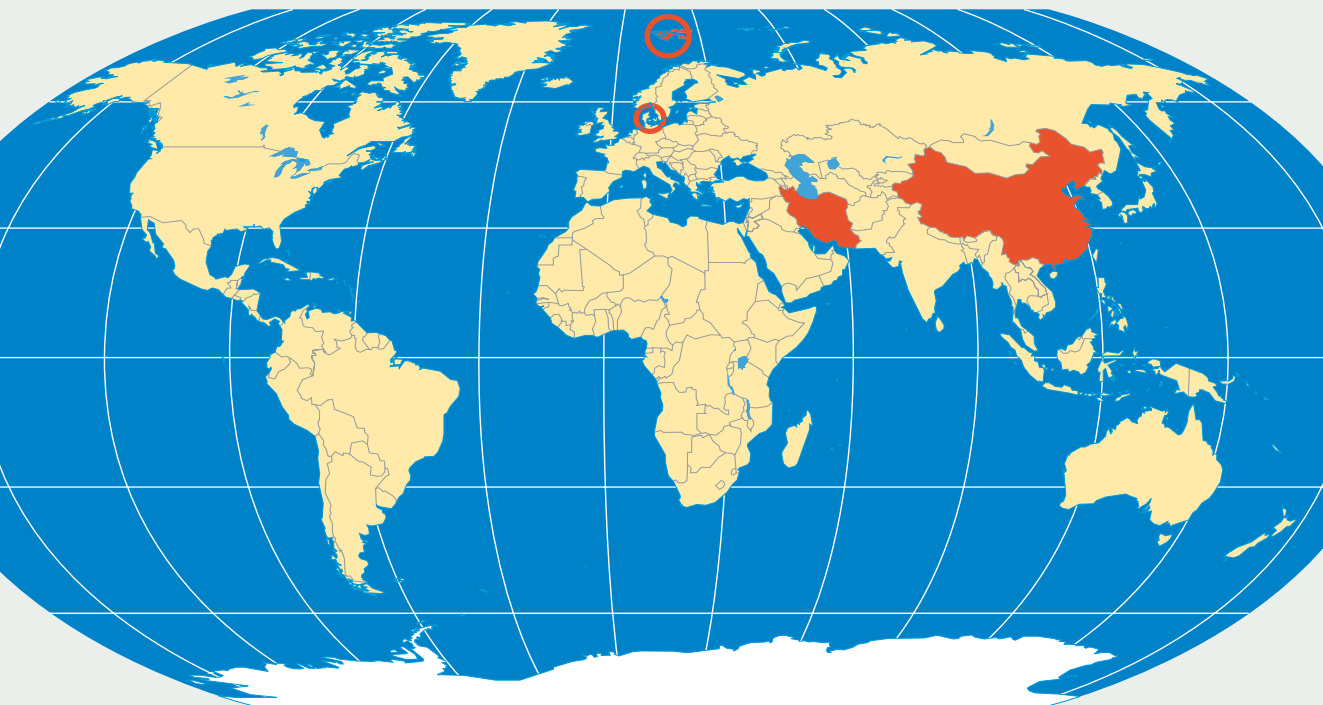

Geografisk Orientering

Tidsskrift for Geografforbundet
December 2011 · 41. årgang · Nr. 6

Blandet indhold

Redaktionen modtager tit ønsker om, at GO bringer artikler, der præsenterer den daglige undervisning i geografi og i natur/teknik med et geografirelevant indhold. Derfor opfordrer vi såvel studerende som undervisere på alle uddannelsesniveauer – folkeskole, gymnasium, lærerseminarium og universitet til at bidrage! Artikler mailles til mek@geografforbundet.dk

Dette, årets sidste nummer, indeholder en blandet skare artikler. Indledningsvis en underfundig artikel om kontrafaktiske kort. Samme forfatter skriver om øer og indsøer i Danmark. Sidstnævnte artikel bringes som opfølgning på temanummeret *Småøer i Danmark* (GO nr. 4 2009). Desuden vil en samlet og omfangsrig oversigt over alle øer og indsøer i Danmark supplere artiklen i den kommende netversion af dette GO-nummer på Geografforbundets hjemmeside. Fra Danmark til Kina – hvor to artikler skildrer hhv. Kinas kornproduktion og Kinas stålproduktion. Artiklerne berører andre aspekter

af den store folkerige nations udvikling i Centralasien, end de gængse i dagspressen. Dernæst bringes på opfordring fra Danmarks Lærereforening en didaktisk artikel, der handler om faglig læsning og skrivning i geografi som led i læseprojektet "Vi læser for livet". DLF udfører projektet i samarbejde med Nationalt Videncenter for Læsning som leverer artiklen. Som afrunding på dette nummer videregives en afsmittende positiv rejseberetning fra en studietur til Svalbard samt en ligeledes positiv beretning fra Iran, et land, som vi ellers ikke læser ret meget positivt om.

Det netop overståede folketingsvalg og det følgende regeringsskifte kommenteres både i lederen inkl. månedens link og i fagudvalgets klumme.

God læselyst

Helle Askgaard og Maja Enghave, GO-Redaktionen

Indhold

- 318 Redaktionens forord: Blandet indhold
- 320 Leder: Ny regering
- 320 Månedens link
- 322 Kontrafaktiske kort
Af Niels Ulrik Kampmann Hansen
- 328 Hvor mange øer er der i Danmark?
Af Niels Ulrik Kampmann Hansen
- 334 Kinas ny strategi for kornproduktion
– fra universel selvforsyning til regional specialisering
Af Kjeld A. Larsen
- 340 Kinas nye position som verdens største stålproducent
Af Kjeld A. Larsen
- 345 Faglighed, sprog og form – fagsprog til læsning og skrivning
Af Peter Bejder og Kaare Øster
- 350 Rejsebeskrivelse fra Svalbard
Af Ane Falk Mouritsen og Trine Thinggaard
- 356 Det smilende Iran
Af Ivan Jacobsen
- 364 Referat af Geografforbundets ordinære generalforsamling
- 366 Beretning fra geografweekend 2011
Af Mette Starch Truelsen
- 368 Fra Fagudvalget: Ny regering – nye navne
Af Jeanne Grage
- 369 **GO-skolekonkurrence for landets folkeskoleelever**
- 370 Beretning fra Geografforbundets studierejser til Sydamerika 2010 og 2011
- 377 Anmeldelser

Fra formanden

Ny regering

I sidste nummer af Geografisk Orientering var der på denne plads gisninger om politikken på folkeskoleområdet, når folketingsvalget var ovre.

Valgkampen er overstået. Der er tiltrådt en ny regering og en ny undervisningsminister. For første gang siden 1975 har vi fået en socialdemokratisk minister for børn og undervisning, Christine Antorini.

Folkeskolen som ideologisk slagmark?

I valgkampen var der lagt op til, at folkeskoleområdet kunne blive en ideologisk slagmark med udspil fra regeringen og et alternativt udspil fra Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti – begge udspil er kort refereret i lederen i sidste nummer af GO.

Sådan er det heldigvis ikke gået.

I et interview med Christine Antorini i folkeskolen nr. 24 står der indledningsvis:

"Der kommer ikke et stort lovkatalog, der skal udstikke retningen for en ny folkeskole. Christine Antorini vil samarbejde med interesseorganisationer og politiske med- og modspillere om

udvikling af skolen. Og skabe lidt begejstring".

Folkeskoleforliget bliver ikke opsagt, og der sker ikke en hel masse ændringer i skoleloven, siger den nybagte minister. Den nye regering vil først og fremmest udvikle skolen gennem forsøg og udviklingsarbejder. Og skoleudviklingen skal også ske i samarbejde med Danmarks Lærereforening og i dialog med politiske med- og modspillere.

Hele artiklen kan læses ved at følge månedens link.

Månedens link:

<http://www.folkeskolen.dk/69786/jeg-tror-vi-har-brug-for-en-periode-med-lidt-begejstring>

Dette betyder forhåbentligt ro om folkeskolens fag.

Reform af folkeskolen

Regeringsgrundlaget beskriver en folkeskolereform og *et partnerskab, hvor vi viser lærerne tillid og giver dem mere tid til at undervise.*

Regeringen vil foreslå en reform af folkeskolen. Den skal sikre, at alle børn senest ved afslutningen af 2. klasse har lært at læse, skrive

og regne, og at elever, der har problemer med at lære, får hjælp hurtigst muligt. Sikre, at folkeskolens lærere underviser i fag, hvor de har kompetence svarende til linjefag.

Læreruddannelsen

Det sidstnævnte fører hen til læreruddannelsen og den måde læreruddannelsen organiseres på.

De naturvidenskabelige fag heriblandt geografi har kummerlige vilkår på læreruddannelsen. Dette skal forstås på den måde, at alt for få lærerstuderende vælger de naturvidenskabelige fag – geografi, biologi, fysik/kemi og natur/teknik.

En reform af læreruddannelsen er efter vor mening påtrængende nødvendig for at undervisningen i bl.a. de naturvidenskabelige fag kan varetages af linjefagsuddannede lærere.

Her mangler vi et udspil, som forhåbentligt kan laves i enighed mellem folketingets partier eller i det mindste i kredsen af partier, der også er repræsenteret i forligskredsen omkring folkeskolen.

Erik Sjerslev Rasmussen
Formand Geografforbundet

nyhedsbrev

aldrig har det været lettere

at blive
opdateret

nyheder · tilbud · inspiration · artikler

Frederiksen[®]

A/S Søren Frederiksen, Ølgod
Viaduktvej 35 · 6870 Ølgod

Tlf. 7524 4966
Fax 7524 6282

info@frederiksen.eu
www.frederiksen.eu

Afd. Aarhus: Silkeborgvej 765
8220 Brabrand

"Lande omkring Nordpolen" af Kaare Øster

"Den bør være et must
til både skole- og
folkebibliotek!"

Lektøruddtalelse

Se mere på

meloni.dk

Solide lærebøger til den rigtige pris

FORLAGET
MELONI

Priser er eksklusive moms og forsendelse.

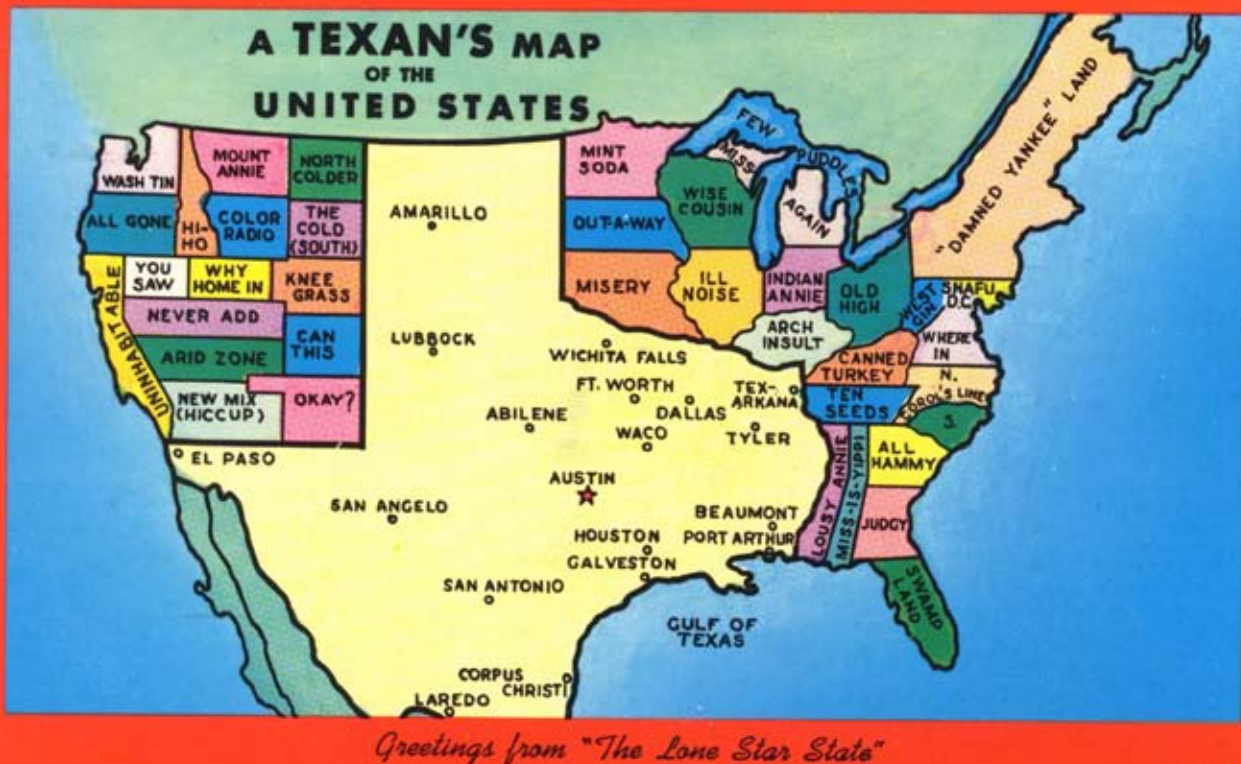

Fig. 1. A texan's map of the United States. Kilde: 7CK-75A John Hende Curteich Inc

Kontrafaktiske kort

Af Niels Ulrik Kampmann Hansen

Hvad er et kontrafaktisk kort? Ifølge Den Store Danske betyder ordet kontrafaktisk: "det som ikke er i overensstemmelse med det faktiske", mens Wikipedia forklarer kontrafaktisk historie som en genre, hvor man forestiller sig, hvad der ville være sket, hvis en konkret handling var faldet anderledes ud. Mange børn spørger jo: "hvad nu hvis...." Og det giver tit anledning til diskussioner, om hvad der kunne være sket, hvis ikke osv.

Kontrafaktiske kort er således kort, der er tegnet – mere eller mindre bevidst - forkert eller er blevet misfortolkede. Det er således ikke fortegnede kort, eller kort hvis projektion er misvisende. Jeg vil komme med nogle eksempler, som jeg synes

er interessante, men der findes givet mange flere og spændende eksempler på denne specielle genre af kort.

Hjemstavnens kort

På mange Danmarkskort er Bornholm anbragt i kortets

nordøstlige hjørne i stedet for på dens rette plads sydøst for Skåne. Det har givet anledning til en vandrehistorie om en værnepligtig fra Læsø, der søgte ind ved Bornholms Værn, fordi han mente, at det lå tæt på hans hjemstavn!

Det nære opfattes umiddelbart som mere vedkommende end fjerne lokaliteter. Jeg vil starte med et kontrafaktisk kort over USA, som en texaner måske kan tænkes at opfatte det (Fig. 1.)

Sådan vil mange mennesker nok anskue, at deres verden er mest koncentreret omkring den nærmeste omegn. I Diercke Weltatlas bringer de nyere udgaver et spændende kort på bagerste opslag, hvor man ser østpå med en New Yorkers øjne: Jo længere væk, desto færre detaljer (Fig. 2).

Geodætisk Instituts kort-bøger

Det velanskrevne Geodætisk Institut udgav i mange år generalstabskort i 1:100.000 i tre bind i formatet 23 x 24 cm. De tre bøger dækkede henholdsvis Det nordlige Jylland, Det sydlige Jylland og Øerne øst for Storebælt. Serien startede i 1933 og sluttede omkring 1968 med mange reviderede udgaver. Børgernes kort ligger generelt på et højt kartografisk niveau, men et enkelt sted har jeg fundet et eksempel på et kontrafaktisk kort fra det allerførste bind, der udkom: "Øerne øst for Storebælt" fra 1933, hvor der på opslagene 6, 7 og 9 optræder en jernbane, som aldrig blev bygget færdig, nemlig den nordligste del af den midtsjællandske bane.

Denne bane blev allerede vedtaget af Rigsdagen i 1908, men på grund af krig og genforening kom Statsbanerne først sent i gang med anlægget. Man startede sydfra med den dobbeltsporede delstrækning imellem Næstved og Ringsted. Denne åbnede 1924, derfra gik banen i årene 1925-36 videre mod Hvalsø og i årene 1928-1936 op gennem Hornshered med bro til Frederikssund. Den sidste strækning fra Frederikssund til Hillerød blev aldrig bygget helt færdig. Der blev

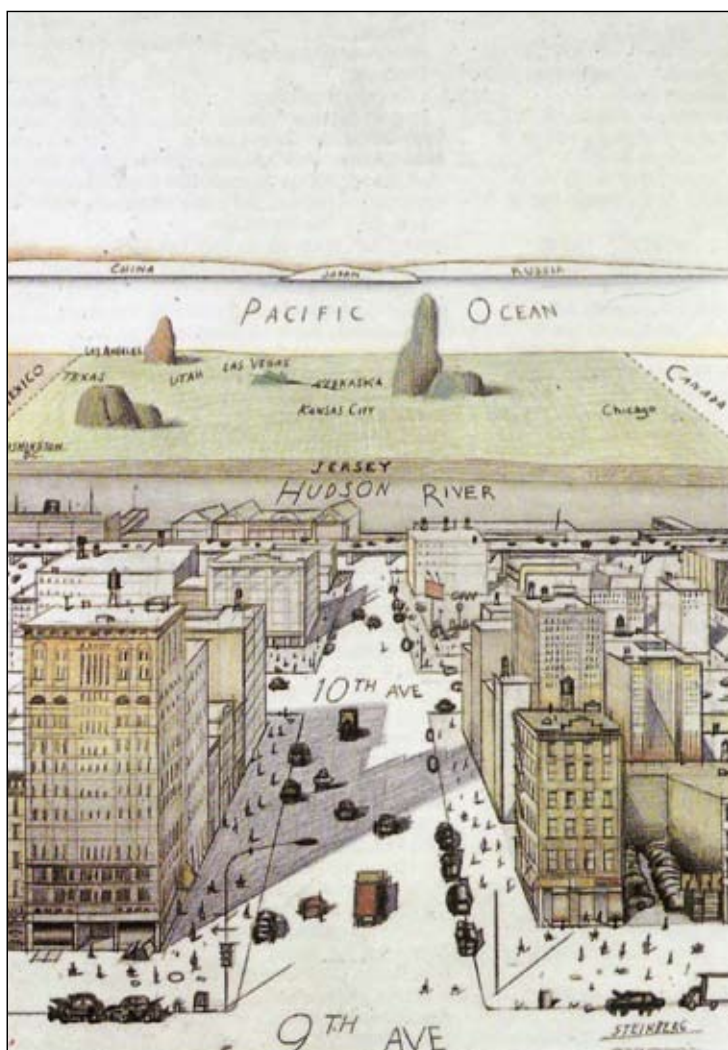

Fig. 2. Die Welt aus der Sicht eines New Yorker. Figurtekst oversat: Verden set med en New Yorkers øjne. (Saul Steinberg, New York). Kilde: Diercke Weltatlas, Westermann, 5. udgave, 2002.

bygget broer og lavet dæmninger og gennemskæringer, men skinnerne kom aldrig. Da man lavede kortet, var man helt sikker på, at banen ville blive færdigbygget, men sådan kom det ikke til at gå. Geodæterne har på siderne 6 og 7 lavet en note med rødt nederst, hvor der står: Banen Frederikssund Slangerup-Hillerød er ikke fuldført 1932. Det er jo sandt nok, og det blev den som nævnt aldrig. Om

nogen har ventet forgæves på toget her, er uvist, men i en nyudkommet bog (Jesper Asmusen: Mølleåen fra Bastrup sø til Øresund, Lindhardt og Ringhof 2010) omtales på side 29, at Slangerupbanen havde forbindelse til denne aldrig fuldførte bane. Om det er det kontrafaktiske kort fra 1933, der har ført til denne konklusion, vides ikke (Fig. 3).

Fig. 3. Kilde: Kortudsnit af Geodætisk Instituts kortbog III Øerne øst for Storebælt fra 1933 (1. udgave).

Historisk kort over Neuro-pa

Hvordan Europa ville være kommet til at se ud, hvis Nazi-tyskland havde vundet krigen. Det er der af gode grunde ingen, der ved, og regimet havde vel knap nok overblik over det, men her bringes et kontrafaktisk kort, der viser en mulighed (Fig. 4).

Kortet viser et Stortyskland, som det så ud på toppen af sin størrelse. Det består af Tyskland med grænserne fra 1937 udvidet med Østrig (Ostmark), protek-

toratet Bøhmen-Mæhren og Memeldistriktet (2), som kom til før krigen. Fra Polen erobrede man Fristaden Danzig (1). Wartheland (3), Sudauen (21), Galicien (19) og Bialystok (20). Senere tilkom Alsace-Lorraine (4) fra Frankrig, Storhertugdømmet Luxembourg (5) og Eupen-Melmedy-distrikterne (6) fra Belgien. Alle disse områder var rent faktisk inkorporeret i Stortyskland. Kontrafaktisk er så opdelingen af Belgien i to autonome lande: Flandern og Vallonien i vest. Lydstater er også de baltiske lande: Litauen,

Letland, som blev forøget med områder mod øst, bl.a. Neveldistriktet (23), og Estland, der er forøget mod øst med Pleskautdistriktet og Ingermandland (24). Hviderusland er også en autonom republik; disse lande betegnes under et som Generalbezirke.

Området omkring Moskva, Volgaområdet Kalmykien, Kuban, Dagestan, Georgien, Armenien, Aserbajdsjan og Ingusjetien (27) betegnes som satellitstater uden repræsentation. Herudover er der uafhængige medlemmer af den nye

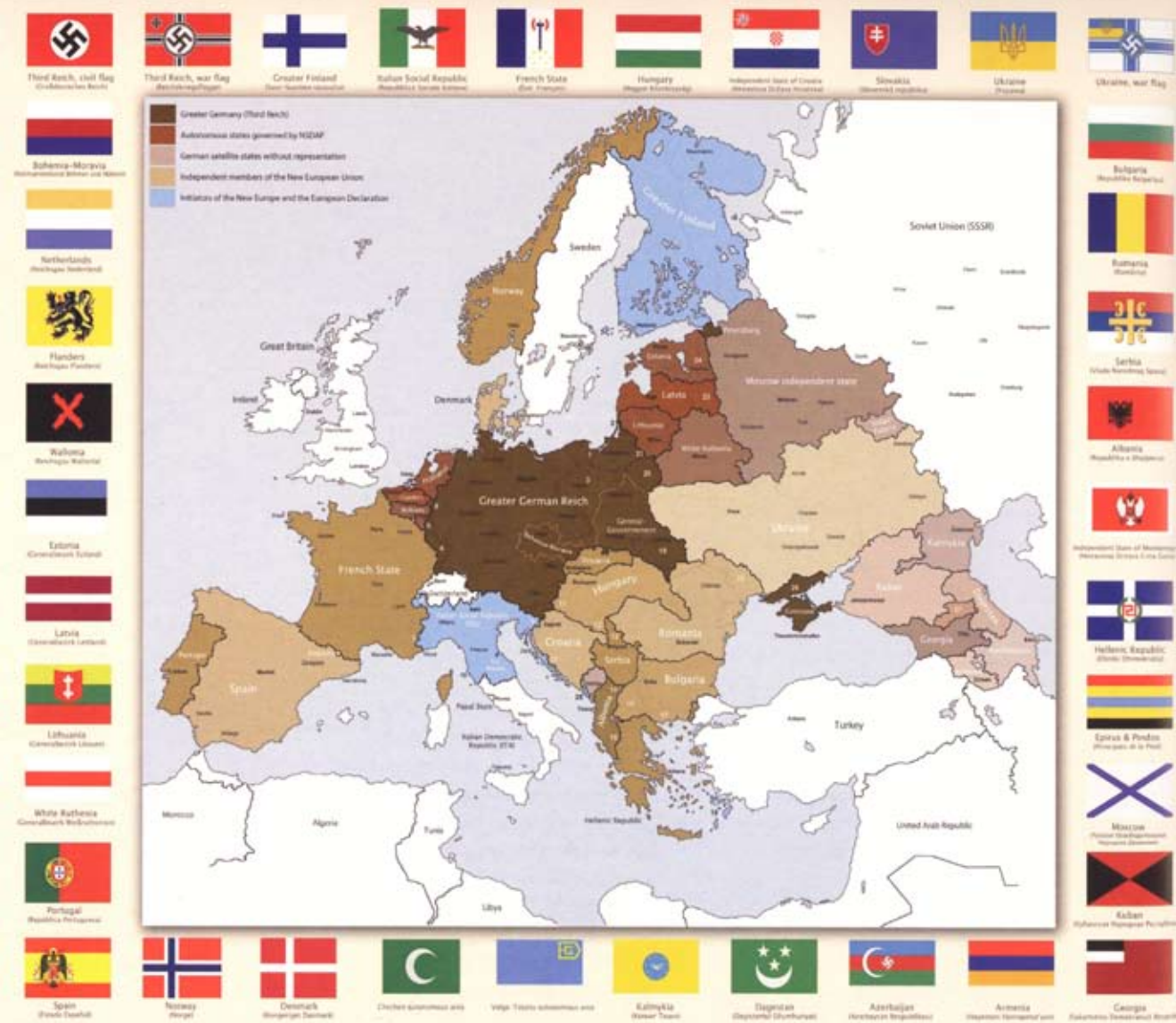

Fig. 4. Neuropa. Kilde: Frank Jacobs: Strange Maps – an atlas of Cartographic curiosities 2009. Kortet findes digitalt på www.valtakunta.eu

orden i Europa: Spanien og Portugal, Danmark og Norge, hvor sidstnævnte må afgive et mindre areal til Finland. Dette land får til gengæld store udvidelser mod øst til Ladogasøen og Murmansk-området med hele Kola-halvøen. Italien får Nice og Savoyen fra Frankrig og dele af Slovenien og Dalmatien fra Jugoslavien.

Mellemeuropa har meget ændrede grænser: Ungarn udvides mod øst med dele af Transsylvanien (dette skete rent faktisk i 1942) og mod syd med Sydslovakiet og dele af Serbien

(tilsammen kaldet Banatet (13)), Kroatien (12) og Slovenien (11). Kroatien får til gengæld Bosnien, og Albanien udvides med Kosovo (14) og nogle græske provinser (15). Bulgarien får Vestthrakien (17) og Makedonien (16), mens Rumænien får Transnistrien i bytte for dele af Transsylvanien. Den sydlige halvdel af Italien er blevet til en Demokratisk Republik, men de neutrale lande Schweiz, Sverige, Storbritannien og Irland er uændrede. Hvad der skulle ske med Nordafrika og Mellemøsten fremgår ikke af dette kort.

Sådan gik det jo (heldigvis) ikke, men kortet er et spændende eksempel på et kontrafaktisk kort.

Det delte Danmark

Nu vandt Nazi-tyskland jo ikke ligefrem 2. verdenskrig, og Danmark kom i sidste minut med på den rigtige side. Den tidligere ambassaderåd Jørgen Hansen har skrevet en kontrafaktisk bog om, hvad der kunne være sket, hvis russerne var kommet først og havde befriet den østlige del af Danmark samtidigt med at englænderne kom til Jylland i

1945. Han udvikler et spændende koncept, hvor Danmark deles ned gennem Storebælt, hvor han forestiller sig et jerntæppe fra Sprogø til Trieste. Bogen giver mange paralleller til udviklingen i Tyskland, fx bliver København delt i to zoner, hvor Frederiksberg og de vest herfor liggende kommuner med Værlose flyveplads bliver en slags Vestberlin, mens Langeland kommer til østzonen. Motorvejssystemet bliver anderledes; bl.a. bygges Humlums midtjyske motorvej til Vestdanmarks hovedstad Viborg, og Storebæltsoverfarten bliver af helt sekundær betydning.

Efter Østblokkens sammenbrud bliver Danmark igen samlet, men uden Grønland, Færøerne og Bornholm. Der findes ingen kort over dette scenarie, men på bogens forside optræder et kort over dette kontrafaktiske Danmark, som heldigvis aldrig blev virkelighed (Fig. 5).

Transnational kommunikation

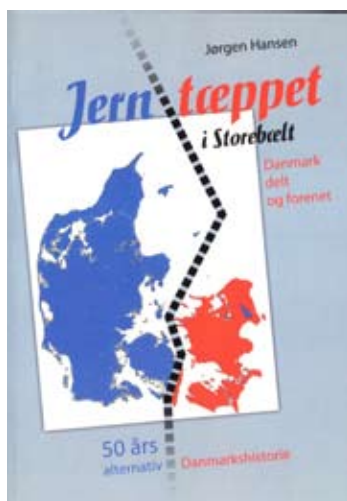

Fig. 5. Danmark er delt ved en Zonegrænse gennem Storebælt. Bemærk, at Bornholm mangler; det er kontrafaktisk blevet sovjetiseret. Kilde: Forsiden af Jørgen Hansens kontrafaktiske bog om Jerntæppet i Storebælt, Boks on Demand 2009.

Vi ved alle sammen, hvad en undergrundsbane, en Metro, The Tube eller U-bahn, er, men på dette kontrafaktiske kort har man forbundet alle disse

systemer til en global "metro", uanset at der findes forskelle i sporvidde, strømsystem og fritrumsprofil: *Transit map of the World*. Stilen, som kortet afspejler, svarer til Harry Becks system, der er konstrueret til London Underground i 1933.

Afrika er dårligt forsynet med offentlige transportsystemer, idet kun Cairo, Alexandria, Tunis, Alger og Lagos har eller har planer om sådanne systemer. Oceanien har i sagens natur ikke meget brug for sådanne systemer. Kun Melbourne, Sidney og Auckland har metrolignende systemer. De øvrige verdensdele er imidlertid forbundet med fantasibaner. Tænk at rejse fra Vancouver til Shanghai via Montreal, Amsterdam, Prag, Kiev og Novosibirsk! En dansker vil nok også undre sig over, at rejsen til Göteborg går over Stockholm! (Fig. 6).

Niels Ulrik Kampmann Hansen er lektor ved Aurehøj Gymnasium.

Fig. 6. Fantaskikort fra Mark Ovenden: *Transit Maps of the World*, Penguin 2007. Kilde: Frank Jacobs: *Strange Maps – an atlas of Cartographic curiosities* 2009.

I Teheran frydes ayatollahen!

Ayatollah Khamenei er overbevist: Efter Det arabiske Forår vil den iranske revolution brede sig hen over Nordafrika og Mellemøsten og videre ind i Europa.

En helt ny bog om Iran fortæller om landet Iran, om den iranske samfundsmodel og om menneskers liv i den islamiske republik.

Bogen er skrevet til folkeskolens ældste klasser, men den kan med udbytte læses af enhver, der ønsker at få et mere nuanceret billede af Iran end det, vi til daglig præsenteres for i medierne.

Forfatter: Ivan Jacobsen · Redaktion: Nils Hansen

Solide lærebøger til den rigtige pris

**Hvor kan du få
systembøger til
natur/teknik for
64 kr/stk.?
www.meloni.dk**

Tilbuddet gælder ved køb af klassesæt:
25 elevbøger og Lærerens håndbog.

Solide lærebøger til den rigtige pris

Priser er eksklusive moms og forsendelse.

Hvor mange øer er der i Danmark?

Af Niels Ulrik Kampmann Hansen

Geografisk Orientering fra april 2009 handlede om danske øer, og jeg nævnte i indledningen til min artikel, at der er 527 navngivne øer, men er det det rigtige antal? Flere har spurgt mig, om det tal nu også er korrekt, så jeg vil her prøve at svare på det. Det er selvfølgelig et spørgsmål om definitioner, hvor mange øer der er. I august i år har KMS udråbt endnu en ny ø i Horsens Fjord.[1] En detaljeret oversigt med Danmarks samlede antal øer og indsøer supplerer denne artikel i bladets kommende netversion på www.geografforbundet.dk. Oversigten er udfærdiget af artiklens forfatter.

Fig. 1. Antallet af danske øer er ikke konstant. Vadehavsoen Jordsand skal fx ikke tælles med længere. Foto: Ivan Jacobsen.

Definitioner

I Statistisk Årbog, den nyeste årgang, opgøres befolknings- og arealtal for alle beboede øer, men jeg vil her definere en "rigtig" ø ud fra følgende definitioner:

- 1) En ø er helt omflydt af vand, det kan være salt-, brak eller ferskvand.
- 2) En ø er uden bro- eller tunnelforbindelse. Fx tæller man undertiden Slotsholmen med som en ø, selvom den er broforbundet med Sjælland og Amager med ni broer!
- 3) En ø har permanent vegetation. Den er altså ikke blot en sandrevle. Man kunne også anlægge et størrelseskriterium, fx 100 m², men det er ikke holdbart, da mange øer er dynamiske størrelser.
- 4) En ø er opstået naturligt. Kunstigt anlagte øer som søforter og fyrøer, fx Nordre Røse og Lysegrund ved Hesselø, tælles ikke med.

Men tallet kan alligevel være svært at opgøre, da nye øer opstår og forsvinder ved henholdsvis konstruktive og destruktive storme, ligesom naboøer vokser sammen ved dragforbindelser og bliver til én ø.

Ældre oplysninger

Achton Friis skriver i forordet til "De Danske Øer" fra 1929, at der er 527 øer og holme, heraf er de 82 i ferskvand. Han besøgte og beskrev de 132 mest markante øer på 1200 sider, men valgte at udelade Gavnø, Glænø og Gjør, fordi de efter hans mening ikke "sejlede" mere.

I Statistisk Årbog fra 1930 (tal fra 1925) oplyses det, at der i havet er 110 beboede og 385 ubeboede øer i Danmark, altså i alt 495 øer, og 119 øer i søer og vandløb, altså i alt 614 øer. Definition på en ø er problematisk, idet blandt andet seks øer ved Christianshavn, seks søforter, Gjør, Øland og Rønland og en lang række bro- og dæmnings-

forbundne øer medregnes i tallet.

I Statistisk Årbog fra 1936 (tal fra 1930) oplyses, at der er 113 beboede øer og 382 ubeboede (i alt 495), mens tallet 119 i søer og åer fastholdes. I senere udgaver oplyses det, at der i 1935 var 108 beboede og stadig 382 ubeboede, og i 1940 er der 101 beboede og stadig 382 ubeboede. Fra 1950 og 1955 opgøres blot tallet 100 beboede øer. Dvs. at man ikke forholder sig kritisk til antallet, men blot fremskriver antallet af beboede øer.

Statistisk Årbog fra 1973 har tallet på beboede øer på 95 (heraf 73 efter min definition) og anfører, at der i alt er 462 øer, nemlig 314 i farvandene og 53 i indsøer mv. Statistisk Årbog fra 1982 med tal fra 1976 oplyser tallet 316 ubeboede øer i farvandene, heraf 91 "ægte" øer, og desuden er der 24 broforbundne, beboede øer. Det er således et spredt og lidt flimrende billede, man får fra statistikken.

Publikationen: Danmarks areal 1968

I Statistiske Meddelelser 1968:4 fra 1968 er der i Tabel III s.

58-72 en oversigt over øernes areal og kystlinje fordelt efter amter og sogne. Øernes arealtal er påført i parentes efter hver enkelt ø. Tabellen er udarbejdet på grundlag af målebordsblade, der på det pågældende tidspunkt kunne være over 50 år gamle. I en fodnote gøres specielt opmærksom på, at Saltholms areal ændrer sig stærkt med tidevandet, således at øens areal er inden for en tænkt, sammenhængende kystlinje ved gennemsnitshøjvande. I det følgende opfattes Saltholm som én ø. Under Sjælland er Amager, Slotsholmen og Trekroner medtalt, mens de øvrige søforer ikke figurerer. Klippeskærene omkring Bornholm er medregnet under selve øen.

Nyere oplysninger

På nettet kan man søge oplysninger, men de er sjældent helt pålidelige. Encyklopædien oplyser, at der er 406 øer, heraf er de 79 beboede (1994). Wikipedia oplyser tallet 446 øer. Naturstyrelsen oplyser, at der siden 1990 er tilkommet 127 nye øer, heraf de 29 alene omkring Fyn. Men tallet må siges at være upræcist,

Fig. 2. Ved sammentælling af tabellens værdier fås:

	Øer i havet	Øer i sø og å	
Sjælland	101	11	
Bornholm	11	-	
Lolland-Falster-Møn	58	10	
Fynske øgruppe	100	3	
Øerne omkring Jylland	139	26	
I alt	409	50	459 øer

Kilde: Statistiske Meddelelser 1968:4 fra 1968, Tabel III s. 58-72.

da nye øer hele tiden opstår og forsvinder ved henholdsvis konstruktive og destruktive storme.

Metodik

Ved hjælp af Kort- og Matrikelstyrelsens hjemmeside (www.kms.dk) under fanen: *Find et sted* kan man sammenligne målebordsblade (de såkaldt høje målt 1842-1899 og de lave målt 1928-1949) og 4-cm kort. Ulemper ved denne hjemmeside er, at man helst skal kende en adresse for at finde en lokalitet. Herudover er Google Maps, især satellitfotos, anvendt til lokaliteter uden for Fyn. Grundkort Fyn (www.grundkortfyn.dk) er langt bedre at arbejde med. Under baggrundskort rummes de samme scannede kort (dog mangler Sønderjylland for de høje målebordsblades vedkom-

mende), men de er langt bedre søgbare samt mulige at forstørre. Kortene rummer store dele af Syddanmark, nemlig fra linjen Hvide Sande til Holte i nord til linjen Tønder til Møn i syd. Ud over denne funktion findes en række digitale luftfotos fra Fyn: Royal Air Force fra 1954 via amternes fotoserier i perioden 1960-90 (luftfotos fra 1963-65 viser kun Nord- og Sydfyn). Efter årtusindskiftet er der luftfotos fra hvert år frem til 2010.

Bogværket om de danske søer (Thorkild Høy m.fl.) er en enestående kilde til at opspore øer. Her er indsökort i stor målestok over de områder, som værket indtil videre dækker over.

Nye øer fødes

Naturstyrelsen registrerer nye øer, hvoraf mange ikke har et

Fig. 3. Serie af 4-cm-kort, luftfoto fra 2008 og 2010, der viser Søbysø på Fyn. Øen i den nordlige del af søen er forsvundet på det sidste luftfoto. Hvorfor ved jeg ikke. Kilde: Grundkort Fyn.

navn. Når man skal afgøre, om det er en ny og selvstændig ø, må man ty til lovgivningen, og den stammer helt tilbage fra Jyske lov fra 1241, der siger: "Hvad ingen ejer, ejes af Kongen", dvs. Staten i vore dage. I praksis afgør man det sådan, at hvis en pram med 50 cm dybgående og to mand ombord kan sejle rundt om objektet, så er det en ny ø. Det er især i det nordlige Danmark, at nye øer kommer til, fordi landet her hæver sig. Navnlig er der "grøde" i farvandet nord for Fyn og i Limfjorden samt i Randers og Mariager Fjorde, hvor der er lavvandede områder uden voldsom bølgeeksponering, og hvor landet har hævet sig mest siden Litorinatiden.

Kort- og Matrikelstyrelsen tegner de nye øer ind på kortene ved næste revision; hvis øen er større end 100 m², får den et tilsvarende omrids, mens helt små øer blot betegnes med en prik. Naturstyrelsen registrerer de nye øer. De gør det sjældent med matrikulær bistand; de nøjes blot med at sætte et skilt, der bekendtgør, at øen ikke må betrædes i fuglenes yngleperiode fra 31. marts til 15. juli.

Øer forsvinder

I 1930-erne blev den danske bestand af havplanten ålegræs eller bændeltang (*Zostera marina*) ramt af en mystisk virus, og da dens rodnet bandt sand og ler, var den vigtig for stabilisering af kysten. Siden er der da også sket store ændringer i det lave vand ved vore kyster med bølgeerosion, transport og aflejringer. Især i områder med stor bølgeeksponering er småøer således forsvundet. Det er ofte svært at afgøre helt præcis, hvornår en ø er helt forsvundet.

Navngivning af øer

De ældste navne på blot de lidt større øer har en tusindårig historie. De nævnes første

Fig. 4. Foto af brevposten med stylder, som Farøposten brugte, når han ved højvande skulle ad ebbevejen mellem Farø og Bogø i Storstrømmen. Den mest kendte ebbevej fører til Mandø, mens en række mindre øer har eller har haft ebbeveje: Agerø i Limfjorden, Vorsø i Horsens Fjord, Æbelø og andre småøer nord for Fyn, Svelmø syd for Fyn og delvist Vejlø i Nakskov Fjord. Foto: Post- og Telegrafmuseet.

gang skriftligt i Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231. Af praktiske hensyn har man mand og mand imellem kaldt de små øer noget, der var beskrivende. Mange gange beskrives øerne ud fra deres størrelse:

Magleø/Møgelø/Storø og Storeholm over for Lilleø/Lilleholm/Lilleager eller røn og kalv for små biøer. Andre øer navngives efter deres form. Her kan nævnes: Langø/Langholm, Middelgrund, Bredø/Bredholm, Højø og Ringø. Atter andre øer opkaldes efter deres karakteristika: Stenø/ Stenholm, Flintholm, Sandholm, Skalø, Hjelm, Slotø, Galgeholm og Jordsand. Atter andre øer er navngivet efter naturfænomener, fx drej og trille. Hvis farvandet er meget lavvandet: Vejlø eller Pludderholm.

Nogle øer er opkaldt efter deres ejers erhverv, fx Bondeholm, Vogterholm, Smedeholm, Snedkerholm, Præsterev, Degneholm og Munkeholm.

Naturnavne og personnavne

Hyppigt er øerne opkaldt efter vegetationen, især hvis trævegetationen er domineret af en markant træart. Der er således en hel perlerække af øer opkaldt efter planter (især træarter):

Egø/Egholm, Bogø/Bøgholm (Bogø/Bågø), Lindø/Lindholm, Birkholm, Askø/Askholm, Hasselø/Hesselø, Æbelø, Tjørneholm, Tornø, Hyldeholm/Hyllekrog, Kirsebærholm, Malurholm, Sivholm, Urteholm, Græsholm og Bregnø.

Nogle øer har fået navn efter dyr: Bjørnø, Hestø/Hestholm/Horseø/Horsehoved, Koø/Ko-holm/Okseø/Tyreholm/Kalvø/Studeholm, Fåreholm, Hjortø/Hjortholm/Kidholm, Hunds-holm, Kaninholm, Musholm, Rotholm, Marsvinholm, Sælhundeholm, Tunø, Svinø (Marsvin) og endelig Ormø.

Mange småøer er hjemsted for fugle, og i tidens løb er der foregået jagt og ægindsamling. Dette har bl.a. givet sig udslag i følgende navne: Ægø/Ægholm, Fugleholm/Fuglehøj, Mågeodde, Mågeø/Hættemågeø, Vibeholm, Gåseø/Gåseholm, Dueholm, Svaleø, Hejreø, Skarvø, Krage-tinget/Krageholm og Terneø.

Mange øer blev tidligere brugt til oplag af bundgarnspæle, heraf navnet Fiskholm, Fiskeholm eller Fiskerholm.

Forbløffende få øer er opkaldt efter personer. Her kan nævnes: Eskildsø, Klaus Nars Holm, Karls Kol, Lucieø, Thorø, Skt. Helene og Skt. Thomas, men små nye øer kaldes, typisk af fiskerne, for eksempel Lars Thuns Holme, Hennings Holm, Esbechs Holme og Hoffmann Bangs Holme; heraf er førstnævnte i Karrebæk Fjord, mens de tre sidstnævnte

Fig. 5. Udsnit af Oberst Mansas kort *Sjælland samt Laaland & Falster* fra 1869, dvs. før udtørringen af Rødby Fjord og Saxfjed-området. Mange øer forsvandt ved tørlægning af lavvandede havområder. Kilde: Oberst Mansas Generalkort.

Fig. 6. Udsnit af Oberst Mansas kort *Fyen samt Als og Ærø* fra 1853. Man kan se øerne i Lillestrand samt inddæmningen af noret ved Schelenborg. Kilde: Oberst Mansas kort.

er i Odense Fjord. Endvidere findes en række polder i sydenden af Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen med personnavne, formentlig opkaldt efter fiskere.

Indsøer med øer i Danmark

Mange søer har en eller anden form for vandstandsregulering, således at nye øer opstår, når vandstanden sænkes, mens øer drukner, når man hæver denne. Indsø-øer er således mindre veldefinerede end brak- og saltvands-øer, hvor det blot er forskellen mellem ebbe og flod, der afgør, om man kan sejle rundt om øen.

Af Danmarks syv største søer ligger de fem på Sjælland. Den arealmæssigt største er Arresø (4057 ha), den vandrigeste er Esrum Sø (1736 ha),

Fig. 7. Udsnit af Oberst Mansas Generalkort Nørrejylland fra 1866. Udsnittet viser de tidligere øer Gjøl og Øland med Ulvedybet imellem. Inddæmningen var ikke fuldført på daværende tidspunkt. Kilde: Oberst Mansas Generalkort.

den dybeste er Furesø (943 ha), den fjerdestørste er Tissø (1290 ha) og den syvendestørste Tystrup-Bavelse Sø (664 ha). Maribosøerne (903 ha) er nr. seks, mens Mossø (1688 ha) er Danmarks tredjestørste sø. Alle disse søer undtagen Maribosøerne er kendetegnet ved at være meget øfattige.

Øernes betydning for fuglelivet

Mange af de helt små øer og holme er vigtige lokaliteter for en lang række vade-, måge og andefugle, der her finder et

refugium til udrugning af æg og opfostring af unger. Tidligere var ægindsamling en slags erhverv for mange kystboere, men i dag er der adgangsforbud i fuglenes yngleperiode. Den første fredede fugleø var Vorsø i Horsens Fjord, der blev opkøbt til formålet af Herluf Wings fond; senere er der kommet en hel række især mindre øer til som fuglereservater.

Mens de beboede øer oftest er landbrugsmæssigt udnyttede, så har de mindre øer i nogen grad anvendt til sommergræsning for får eller kreaturer.

Karakteristisk for de helt små øer er totalt fravær af rovdyr og rotter.

Problemer med definitionen

Da såvel Sjælland, Den Nørrejske Ø og Fyn er broforbundne, så er Bornholm således vor største ø på 587 km². Sjælland blev landfast med Fyn og senere Skåne, Den Nørrejske ø fik broer til Jylland i 1880'erne, mens Fyn fik sin første bro til Jylland i 1935. Tåsinge blev landfast med Siø i 1960 og med Langeland i 1962; disse tidli-

Fig. 8. Ved sammentælling i dag fås:

	Øer i havet	Øer i sø og å	
Sjælland	116	47	
Bornholm	11	-	
Lolland-Falster-Møn	56	9	
Fynske øgruppe	119	45	
Øerne omkring Jylland	233	84	
I alt	535	185	i alt 720 øer

Kilde: Niels Ulrik Kampmann Hansen

gere øer kom med Svendborgsundbroen i 1966 til at hænge sammen med Fyn. Thurø blev broforbundet med Fyn i 1934. I praksis opfattes mange af disse stadigvæk som øer, men ifølge definitionen er de ikke mere at opfatte som selvstændige øer. Øer, der på naturlig måde er blevet landfaste med Jylland eller en anden ø, er ikke nævnt.

I den detaljerede oversigt, som bringes i netversionen af dette nummer, er der forsøgt nævnt alle øer, der ved menneskelig påvirkning har mistet deres ø-status, men de er ikke talt med i konklusionen. De arealtal, der er anført efter de fleste øer, er fra Statistiske Meddelelser 1968:4.

Konklusion

Hvad er så svaret på spørgsmålet i overskriften? Min undersøgelse viser, at en del øer er forsvundet, men der er kommet mange flere til jf. fig. 8.

Heraf er der 362 navngivne øer i havet, mens der blot er 65 navngivne øer i vore søer.

Min undersøgelse af kort og luftfotos viser, at der er en stor udskiftning af øer især i den nordlige del af Danmark. Det rigtige tal for danske øer er således steget til over 700 øer

i alt. Så må vi håbe på, at det bliver rettet i geografibøgerne fremover.

Niels Ulrik Kampmann Hansen er lektor ved Aurehøj Gymnasium.

Note

[1] <http://www.kms.dk/Om+styrelsen/Stedsans/Stedsans+nr.+51+-+uge+33/Horsensfjord.htm>

Ordforklaringer

Arkipel: Ø-hav med mange små øer.

Barriereø (eller barreø): Ved bølger og strøm kombineret med landhævning dannes først en revle på lavt vand; denne stabiliseres af klitvegetation på havsiden og tilgroning fra landsiden.

Hallig: Marskø, der ikke er beskyttet af et stabilt vinterdige mod stormflod.

Mæanderbue: Flodslyngning der giver åen et meget langt løb og et lille fald. Ved gennemgravninger af mæanderbuer opstår der derfor øer.

Polder: Lavtliggende marskagtigt område, der typisk ligger i et tidevandsområde.

Storme: Destruktive og konstruktive storme hentyder til sedimenttransport og -aflejring i forbindelse med stormvejr.

Kilder

Grundkort FYN, Digitalt medie med såvel kort som luftfotos. (www.grundkortfyn.dk)

Google Maps og Google Earth. (www.googlemaps.dk)

Kort og Matrikelstyrelsen hjemmeside. (www.kms.dk)

Morten Stenak: De inddæmmede landskaber. Landbohistorisk selskab, 2005.

Alex Birch: Øer og Holme i Nakskov Fjord – før og nu. Forlaget Øgård, 1995.

Kurt Due Johansen: Odense Fjord – for mennesker og Fugle. Dueslaget, 1990.

Øerne omkring Fyn. Fredningsstyrelsen, 1977.

Poul Henrik Harritz: Danmarks småøer. DN og Politikens forlag, 1999.

Statistiske meddelelser:1968:4. Danmarks Areal. København, 1968.

Statistisk Årbog: Diverse årgange i perioden 1930-2010.

Thorkild Høy m. fl.: Danmarks Søer. Uafsluttet værk med kort over alle søer i Østdanmark og Nordjylland. Bind 1-6, 1991-2004.

Thorkild Høy: Morphometry of 150 Danish Lakes with some considerations on Cartometry. Geografisk Tidsskrift bd. 88, 1988.

Lorenz Ferdinand: Fuglene i Landskabet. Større danske fuglelokaliteter Bind 1 og 2, 1971 og 1980.

Danmarks samlede antal øer og indsøer - detaljeret oversigt

Af Niels Ulrik Kampmann Hansen

Øer omkring Bornholm og Sjælland

Bornholm (58.776 ha), Græsholm (9,8 ha), Christiansø (25 ha), Frederiksbø (4 ha), Tat (0,3 ha), Langeskær (0,1 ha), Vester-skær (0,2 ha), Lilleø (0,1 ha), Tyveskær (0,1 ha), Præsteskær eller Loen (0,1 ha) og Østerskær (0,1 ha), de ti sidstnævnte kaldes tilsammen Ertholmene. I indsøen Bastemosen findes en spangforbundet holm.

Øresund: Saltholm (omtrent 1600 ha). Ved inddæmningen af Kalvebodfælled fra 1939 forsvandt Nordre Klapper, Svenskeholme og Koklapperne og blev en del af Vestamager. Peberholm er en nytilkommen kunstig ø.

Roskilde fjordsystem: Øksneholm (14,4 ha), Stenø (1,3 ha) Ammesholm (0,1 ha), Stenø (0,2 ha), Kølholm (3,0 ha), Hyldeholm ved Skuldelev (1,6 ha), to holme nord og øst for Hyldeholm. Jyllinge Holme i alt 11 øer: Lilleø (12 ha), Langholm (0,6 ha), Flængholm (1,2 ha), Yderste Holm (0,8 ha), Tobaksholm (0,6 ha), Jernhatten. Våddragerholm, Tre Kattehulsholme og Hesteholm (3,4 ha). Svaleø i Bløden ved Risø (0,7 ha), Eskildsø med Vædderholm (139 ha), Klokkeholm (0,1 ha), Studeholm (3,8 ha), Kværn (0,0 ha), Blak (0,0 ha), Ægholm (0,4 ha), Nørrerev (0,2 ha), Uglen (0,0 ha), Sivholm (0,2 ha), Tre øer nord for Bognæs kaldet

Hesteholme, Hyldeholm i Lejre Vig (0,7 ha), Langholm (2,2 ha) Hesteholme (1,6 ha), Elleøre (1,4 ha), Ringø (1,1 ha), tre Skovholme (1,1 ha), De grønne holme (tre øer i alt 2,0 ha). De tidligere øer Kalvø, Risø og Bolund er i dag landfaste med Sjælland.

Isefjordssystemet: Alholm (5,5 ha), Langø (1,0 ha), Orø (1502 ha) omgivet af Eskilsholm (0,4 ha), Horseø (0,0 ha), Langholm (4,0 ha), Lindholm (24,6 ha), Rønø (7,8 ha) og Rønne (0,9 ha) i Holbæk Fjord, Koholm (2,2 ha), Tre Marsvinsholme (0,7 ha), Langholm (0,4 ha) og Langholm Kalv. I Hovvig findes otte øer. Munkholm, Ringholm og Kirsebærholm og Koholm er landfaste ved Dæmninger fra omkring 1870, mens de tidligere øer Storø, Mellemøerne, Flintholm, Ægholm og Inderø ikke mere er øer efter Lammefjordens inddæmning i 1873. Også Asserholm er inddæmmet. I bunden af Bramsnæs Vig findes den nu landfaste Koholm.

Kattegat: Hesselø (71,4 ha).

Sejersø Bugt: Sejersø (1236,8 ha), Neksø (222,8 ha), mens Korevlens tre barriereøer, der blev dannet ved julestormen i 1902, ikke mere er selvstændige øer. Store og Lille Vrøj er digeforbundne med Sjælland ved Saltbæk Vigs inddæmningsforsøg i 1866. I den inddæmmede vig findes med den nuværende vandstand i alt fem øer: Ahrenkils Ø (13,7 ha), Kvægfald Ø (2,7 ha), en større ø ved pumpestationen (1,2 ha), en større

ø ved Malles Næs (1,1 ha) og en ubenævnt ø (0,7 ha).

Storebælt nordlige del:

Musholm med Sønderholm (25 ha), Nordholm (1,0 ha), tre nye øer i Vejen ved Reersø. Rønne vest for Reersø er forsvundet, i 1960 havde den et areal på 0,2 ha. Nord for Halskov i Lejsø findes to ubenævnte kunstige øer. Sprogø er broforbundet med Sjælland og Fyn. I Korsør Nor er de tidligere øer Magleø, Lilleø og Egø inddæmmede i 1840 og 1850. Agersø der nu er sammen-vokset med Egholm, Mågeodde, Urteholm og Helleholm (784,5 ha), Omø (452 ha). Skalskør Fjord og Nor: Kidholm (0,3 ha) og Fugleholm (0,8 ha). Den lille ø ved Lodsbroen er nu landfast. Ved inddæmningen af Flasken fra Øksnæs Fjord i 1960 er Kragholm blevet landfast. I Basnæs Nor findes Sandholm (2 ha) og Flintholm (1 ha), mens barriereøen Næbbet er blevet landfast.

Holsteinsborg Nor: Barriereøen Næbbet (15,6 ha), Sandholm (1,3 ha), Flintholm (0,6 ha), Fuglehøj (0,7 ha), Ormø (15,4 ha) og barriereøen Østerfed er blevet en selvstændig ø. Bag Glænø Vesterfed findes fire småholme, mens der bag Stenfed er en ø i vore dage. Selve Glænø er dæmningsforbundet med Sjælland.

Karrebæk og Dybsø Fjorde: To nye øer kaldet Lars Thuns Holme (4,0 ha), Lindholm (30,7 ha), Gødenholm (4,1 ha), Dybsø (138 ha), Skakholm (13,1

ha), Kyholm (0,9 ha), Kullesgrund. To øer bag Dybsø kaldet Rønnen. Enø er broforbundet med Sjælland. Avnø Fjord: Avnø Røn (1,0 ha), mens Hylteholm, Ebbenæs Holm, Pommels Holm og Krageholm er groet sammen med Sjælland.

Storstrømmen: Masnedø Kalv (4,5 ha), Tærø (175 ha), Lilleø (5,4 ha). Masnedø fik bro i 1884, Langødæmningen er fra 1919, mens Farø og Kragetinet fik dæmninger i 1980'erne. Dæmningen til Bogø via Bartholm åbnede i 1943.

Præstø Fjord: Maderne (48,2 ha), Storeholm (15,1 ha), Lilleholm (2,9 ha).

Køge Bugt: Barriereøerne i Køge Bugt Ølseagle Revle og Jersie Revle er brofaste. Ved anlæg af Køge bugt Strandpark anlagdes en ø i Lille Vejlesø, en ø i Jægersø, en ø i Ishøj havn og to øer i Holmesø. Disse øer er således kunstigt anlagt. I Kalvebod Strand nær kommunegrænsen mellem København og Hvidovre findes en ø kunstig ø kaldet Fugleø.

Indsøer på Sjælland

Nordsjælland: Gurrelø: Storø er nu sammenvokset med Lilleø (7,6 ha) og de er broforbundne. Gåseø, Mågeø, Langeø, Grydeholm, Hyttefadet og en ubenævnt ø. Hellebæksøerne: Bøgeholm Sø: to øer (i alt 1,9 ha), Bondedam: en ø (0,5 ha) og Kobberdam: en ø. Solbjerg Engsø, der er opstået ved opdæmning af Pøleå, har tre ubenævnte øer (i alt 1,2 ha). Fønstrup Dam: Fønstrup ø. Frederiksborg Slotssø har flere broforbundne, til dels kunstige øer samt en små ø i tilslutning til slottet, nemlig Dronningø. I Ødammen ligger en mindre ø. Fantasiens ø i Brededam er broforbundet. I Teglårdssøen

findes to øer. Ligeledes har Hørholm Slotssø flere øer (i alt 4,6 ha), men de er dæmningsforbundne. Donse Storedam: Langholm (1,4 ha), Kaninholm (0,4 ha), Svanholm, Mågeholm og en ubenævnt ø. I Donse Lilleødam: Fire ubenævnte øer.

Rudersdal: Løgsø i Rude skov. Nær østbredden findes en ubenævnt ø (0,02 ha). I Østerlide sø findes to øer, mens Oksemosen rummer fire øer. Mellem Vejlesø og Furesø nær Holte: Vest for kanalen lille sø med en lille ø. I Nærum Gadekær findes en lille ø.

Farum Sø: Klaus Nars Holm (0,5 ha); Svaneholm (0,1 ha) er siden 1960 blevet landfast.

Bagsværd sø: Gåseholm (0,1 ha).

Lyngby-Tårnbæk: Lyngby Sø: Storeholm og Lilleholm (i alt 1,0 ha). Hjortekæret i Dyrehaven rummer to øer. I Kildesøen nær Dyrehavsbakken findes to øer, heraf er den ene broforbundet. I Fuglsangssøen lidt vest herfor findes en ø.

Gentofte: Søen i Sølystparken nær Klampenborg rummer to øer. I Hollænderdammen ved Jægersborg findes to øer, og i Hundesømosen findes en enkelt sivø. I Svanesøen i Bernstorffparken findes en lille ø, den har tidligere været broforbundet. I Gentofte Sø findes seks sivøer nær vestbredden (i alt 3,5 ha). I Nymosen i Vangede er der to holme. I Øregårdsparkens sø findes en enkelt lille ø.

København: Emdrup sø: En kunstig ø (med kloakinspektionsdæksel). I Utterslev Mose findes i alt 41 sivøer (i alt 31,0 ha). Sortedamssø: Fugleø (400 m²) og Fiskeø (250 m²) er kunstigt anlagt i 1993. I Stadsgraven foran Christianshavn findes

Kaninøen. På de inddæmmede arealer på Amager findes søen Birkedam med en ø. Damhussø: Fugleø (0,065 ha). Søen i Fælledparken har en ø.

Øvrige Sjælland: I Ejby mose nær Glostrup er der to øer, mens de kunstige søer Vallensbæk sø og Tueholmsøen hver har en ø. Gundsømagle Sø: Ubenævnt ø i søens vestende. Kattingesøerne: I Store Kattinge Sø findes to øer, mens Espholm i Lille Kattinge Sø er landfast. Selsø Sø: Ved den nuværende vandstand erkendes 8 øer (i alt 2,1 ha). Bjerrede sø har to øer, og Madelung sø har fire øer, begge søer er kunstige. Ubenævnt sø ved Munkeskov nord for Haslev: To øer (kunstig sø). Gjorslev Mølleø: Borgholm og en ubenævnt holm vest herfor (har tidligere haft broer). Ejlemade Sø: En ø. Skarresø: Magleholm. (Lilleholm og Prinsesseholm er landfaste). To kunstige søer nord og vest for Svebølle har hver to øer. Valsø Lille Sø: Valsø Lille Ø eller blot Øen (21,6 ha), Stenø (400 m²). Højby Sø i Odsherred er genskabt i årene 1990-93; her ved fremkom fire øer. Sorø Sø: Ingemanns ø. Bøgeholm nær Parnas er landfast. Gyrstinge Sø: En ø. To ubenævnte søer ved Bjerringhus nord for Kongskilde: To øer i hver. Tystrup: To øer. Bromme Maglesø: Hejreø (0,05 ha), Magleholm (0,3 ha), en ny ubenævnt holm. I Hesede skov i Langdammen ligger Store Gedeholm (2,3 ha), Lille Gedeholm og Blå Holm; de er alle tre landfaste. I 1960 var Store Gedeholm endnu en ø.

Øer omkring Lolland-Falster-Møn

Omkring Lolland: Vigsø (16 ha), Vejrø (157 ha), Stålgunde Sand (0,2 ha), Femø (1137 ha), Skellerev (0,1 ha), Fejø med Skalø (1761 ha), Askø med Lilleø (368 ha), Lindholm (10,8 ha), Havneø ved Bandholm (1,2 ha), Rågø (83,2 ha), Rågø Kalv (18,9 ha), Rågø Sand (to øer) (6,1 ha). Frenkholm i Keldervig er inddæmnet i 1865.

Storebælt sydlig del: Vensholm (5,4 ha).

Nakskov Fjord: Albuen, Enehøje (101 ha), Rommerholm (4,5 ha), Vejlø (37 ha), Slotø (20,2 ha), Munkeholm (0,5 ha), Dueholm (1,8 ha), Kuddeholm, Kåreholm (2,3 ha), Smedeholm (1,7 ha), Barneholm (10 ha). Ydø, Langø, Bogø, Bondeholm, Vejlø, Stensø, Trælleholm og Stubbelandet er forsvundet ved flere inddæmninger sammen med mange små bitte øer.

Rødby Fjord: Øerne Langø, Lidsø, Magleholm, Lilleholm, Hæsø, Sandholm, Mygfjed, Bredfjed, Fugleholm, Stidsholm, Kragenæs-Kastø, Storeholm og Nødholm forsvandt ved tørlægning i 1857.

Saxfjed Inddæmning: Øerne Magleholm, Stenes Holm, Billitze Holm, Kalveholm og Lyttesholm forsvandt ved inddæmningen i 1875.

Hyllekrog – Nysted: Hyllekrog er vokset sammen med Lolland (69,9 ha), Drummeholm er ligeledes landfast. Friholme (0,3 ha), Storeager (17,4 ha), Lilleager (0,6 ha), Hylleholm (5,3 ha), Kalveholm (6,6 ha), Tjørneholm (9,7 ha), Lindholm (11,0 ha), Store Skåne (0,2 ha). Lille Skåne har aldrig

været en ø. Ud for Nysted ses Kalveholm, der er broforbundet. De små øer Nakken og Vransen for enden af Hyllekrog er borte-roderet.

Omkring Falster: Ved tørlægning af Bøtø Nor i 1860 forvandt barriereøerne Langø, Bøtø og Bøtø Fang. I Guldborgsund findes Lilleø (2,6 ha), Kejlsø (to øer) (7,9 ha), Barholme (0,6 ha), en lille ø nord for Frejlev Skov, Kalvø (24,6 ha), Flatø (4,4 ha) og Hjelm ø (1,2 ha). Hasselø med Thorskovholm forsvandt ved inddæmninger i 1870, mens Majbølle indgik i inddæmningen af Majbølle Nor i 1923. Nord for Falster: Suderø (8,4 ha), Dyrefod (1,2 ha) og Skåneholm. Ud for Skovby Nor ligger tre småøer ved Skovbyholm, mens de tidligere Ravnsø Holme i selve Skovby Nor er forsvundet som selvstændige øer ved inddæmningen i 1840. Øen Borreknold øst for Stubbekøbing blev inddæmet i 1854. Rødsand og Fugleholm ved Gedser er sammenvoksede til en ø.

Omkring Møn: Lindholm (6,8 ha), Tyreholm (4,5 ha), Degneholm (tidligere Danmarks Holm) (1,8 ha), Ægholm (1,6 ha), tre små nye Ægholme og Trindelen. I Ulvshale Løb ligger Klyholm. Mønbroen mellem Sjælland og Møn er fra 1943, mens Nyord er broforbundet i 1968 med Møn. De fordums øer Bredeholm, Ebbenæs Holm og Krageholm er blevet landfast med Nyord ved tilsanding. Øerne Borren og Koster på Møn er forsvundet i forbindelse med inddæmning af Kostervig i 1872. I Fanefjord findes Malurholm (1,0 ha) og den lille Pindholm (0,1 ha).

Indsøer på Lolland

Maribo Søndersø: Hestø (5,8 ha), Fruerø (0,6 ha), Præstø (1,3 ha), Borgø (15 ha), Lille Borgø,

Lindø (1,5 ha), Askø (1,8 ha), Worsås Ø (0,4 ha). Den tidligere ø Langeland på 1,1 ha er nu landfast ligesom Lilleø og Romsø. Thorkild Høj nævner 23 øer. Hejrede sø: Kvindernes Holm (0,3 ha) og Herrernes Holm er begge landfaste med Lolland. Røgbølle sø: Staveholm (0,8 ha), mens Als og Lindø er landfaste.

Øerne mellem bælteerne

Odense Fjordsystem: Vigelso (inddæmet med Ægholm i 1873) (147,5 ha), Hennings Holm (0,4 ha), Hvenegårdsholm, Hasseløre, Dueholm, Pludderholm (0,1 ha), Dørholm (1,2 ha), to Sandøer, Roholm (0,7 ha), Sorteø (0,2 ha), Mågeø (0,2 ha), Flintholm (0,3 ha), to Esbechs Holme, Vestermade Rev, Stenøerne (tre øer på hver 0,2 ha), Kyholm (0,5 ha), Leammer (6,3 ha), Trindelen (0,7 ha), Ægholm (1,1 ha), 16 øer kaldet Hoffmann Bangs Holme. Ved inddæmning af Fjordmarken i 1818 forsvandt øerne Lindø, Bogø og Romsø. Ved Ølunds inddæmning i 1833 forsvandt Lammesø, og ved Gersøs inddæmning i 1816 blev Gersø landfast. Hasselø forsvandt som ø ved inddæmningen af Lumby Strand i 1942. Tornø på 21 ha er dæmningsforbundet siden 1926, mens Stige ø er broforbundet og Vigerø, Egholm, Tarnholm, Langholm, Lindø, Espø, Kalsø og Agnsø i øst og Knyle, Lindø, Bogø, Romsø, Lammesø, Gersø og Hasselø i vest er forsvundne ved inddæmninger i 1874.

Omkring Storebælt: I Lillestrand nær Fyns Hoved findes Mejlø (33,7 ha), Bogø (33,9 ha), Vejlø Kalv (0,8 ha), Enø (0,8 ha) og de to Ægøer (tilsammen 0,8 ha, øerne er adskilt i 2008).

Herudover en ubenævnt ø syd for Bogø (Bogø Kalv) samt fire små ubenævnte øer ved Brockdorff. På den nu landfaste ø Vejlø findes en mindre sø med en lille ø i. I Storebælt findes Romsø (107,7 ha) og Vresen med Langesand (0,5 ha). Den sidstnævnte ø er ved at forsvinde, i 1960 var arealet 10 gange så stort. Kertinge Nor: Galgeholm (0,1 ha), Skålholm (0,3 ha), Middelgrunden eller Melen (0,3 ha i 1960) i Kerteminde er borteroderet i 1994. I Nyborg Fjord er først Kragholm og senere Lindholm inddraget til havneareal.

Svendborgsund: Kidholm ved Thurø (0,6 ha), Iholm (1,8 ha), Skarø (196,7 ha) Køø er borteroderet i 1990-erne, Frederiksoen i Svendborg Havn har været brofast siden 1920. Thurø og Tåsinge blev broforbundne med Fyn i hhv. 1934 og 1966.

Omkring Langeland: Smørstakken ud for Hov. Øerne i Lindelse Nor: Asholm (0,1 ha), Kueholm (0,1 ha), Bukø (1,4 ha), Eskilsø (0,8 ha), Kværnen (1,1 ha), Storeholm (6,8 ha) Storeholm Kalv (0,9 ha) samt to nye øer vest herfor. Flintholm er forsvundet ved erosion omkring 1950. Langø (1911) og Lindø (1920) er forbundet til Langeland med dæmninger, og i forbindelse med inddæmninger er Kamsø, Egholm og Flindsø forsvundet.

De inddæmmede øer Siø-Skovø-Store Fugleholm og Lille Fugleø er broforbundet med Langeland mens Langø og Lindø er dæmningsforbundne. Ved inddæmninger er de tidligere øer Næstholm, Kamsø, Egholm og Bogø forsvundet.

Omkring Tåsinge: Store Rallen (1,6 ha), Lille Rallen (0,5 ha).

Omkring Strynø: Strynø (487,8 ha), Strynø Kalv (45,3 ha), Vogterholm (8 ha), Bondeholm (2,4 ha), Græsholm (0,9 ha), Bud-diken (0,1 ha), Bredholm (31,7 ha), Grensholm (1,6 ha).

Omkring Ærø: Ærø (8.806,9 ha), Birkholm (92 ha), St. Egholm (66 ha), Lille Egholm (5,6 ha), Nyland (1,2 ha), Halmø (44,9 ha), Lilleø (7,4 ha), Dej-rø (18,8 ha), Langholm (1,8 ha), Langholms Hoved (1,6 ha), Lindholm (0,4 ha), en ny ø ved Ommelshoved. Nørreholm og Ommelshoved er blevet land-faste.

Omkring Drejø: Drejø (426 ha), Græsholm (1,2 ha), Hjortø (90,4 ha), Danmark (0,1 ha) Vi-beholm (0,4 ha), Hjelmshoved (18,3 ha), Mejlholm (2,4 ha), Odden (8,6 ha), Grydholm (0,2 ha), Flæskholm (0,8 ha).

Omkring Fåborg og Nakke-bølle Fjorde: Store Svelmø +Lille Svelmø+Græsholm (31,6 ha), Kidholm (0,7 ha), Skålholm (0,1 ha), Bjørnø +Bjørnø Holme (151 ha), Avernakø (586 ha), Lyø (604,5 ha). De tidligere øer Svelmø Trille, Gryderne nord for Bjørnø, Knoldsand (0,4 ha) og Lyø Revtrille er forsvundet siden 1960. Fiskholm (tidligere kaldet Fiskerholm) i Nakkebølle Fjord er inddæmnet i 1866. I Bøjden Nor findes en lille ny ø. Helnæs Bugt: Illumø (89,9 ha), Horshoved (3,6 ha), Vigø (18,7 ha), Fiskeholm (0,6 ha).

Lillebælt: Bågø (623 ha) og Egholm (tidligere kaldet Æg-holm) (12,1 ha), disse to øer er nu næsten sammenvoksede; herudover Bastholm (7 ha) Brandsø (210 ha), Fænø (394 ha), Fænø Kalv (5 ha), Småholme (to øer på i alt 0,8 ha). Svinø har været landfast siden inddæmning i 1844, mens Thorø er blevet landfast med Fyn ved

tillejring af materiale frem til 1994, da Thorø Sund blev lukket.

Kattegat omkring Bogense: Mågeøerne (2 ha) fire småøer, der er i stadig vækst.

Ved inddæmning i 1819 omkring Bogense Østereng forsvandt Østerø og Lille Stegø, ved Gyldensstens inddæmninger i 1871 forsvandt Store Stegø, Lindholm og Langø. Ved Egebjerggård inddæmning forsvandt Lilleø, Mellemø, Storø og Askø. Fåreholm er blevet landfast ved dæmninger.

Kattegat omkring Æbelø: Æbelø med Æbeløholm (246 ha), Dræt (29,4 ha), Drættegrund, Drætlingen og Drætte-sand; i alt fem nye øer i vækst, og Ejlinge (15,8 ha). Lindø er landfast ved landhævning, den er udgangspunkt for Ebbevejene til øerne. I Nærå Strand fandtes tidligere øerne Ask, Storø, Mellemø og Lillø, som nu er landfaste ved en tidlig inddæmning fra 1781. Nord for Agernæs Flak er en ø dukket op i nyere tid.

Indsøer på Fynske øgruppe

I en kunstig sø mellem Refsvindinge og Sulkendrup findes fire øer. I Søby Sø er øen forsvundet i 2009. I Davinde tidligere grusgravningsområde er der fremkommet to søer hver med fire øer omkring Østerlundgård før 1970. I søen Kobbermosen vest for Lykkesholm findes fire øer. Brahesborg Sø: to øer. Sø 2 km nord for Flemløse kirke: to øer. Nørresø: Lucieø eller Baggesens Ø (0,1 ha) og to småøer på syd-siden. Brændegårdssø: Skarvøen (0,6 ha). Arreskov Sø: Mågeø (0,26 ha) og Rørholm (0,17 ha). Hvidkilde Sø: Storeholm (2,3 ha), Lilleholm (0,2 ha), Kir-sebærholm (1,1 ha). I Vornæs Vejle (inddæmnet 1765) på den vestlige del af Tåsinge findes 14 øer. I Tranekær Borgsø (tidligere

kaldet Borresø) findes to brofaste øer. I Tryggelev Nor findes en lille ny ø.

Øerne vest for Lillebælt

Vadehavet: Mandø (763,3 ha), Fanø (5.576,3 ha) og Langli (141 ha). Jordsand er en borteroderet hallig. De sidste rester forsvandt i vinteren 1998/99. Rømø er siden 1948 dæmningsforbundet med Jylland. Øen Knolden (0,9 ha i 1960) vest for Vester Vedsted er siden vokset sammen med forlandet.

De vestjyske fjorde: I Nymindestrømmen findes syv såkaldte poldere, to ubenævnte omkring Kromandens Ogrøde, den sammenvoksede Hans Madsens Pold/Hans Lønnes Pold, Hejdes Pold, en ubenævnt pold, Bjerregaard Pold og Grønøde Pold. Gødelpold er blevet landfast. I forlængelse af Nymindestrømmen ligger Havrvig Polde og Olsens Polde, mens Sælhundeholm er groet sammen med Holmsland Klit. I Ringkøbing Fjord desuden Vinterleje Pold, Anholt, Klægbanke (60 ha) og Høje Sande (1,0 ha). Ud for Ståning findes seks små holme. Resterne af Bagges Dæmning nær Søndervig er at opfatte som en kunstig ø. Tipperne må i vore dage opfattes som en halvø, i dens kerne indgår 12 øer fra 1960-tællingen. Husby Sø: to ubenævnte øer. Nissum Fjord: Fjandø (40 ha), Skjalstrup Holm (0,5 ha), Kolling ø er ny. Bletholm og Traneholm er forsvundet.

Limfjorden: Omkring Thyborøn: Sælhundeholm (26,3 ha) er forsvundet siden 1960. Hygum Nor. Fæholm er en ny ø. Rønland: Lille holm syd for Rønland og større ø sydøst for Rønland undertiden kaldet

Rønland Sand. Bremerholm er landfast. Nissum Bredning: Rønne ved Lemvig var ikke med i 1960-tællingen. Venø bugt: Venø (646 ha). Jegindø er siden 1916 dæmningsforbundet med Thyholm. Ud for Struer en lille holm: Vrald ø. Omkring Mors: Fuglholm (2,6 ha), Rotholmene (Sydmors) (35,2 ha), Lindholm (65,9 ha), Stenklipperne ved Agerø (5,2 ha), Ejerslev Røn (3,6 ha). Fire ubenævnte øer ud for Legind Vejle. Tre ubenævnte øer vest for Feggeklit Hals. Selve Mors er broforbundet med Thy (1939) og Salling (1978). Feggeholm er blevet landfast med Mors. Agerø (385,2 ha) har siden 1874 være forbundet med en dæmning til Mors. Tamholm i Dråbyvig (0,5 ha) er blevet landfast. Rejholm er ikke mere ø, da den er vokset sammen med Mors. I Glomstrup Søndervig findes en ubenævnt ø. I Lysen Bredning ligger den nu næsten landfaste Hjortholm. Vejlerne: Revlbusk (1,1 ha) i Lønnerup Fjord, i Arup Vejle (inddæmmet 1880) findes Arup Holm nu kaldet Melsig (8,6 ha), samt tre teglholme. I Lund Fjord findes to ubenævnte øer i sydenden. I Glombak findes øerne Hestens ø og Revlen. Livø bredning: Fur (2,2 km²), i Vojelvig på Fur er tre øer, mens Middelgrund i Fursund endnu ikke er blevet vegetationsdækket, Livø (331,1 ha), Blinderøn er ny, Troldholme (fire øer i alt 20 ha). Risgårde Bredning: Store Rotholm (13,1 ha) og Lille Rotholm (0,7 ha). Lovns Bredning: Termø (0,4 ha) og Knuden er landfaste med Fjends-halvøen. Løgstør bredning: Nær Himmerland lå tidligere Lendrup Sandø (52,4 ha). I Vendsyssel vest for Aggersund ligger en lang række lave øer, der er vokset sammen: Klim Yderholm, Gøttrup Yderholm, Ullerup Langholm (84,6 ha), Fællesholm (8,2 ha), Knokkerne (21,9 ha), Digeløre Holm (9,9 ha

), Stenholm (0,1 ha), Vadholm (16,0 ha), Trindholm (1,4 ha), Søholm (0,4 ha). Kun Langholm (35,9 ha) og Borreholm (tidligere kaldet Borgholm) (57,4 ha) nær Løgstør er øer i dag. I Nibe bredning: Hornsgård Holm (19,9 ha), Vår Holm-Kyø Holm (102,2 ha), Tøtten (0,8 ha), Klosterholm med Startøtterne (42,9 ha) (tidligere to øer), Rønholm (1,9 ha), Troldholme (19,0 ha). I Ulvedyb (inddæmmet 1914) findes i inddæmningsens sydvestlige hjørne 5 øer uden navne. Vest for Ålborg: Egholm (600,2 ha), Fruens Holm (16,4 ha), tre Tagholme, Knytterne (en enkelt holm), Korsholm (8,8 ha).

Ved Vendsyssels vestkyst: Mellem Vorså og Hou findes syv barriereøer. Ved Limfjordens vestlige udmundning ved Hals er der tre barriereøer og ved Egense tre øer ved sejllobet, og nær Egense ses en ø tæt under land. Øer ud for Frederikshavn: Rønnerne (1,0 ha), Deget (5,1 ha), Køpen (1,1 ha), Hirsholm (16,9 ha), Græsholm (21,1 ha), Tyvholm (0,5 ha), Lilleholm (0,3 ha), Møgholm (0,1 ha). Nordmandsrev (0,1 ha), Præsterev (0,0 ha), Kovsholm (1,3 ha).

Læsø arkipel: Nordre Rønner er en sammenvoksning af Spirholm med de omgivende øer Langholm, Store og Lille Starholm og Klatteren (10 ha), mens Borfeld (0,2 ha) endnu er en selvstændig ø. På nordsiden af Læsø er Rønnerev eller Havrevlen to øer. Selve Læsø (11.055,7) er hovedøen, der nu må opfattes som værende vokset sammen med de store rønner syd for: Færø, Kringelrøn, Langerøn og Tagholm. Syd for Læsø findes af selvstændige øer Lille Knot, Store Knot, Stokken, Sybo Røn, Søndre Nyland (47,8 ha), Tusholm, Bejsholm, Als Dyb Holme (otte øer) Horn-

fiskerøn (258,8 ha) og to nye øer syd for denne, kaldet Juhl Thorens ø og Stensnæs. Øst for Læsø findes otte øer; heraf er de tre navngivne: Knotten, Knagen og Knaggrund.

Nord for Mariager Fjord mellem Als Odde og Als findes tre øer.

Mariager Fjord: Langsodde (ved Kjelstrup Sø) er blevet landfast, Pletten (6,6 ha), Lille Plet, to småøer syd for Lundbakke, Treskelbakkeholm (7 ha), Rønne (0,4 ha). De mindre øer: Mejlplet, Hesseltøer og Anholt er forsvundet ved Overgårds inddæmninger i 1962.

Randers Fjord: To øer kaldet Mellempolde, Svaletørvæn (0,5 ha), Lindbjerg Holm (1,8 ha), Knapperne (0,6 ha), Tagholm (7,0 ha), Pilegårdsholm (1,1 ha), Hårholm-Langholm (1,8 ha), Skanhage (1,1 ha), Piggen, Ydre Holm, Indre Holm, to Mellempolde (11,1 og 2,6 ha), Odspold (7,9 ha); Kareholm, også kaldet Kanaløen, er blevet landfast, Snedkerholm, Langholm og Hårholm er borteroderede. Sælhundepollerne og Stenrevet nord for Møllerup er nye.

Kattegat: Anholt (2.237,1 ha).

Omkring Djursland og

Mols: Øst for Bønnerup Havn findes fire barriereøer. Hjelm (63,4 ha), Rønne i Begtrup Vig (ikke med i 1960-tællingen), barriereøen ud for Vrinners. Mågeøen ved Følle Strand og Kalø i bunden af Kalø Vig er landfaste.

Syd for Århus: Ved inddæmningen af Kysing Fjord mistede Kalvø og Grimsholm deres østatus. Ud for Hov: Hov Røn (8 ha), Kalvø (0,8 ha), to øer på Svanegrund (5 ha). På Søby Rev findes to holme kaldet Holmene (i alt 7,5 ha).

Samsø og omgivende farvande: Tunø (351,4 ha), Tunø Knob, Vejrø (55 ha), Bosserne (6,1 ha), Hatter Rev, Lindholm med Rumpen (11,4 ha), Kyholm (18,9 ha), selve Samsø (11.205 ha). I Stavns Fjord findes den store ø Hjortholm (50,6 ha) samt Ægholm, tidligere kaldt Egholm (5,8 ha), Sværm (12,2 ha), Hundsholm (1,5 ha), Kollerne (1,0 ha), Yderste Holm (15,9 ha), Mejlesholm, tidligere kaldt Mellemste Holm (20,4 ha), Karlskold (0,7 ha), Eskeholm (10,3 ha), Brokold (5,9 ha), to nye øer NØ for Ørhage og øst for Brokold. Lilleholm, Barnekold, Gammelkold, Hønsepold og Hesselholm er nu landfaste med Samsø.

Horsensområdet: Horsens Nørrestrand: To øer i Stensballe Sund er dukket op, mens Loddentot er blevet landfast. I Horsens Fjord: Hjarnø (321,4 ha), Lille Holm nord for Hjarnø, Vorsø (58,5 ha), Vorsø Kalv og tre Langøerne (2,8 ha), Pollerne (0,4 ha) i alt 8 småholme. Alrø på 751 ha er dæmningsforbundet med Jylland, mens øen Borresknob er forsvundet.

Endelaves omgivelser: Endelave (1307,8 ha), Møllegrund (3 ha) og den nyopdunkede Terneø.

Kolding Fjord: Kraborre (tidligere benævnt Kragborg) (1 ha), Store og Lille Kidholm (3,4 ha i alt).

Avnsø Vig: Smedholm findes ikke i 1960-tællingen.

Haderslev Dam: Holmene er to øer (3,0 ha).

Haderslev Fjord: Djævlø (0,4 ha), mens Lønt Ø er blevet landfast.

Omkring Årø: Årø med Årø Kalv og Karsø (565,7 ha), ved

Årøs NV-hjørne to små nye øer, Linderum (7,0 ha) og den nye ø Græsholm.

Omkring Åbenrå: Barsø (255,9 ha). Kalvø i Genner fjord er tidligere blevet dæmningsforbundet med Jylland.

Als Fjord/Augustenburg Fjord: Katholm (7,2 ha).

Flensborg Fjord: Store Okseø (11,4 ha) og Lille Okseø (5,0 ha).

Indsøer og åer i Jylland

I Rudbøl Sø ved Tønder fandtes tidligere øerne Horn (0,8 ha) og Kornkog (1,6 ha), der begge er blevet landfaste. I Ribe Å var Mandø Hølade, Ribeholme og Petersholm (4 ha) tidligere øer; alle tre øer er opståede som gennemgravede mæanderbuer.

Filsø: Poulsø (3,0 ha) er forsvundet ved den sidste tørlægning. Før var der også Filsø ø.

Stadil Fjord: Hindø (63,5 ha) og to ubenævnte øer. Før tørlægning fandtes Stadilø, Næsø, Kjavsholm og Lamtang Ø.

Husby Sø: To småøer tilsammen kaldet Svinemø (3,8 ha).

Nissum Fjord: Klægøde ø, Bletholm, og fire øer kaldet Felsstedøerne.

Ørum Sø: en ø østligt i søen.

Agger Tange Sø: 18 små til meget små øer.

Ove Sø i Thy: Madstedborg (tidligere kaldet Fugleøen) (7,5 ha) samt tre holme sydøst herfor.

Ormstrup sø: en ubenævnt ø.

Møllerup sø: (nær Spøttrup) tre ubenævnte øer.

Tofte Sø: (i Lille Vildmose) tre nye øer.

Teglsø (i Rold Skov): her findes en spangforbundet ø.

Hyltebjerg Sø: en ø.

Farsø Sø: En kunstig ø.

Klejtrup Sø: I sydvesthjørnet findes en række kunstige øer (Verdenskortet!).

Tange Sø: En større ø (1,1 ha) umiddelbart nord for Ans Bro tre ubenævnte småøer (tilsammen 0,4 ha).

Nær Emborg Vestermark ved Gudenå findes to kunstige søer hver med en ø.

Thorsø: Langø (0,7 ha), Højeø (1,0 ha).

Brassø: Kongsholm.

Borresø: Borres Ø (1,2 ha), Tre Paradisøer: Bredø (0,6 ha), Langø (0,6 ha) og en ubenævnt ø.

Juelsø: Alø (0,2 ha), Bregneø (0,1 ha), Møgelø (16,9 ha), Lilleø (1,9 ha).

Salten Langsø: Saltenø (4,3 ha).

Skanderborg Sø: Æbelø (3,5 ha), Skt. Thomas (0,1 ha), Skt. Helene (0,2 ha), Kalvø (6,1 ha).

Brabrand Sø: Ubenævnt ø (areal 0,05 ha ifølge Høy 1988)

Rørbæk Sø: Vandø (0,4 ha).

Grindsted Engsø: Fire øer.

Vestbirk søerne: Naldal Sø: Ubenævnt ø (areal 0,01 ha ifølge Høy 1988)

Tøsby Sø: en ø og Tøsby mose: en ø.

Stigsholm Sø: Stigsholm (0,4 ha).

Dons Nørresø: Hættemågeø.

I Sliv Sø (tidligere Slibsø), der er en afsnøret fjord, findes øerne Lindholm og Boghoved og to ubenævnte øer. I perioden 1958 til 2004 var søen tørlagt, men er nu genskabt som naturgenopretningsprojekt.

Hostrup Sø: Tre ubenævnte øer. (samlet areal 2,9 ha ifølge Høy 1988)

Store Søgård Sø: To ubenævnte øer. (samlet areal 0,1 ha ifølge Høy 1988)

Niels Ulrik Kampmann Hansen er lektor ved Aurehøj Gymnasium.

Kinas ny strategi for kornproduktion – fra universel selvforsyning til regional specialisering

Af Kjeld A. Larsen

En af den kinesiske regerings vigtigste opgaver er at sikre sin befolkning en tilstrækkelig kornforsyning. Den enorme befolkning og det beskedne landbrugsareal per indbygger understreger opgavens karakter. Traditionelt og i dag er opgaven blevet løst via selvforsyning. Traditionelt har de nationale overskudsstrømme af korn været fra Sydkina til Nordkina, men i Folkerepublikkens historie har strømmene ændret sig, herunder fra nord til syd. Samtidig er Nordkina plaget af stigende vandmangel. Selvforsyningsstrategien vanskeliggøres tillige af tilbagevendende tørke- og oversvømmelseskatastrofer, som bl.a. er betinget af de globale klimaændringer. Bekæmpelsen af katastroferne vanskeliggøres af den manglende udbygning og vedligeholdelse af kunstvandings- og dræningssystemet, som satte ind fra begyndelsen af 1980'erne med opgivelsen af det kollektive landbrug. I sine bestræbelser på at forsyne landet med korn har den kinesiske regering gradvist justeret sin strategi i retning af regional specialisering, en strategi som kun har opnået beskednen opmærksomhed i Vesten.

Korn er Kinas dominerende landbrugsafgrøde, idet korn udgør det vigtigste ernæringsgrundlag for både mennesker og dyr. Igennem hele Folkerepublikkens historie har selvforsyning med korn været en dominerende strategi. Baggrunden er den enkle, at Kina via verdensmarkedet kun vil være i stand til at supplere sin egenproduktion med beskedne mængder. Desuden vil en større kinesisk afhængighed af verdensmarkedet føre til voldsomme globale prisstigninger på korn. I den planøkonomiske periode omfattede kravet til selvforsyning alle administrative enheder, og byernes kornforsyning sikredes via opkøbskvoter til lave priser. Efter overgangen til familiebaseret landbrug og markedsøkonomi sikres kornproduktionen via en blanding af administrative midler og prismekanismer. For de kornproducerende bønder er problemet, at markedspriserne på korn ikke er steget

tilstrækkeligt til at dække de stigende produktionsomkostninger forbundet med kornproduktion. Derfor har regeringen introduceret subsidier til de kornproducerende bønder tillige med subsidier til køb af produktionsmidler til landbruget. Samtidig forsøger centralregeringen at løse selvforsyningsopgaven via regional specialisering: hovedsageligt provinser i Central- og Nordøstkina skal løse opgaven, mens de velstillede provinser i Østregionen i stigende grad har fået tilladelse til at løse deres kornforsyningsproblem via opkøb hos provinser med kornoverskud. Det er fortsat et overordnet princip, at provinsguvernerne er ansvarlige for provinsens kornsikkerhed.

Programmet for kornsikkerhed

Specialiseringsstrategien blev tydeliggjort med udfærdigelsen af dokumentet "Omrids af

nationalt middel- og langsigtet program for kornsikkerhed (2008-2020)"[1], vedtaget af statsrådet juli 2008. Udfordringerne er store: faldende areal til kornproduktion, vandmangel, specielt i nordkinesiske provinser, stigende produktionsomkostninger, konkurrence fra mere lukrative salgsafgrøder som frugt og grønsager, en afvandring af landbefolkning fra specielt de centrale korndyrkende provinser, stigende befolkning generelt, specielt større bybefolkning og endelig en stigende forekomst af naturkatastrofer i form af jorderosion, ørkenspredning og tilbagevendende perioder med tørke og oversvømmelse, betinget af de globale klimaændringer. Det er påfaldende, at Kina i stigende omfang i løbet af samme år må kæmpe med både oversvømmelses- og tørkeproblemer forskellige steder i kæmperiget og endog inden for samme lokalitet i løbet af landbrugsåret.

Fig. 1. Kina - provinskort med navne. Kilde: Mette Plesner.

Programmet opstiller en række mål for 2010 og 2020. Som udgangspunkt skal per capita kornforbruget stabiliseres frem til 2010 og dernæst forøges fra 389 til 395 kg i 2020 (Fig. 2). Derved tilgodeses, at en stigende andel af kornproduktionen kan anvendes til dyrefoder for at sikre en mere animalsk fødevarerammensætning. Det forventes således, at foderkorn som andel af det samlede kornforbrug forøges fra 36 % i 2010 til 41 % i 2020. Den overordnede målsætning har følgende strategiske mål: en stabilisering af det tilsåede areal med korn, en korns selvforsyningsgrad på 95 %, baseret på en stigning i arealudbyttet fra 325 kg/mu i 2010 til 350 kg/mu (1 mu = 1/15 ha) og dermed en samlet kornpro-

duktion i 2010 på over 500 mio. tons i 2010 stigende til over 540 mio. tons i 2020. Målsætningen virker ambitiøs, men ikke desto mindre blev målet for 2020 allerede nået i 2010 med en kornproduktion på 546,4 mio. tons.

Alligevel er udfordringerne enorme: målsætningerne bygger på en fortsat specialisering på provinsniveau. Det betyder, at vandingsystemer skal udbygges, transregionale korntransportveje sikres, kornspild mindskes og kornlagre opføres. Ændringer i det regionale mønster for kornproduktion har været undervejs længe, først og fremmest bærer de nordkinesiske provinser en stigende andel af landets kornproduktion. Således steg Nordkinas syv vigtigste kornproducerende provinser

andel af landets samlede kornproduktion fra 36,2 % i 1991 til 43,5 % i 2007 (Fig. 2), til trods for store vandforsyningsproblemer. Karakteristisk for den regionale arbejdsdeling er, at de syv provinser i Østkina, der opkøber handelskorn, alle har reduceret deres andel af landets kornproduktion fra 12,2 % i 1991 til 6,3 % i 2007. Centralregeringen har prioriteret fem provinser for at sikre hovedparten af den planlagte stigning i kornproduktionen, nemlig Heilongjiang og Jilin i Nordøstregionen og Henan, Jiangxi og Anhui i Centralregionen. Tilsammen skal de fem provinser forøge deres samlede kornproduktionskapacitet med 54,5 mio. tons fra 2007 til 2020[2], således at deres produktionsan-

Fig. 2. Kinas nationale program for kornsikkerhed (2008-2020)

Udvikling og mål på nationale niveau

	Produktion	Efter-spørgsel	Selvfor-syning	Opdyr-ket areal	Korn-areal	Kornud-bytte	Korpro-duktion	Kornfor-brug	Total be-folkning
	mio. ton	mio. ton	%	mia. mu	mia. mu	kg/mu	kg/ca-pita	kg/ca-pita	mio.
1996				1.951	1.690				
2003	430,7				1.490				
2007	501,6	512,5	98	1.826	1.586	316,2	381	388	1.321
2009	530,8				1.635	324,7	399		1.335
2010	546,4				1.648				1.341
plan 2010	>500	525	95	1.800	1.560	325		389	
plan 2020	>540	572,5	95	1.800	1.560	350	372	395	1.450

Kilder:

Outline of the National Medium- and Long-Term Program on Grain Security (2008-2020), Xinhua 27.12.08.

2007: China Statistical Yearbook 2008, s. 473.

2009: China Statistical Yearbook 2010, s. 481, 485 og 496.

2010: National Bureau of Statistics of China, 2.03.11.

Regional fordeling af kornproduktionen, %

Provinser	7 nord-lige	6 sydlige	7 op-købs	5 priori-tets
1991	36,2	33,5	12,2	24,4
2007	43,5	31,6	6,3	31,8
2009	43,3	31,5	6,3	32,5
2020				39,7

Nordlige: Hebei, Indre Mongoli, Liaoning, Jilin, Heilongjiang, Shandong og Henan.**Sydlig:** Jiangsu, Anhui, Jiangxi, Hubei, Hunan og Sichuan.**Vigtigste opkøbende provinser:** Beijing, Tianjin, Shanghai, Zhejiang, Fujian, Guangdong og Hainan.**Prioritetsprovinser:** Heilongjiang, Jilin, Henan, Jiangxi og Anhui.

Kilder:

Outline of the National Medium- and Long-Term Program on Grain Security (2008-2020).

1991 (sydlige provinser): China Compendium of Statistics 1949-2004, s. 857.

1991 (prioritetsprovinser): Zhongguo Nongye Nianjian 1992, s. 288.

2007 (prioritetsprovinser): China Statistical Yearbook 2008, s. 462.

2009: China Statistical Yearbook 2010, s. 485.

2020: Xinhua 24.12.08.

Fig. 3. Kornproduktion fordelt på regioner, % af nationale produktion

	Ris					Hvede				
Regioner	1978	1985	1995	2007	2009	1978	1985	1995	2007	2009
Øst	35,3	33,1	31,2	23,3	22,9	38,9	38,7	41,9	39,1	38,3
Nordøst	3,0	3,6	5,6	13,0	13,3	5,9	4,5	3,5	0,7	1,1
Central	38,1	40,2	39,0	40,4	40,7	28,8	32,8	30,5	42,7	41,6
Vest	23,6	23,1	24,3	23,2	23,2	26,3	23,9	24,1	17,5	19,1
Kina, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kina, mio. tons	136.930	168.569	185.226	186.034	195.103	53.840	85.805	102.207	109.298	115.115

	Majs					Korn i alt, (inkl. omregnede vægtenheder af soja-bønner og kartofler)				
Regioner	1978	1985	1995	2007	2009	1978	1985	1995	2007	2009
Øst	24,7	31,7	29,1	24,2	23,8	33,9	34,2	32,6	26,5	26,0
Nordøst	32,3	25,9	31,4	29,0	28,6	11,1	9,6	12,8	15,5	15,8
Central	16,2	14,9	16,4	18,4	18,3	29,1	31,6	29,2	31,8	31,3
Vest	26,8	27,5	23,1	28,4	29,3	25,9	24,7	25,5	26,2	26,8
Kina, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	99,9
Kina, mio. tons	55.945	63.826	111.986	152.300	163.974	304.770	379.108	466.618	501.603	530.821

Kilde: Diverse udgaver af statistiske tabelværker fra Kinas nationale statistiske bureau.

del fortsat vil stige, fra 24,4 % i 1991 over 31,8 % i 2007 til 39,7 % i 2020.

Ændringer i afgrødemønstret

Ud over de vigtigste traditionelle kornsorter som ris, hvede (finkorn) og majs (foderkorn) omfatter det kinesiske kornbegreb tillige sojabønner (til foder) og kartofler. Der er samtidig sket en ændring i afgrødemønstret inden for kornproduktionen (Fig. 3). Risproduktionen er rykket mod nord, idet de nordøstlige provinser, endog Heilongjiang, har øget sin produktionsandel, mens Østregionen har tabt produktionsandele. Hvedeproduktionen er øget stærkt i Centralregionen, mens både Nordøst- og Vestregionen

har tabt andele. Ændringerne inden for majsproduktionen har været mindre, med en stigende andel i Central- og Vestregionen og en faldende andel i Nordøstregionen.

En vigtig årsag til det ændrede regionale mønster for risproduktion i retning fra syd mod nord er udvikling af mere hårdføre sorter. I de senere år skyldes ændringerne i stigende omfang mangel på arbejdskraft i de sydkinesiske provinser i kombination med mere lukrativt lønarbejde i byerne. I Sydchina kan ris traditionelt dyrkes to gange om året, men ifølge en statistik fra Landbrugsministeriet ligger 46,6 % af det opdyrkede areal, i alt 21,5 mio. ha brak om vinteren i de 16 sydkinesiske provinser[3]. Bønder

har hverken overskud eller incitament til at udføre fortidens hårde landbrugsarbejde.

Alt i alt tegner der sig et billede af en række provinser med stigende produktionskapacitet og overskud til eksport til andre provinser, specielt i Centralregionen med i alt fem provinser ud af seks og Nordøstregionen med to ud af tre provinser. Også tre provinser i Østregionen (Hebei, Jiangsu og Shandong) og to i Nordvestregionen (Xinjiang og Ningxia) har produktionsoverskud, som bidrager til nabo-provinsernes kornforsyning. I Sydvestregionen har ingen provinser en markant per capita produktion over det nationale gennemsnit, en position som historisk har kendetegnet Sichuan provinsen. Regionens

fattige provinser Guizhou, Yunnan og Tibet er, trods stigende per capita produktion, stærkt afhængig af tilførsler udefra.

Statslige subsidier som nødvendigt drivmiddel

Den markedsbestemte prisudvikling for korn er til ugunst for bønderne. Eksempelvis steg priserne på ris, hvede og majs i perioden 2007-2009 med 7,1 % per år, mens den samtidige udvikling i de kornproducerende bønders produktionsomkostninger steg med 11,7 % per år[4]. Det er ikke traditionel agerbrugsproduktion, som gør bønderne rige. På det nationale plan 1995 til 2009 faldt bøndernes indkomst fra agerbrugsproduktion som andel af den samlede nettoindkomst fra 33 til 29 %, mens indkomstandelen fra lønarbejdet steg fra 34 til 40 %. Men mens en stor del af bøn-

Fig. 4. En af de flere mio. migrantarbejdere fra Guizhou i kystprovinsen Zhejiang i udkanten af millionbyen Yiwu foran den bolig, som han lejer sig ind i. Boligen er ejet af en tidligere bonde, som nu tjener penge på boligudlejning og helt er holdt op med egentlig landbrugsproduktion. Foto: Kjeld A. Larsen.

derne i Østregionen for længst har givet afkald på agerbrug til fordel for blandt andet lønarbejde, så er lønarbejdet som væsentlig indtægtskilde først blevet muligt for tilbagestående provinser i de senere år. Det har bidraget til en reduktion af de regionale indkomstforskelle på landet. Eksempelvis steg andelen af bøndernes indkomst fra lønarbejde i perioden 1995 til 2009 i den rigeste provinsenhed Shanghai kun fra 64,4 % til 69,5 %, men i den fattigste provins Gansu fra 10,5 % til 33,4 %. Den store afhængighed af agerbrug og manglende adgang til lønarbejde karakteriserer dog fortsat nogle af de fattige vestkinesiske provinser, specielt Xinjiang. Her udgjorde lønarbejdet kun 12 % i 2009. Centralregeringen peger specielt på en indkomstudvikling blandt bønderne i minoritets-

Fig. 5. Landbrugsproduktion i den tilbagestående karstdominerede Guizhou provins i SV Kina, som ikke kan brødføde sig selv. Foto: Kjeld A. Larsen.

Fig. 6. Et eksempel på centralregeringens subsidier inden for forbrugsvarer målrettet landbefolkningen. Kinesisk tekst fra billedet: På kinesisk - quanqiu zuixiao quanzhidong xinongji. På dansk - verdens mindste fuldautomatiske land-vaskemaskine. Foto: Wu Hong/EPA/Scandix.

dominerede områder som det sydlige Xinjiang og Tibet som et nødvendigt indsatsområde for at sikre en stabil udvikling.

Den kinesiske regerings modtræk til at sikre den nødvendige kornproduktion og til at fremme bøndernes rolle i udviklingsprocessen har været anvendelse af subsidier. Landbrugssubsidier til kornproduktion, anvendelse af forbedrede frøsorter og køb af produktionsmidler til agerbruget blev således forøget fra 102,8 mia. yuan i 2008 til 120 mia. i 2009[5]. Og fra december 2007 påbegyndte centralregeringen en subsidiering af forbrugsvarer på landet for at stimulere det nationale hjemmemarked[6]. I 2011 kunne bønder således fortsat få rabat på 13 % ved køb af forbrugsvarer som farve-tv, køleskab, vaskemaskine, mobiltelefon, computer, vandvarmer

og mikrobølgeovn. Prissubsidier til landbefolkningen var en væsentlig bestanddel af bøndernes gunstige indkomst-udvikling i reformperiodens start 1979-1984, men subsidier er ikke en holdbar udviklingsstrategi på lang sigt. En sikring af bøndernes indkomstmuligheder i agerbrugsdominerede provinser uden subsidier kræver udfoldelse af et mangefold af lokalt baserede løsninger. Hvis ikke kan den endelige løsning blive en total afvandring fra landbruget.

Kjeld A. Larsen er Kinaforsker, tidligere gymnasielærer i geografi og i dag formand for NGO'en Rådet for Bæredygtig Trafik.

Noter

[1] Outline of the National Medium- and Long-Term Program on Grain Security (2008-2010), Xinhua 27.12.2008.

[2] Xinhua 24.12.2008.

[3] Huge tracts of arable land neglected, www.china.org.cn/china/2011-08/08/content_23160872.htm

[4] Lan Xinzhen: Agricultural Resolution, Beijing Review No. 1, 6. januar 2011.

[5] Lan Xinzhen: For the Livelihood of Farmers, Beijing Review No. 8, 26. februar 2009.

[6] Lan Xinzhen: Boosting Demand, Beijing Review No. 3, 20. januar 2011.

Kinas nye position som verdens største stålproducent

Af Kjeld A. Larsen

Stålintustrien har haft en central position i Kinas reformøkonomi. På sin vej mod en ny position som verdens absolut største stålproducent har stålintustrien gennemløbet en række ændringer hvad angår teknologi, virksomhedsstørrelse og lokalisering. Stålintustriens tiltagende integration i verdensøkonomien skyldes først og fremmest det næsten umættelige behov for jernmalm.

Ny udviklingsstrategi

Kina har – endnu engang og specielt fremhævet i 12. femårsplan 2011-2015 – påbegyndt en ny transformation: fra en eksportorienteret industrialiseringsstrategi baseret på lavteknologiske produkter og billig arbejdskraft til en økonomisk udviklingsstrategi orienteret mod hjemmemarkedet og befolkningens forbrug og i højere grad baseret på højteknologisk produktion. Egen teknologisk udvikling får højere prioritet end importeret teknologi. I takt med den teknologiske udvikling ændres virksomhedernes størrelse og lokalisering: større virksomheder og en mere koncentreret produktion. Som i den planøkonomiske periode stræber Kina mod at blive mere selvforsynende med industri- og landbrugsprodukter. Men landet må i stigende omfang basere sin økonomiske udvikling på importerede råstoffer fra omverdenen, eksempelvis energi og malme. Denne nyorientering i kinesisk udviklingsstrategi er så småt ved at blive diskuteret i Vesten. I et interview i Dagbladet Information[1] karakteriserer den skotske ekspert i økonomisk historie, Niall Ferguson, Kinas nye økonomiske strategi som "fire gange mere", dvs. mere

forbrug, mere import, mere innovation og mere investering i udlandet. Journalisten opsummerer Fergusons synspunkter: "Kina forsøger, ifølge Ferguson med overraskende stor succes, lige nu at blive en økonomi, hvor væksten er drevet af egne forbrugeres efterspørgsel. Hvor store indkøb i udlandet giver diplomatisk indflydelse. Hvor teknologi er noget man opfinder snarere end importerer. Og hvor man gennem opkøb af landbrugsjord, kobberminer og olieselskaber i udlandet sikrer sig stabile forsyninger med livsnødvendige råvarer. "Som ethvert andet imperium i verdenshistorien vil Kina hellere selv kontrollere de steder, hvor råvarerne er, end at være afhængig af verdensmarkedets leverancer", siger Ferguson. "Kina er nemlig ved at opbygge et imperium – intet mindre. Og heri ligger kimen til fremtidige konflikter med Vesten."

Tesen om en potentiel konflikt mellem Kina og vesten baserer sig således på, at Kinas voksende befolkning og økonomi ikke blot sætter et større økologisk fodspor nationalt, men også globalt. Der inddrages stadig større arealer for at tilfredsstille den kinesiske befolknings forbrug. Udviklingen

inden for Kinas stålproduktion kan illustrere den ny regionale udviklingsstrategi og dens konsekvenser for national og global arbejdsdeling.

Jern- og stålintustriens historiske udvikling

Udviklingen af landets jern- og stålintustri som grundlag for opbygning af en national industriproduktion har i hele folkerepublikkens historie været højt prioriteret. I den planøkonomiske periode var det overordnede strategiske mål både national og lokal selvforsyning. Kinas sværindustrielle opbygning blev igangsat under den japanske besættelse af Manchuriet (Nordøstkina) i perioden 1932-43, herunder stålværket i Anshan i Liaoning provinsen. Under første femårsplan 1953-57 igangsattes bygningen af nye nationale stålcentre i landets indre, først og fremmest i Wuhan i Hubei provinsen og i Baotou i Indre Mongoli. Opbygningen af stålintustri i landets indre blev understreget med den såkaldte Tredje Front Strategi fra 1964. Panzhihua jern- og stålværk blev fx opført i den fjerne sydøstlige del af Sichuan provinsen. Men samtidig satsedes på lokal opbygning af jern- og stålintustri, først i

Fig. 1. Kinas jern- og stålproduktion

	Produktion				Energiforbrug		Import af jernmalm		Stål i verden	
	Jernmalm	Råjern	Råstål	Valsestål	Kulækvivalenter		Total	Ratio x)	Andel	Nr.
	1.000 ton	1.000 ton	1.000 ton	1.000 ton	1.000 ton	% af Kina	1.000 ton	%	%	
1949	590	252	158	140					0,1	26
1952	4.290	1.929	1.349	1.129					0,6	18
1957	19.370	5.936	5.350	4.364			232	1,2	1,8	9
1960	112.790	27.161	18.662	11.750			617	0,5	5,4	6
1965	31.490	10.767	12.230	8.949			1.033	3,2	2,8	8
1970	64.220	17.055	17.790	12.233			676	1,0	3,0	7
1975	96.940	24.490	23.900	16.217			2.740	2,7	3,7	5
1978	117.790	34.786	31.780	22.076	73.800	12,9	8.022	6,4	4,5	5
1980	112.585	38.024	37.120	27.158	70.900	11,8	7.254	6,1	5,2	5
1985	137.825	43.840	46.794	36.923	77.800	10,1	10.114	6,8	6,5	4
1990	179.344	62.373	66.349	51.532	98.718	10,0	14.191	7,3	8,6	4
1995	261.920	105.293	95.360	89.798	123.908	9,4	41.150	13,6	12,7	2
2000	222.560	131.015	128.500	131.460	180.780	12,4	69.972	23,9	15,2	1
2005	420.493	344.732	355.790	381.510	355.790	15,1	275.261	39,6	31,1	1
2008	780.141	483.226	512.339	613.795	500.480	17,2	443.657	36,3	38,5	1
2009	880.000	552.835	572.182	694.054	690.000	22,5	627.780	41,6	46,7	1
2010	1.077.555	590.218	626.959	797.755	770.000	23,7	618.630	36,6	44,4	1

Kilder: Diverse kinesiske statistiske årbøger.

World Steel Association.

x) Import-Ratio for jernmalm: $\text{import}/(\text{produktion} + \text{import})$

form af massekampagnen for stålproduktion under det Store Spring Fremad 1958-1960. Under decentraliseringsprocessen fra 1971 skete ændringerne i form af de såkaldte "Fem små industrier", små statsejede virksomheder på amtsniveau, hvor stålproduktion var en af de fem sværindustrielle komponenter. Lokaliseringsmønstret for Kinas stålindustri i dag er fortsat stærkt præget af den planøkonomiske periodes lokaliseringsvalg. Perioden blev afsluttet med placeringen af et nyt stort

jern- og stålværk i kystregionen, Baoshan i Shanghai, baseret på import af japansk teknologi i 1978. Indvarslingen af en ny tid blev startet.

Reformer, vækst og problemer

I forbindelse med Kinas gradvise overgang til markedsøkonomi har jern- og stålindustrien fået en stadig mere fremtrædende rolle, specielt efter omstruktureringen af den statslige industri fra 1995. Til overraskelse for alle, inklusive kinesiske

planlæggere, steg stålindustrien dramatisk: passerede 100 mio. tons i 1996 og 500 mio. tons i 2008, således at Kinas andel af verdens stålproduktion steg fra 12,7 % i 1995, over 31,1 % i 2005 til 44,4 % i 2010 (Fig. 1).

Ejendomsformerne har ændret sig. Statsejede virksomheder er stadig dominerende, men de er omdannet til aktieselskaber. Samtidig er privatejede virksomheder og joint venture virksomheder med udenlandsk kapital kommet på banen.

Fig. 2. Stålproduktions regionale udvikling, fire storregioner, %

	1952	1978	1985	1990	1995	2000	2005	2009
Øst	15,9	35,5	33,7	38,9	46,0	47,1	55,2	55,5
Nordøst	70,1	29,1	24,4	20,9	16,2	14,1	10,7	10,8
Central	10,2	20,7	25,2	23,1	20,8	22,3	21,2	20,7
Vest	3,8	14,8	16,7	17,1	17,1	16,5	12,9	13,0
Kina	100,0	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0

Øst: Beijing, Tianjin, Hebei, Shanghai, Jiangsu, Zhejiang, Fujian, Shandong, Guangdong og Hainan.

Nordøst: Liaoning, Jilin og Heilongjiang.

Central: Shanxi, Anhui, Jiangxi, Henen, Hubei og Hunan.

Vest: Indre Mongoli, Guangxi, Chongqing, Sichuan, Guizhou, Yunnan, Tibet, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Ningxia og Xinjiang.

Kilder: Diverse kinesiske statistiske årbøger.

Også lokaliseringsmønstret har ændret sig radikalt, idet en række kystprovinser har taget teten, specielt Hebei, Jiangsu og Shandong. Kystregionens andel af Kinas stålproduktion steg således fra 38,9 % i 1990 til 55,5 % i 2009 (Fig. 2).

Det enorme byggeboom og det voksende behov for produktionsmidler og forbrugsvarer, herunder den eksplosive vækst af bilejere, kræver store stål-mængder, både lavteknologiske produkter og højkvalitetsstål. Den kinesiske regering satser på teknologisk udvikling i stål-sektoren for at gøre sig mere uafhængig af importerede høj-kvalitets stålprodukter. I 2006 blev Kina fx verdens største producent af rustfrit stål, der er et højkvalitetsprodukt inden for valsestål. Samme år blev Kina for første gang nettoeksportør af stålvalseprodukter.

Stålsektorens stigende, men samtidig svingende profitabilitet har bidraget til omfattende investeringer. Resultatet har været overkapacitet, i 2008 på mere end 100 mio. tons stål. Stålintustriens profitabilitet toppede i 1993, hvor sektorens samlede profit udgjorde 18,4 % af det samlede overskud fra de statsejede virksomheder, og havde allerede sit lavpunkt

under den finansielle krise i Østasien i 1998 med 0,6 % af statsvirksomhedernes samlede profit. Foruden overkapacitet og krise har de stigende produktionsomkostninger spillet en afgørende rolle for stålvirksomhedernes rentabilitet, specielt de stigende nationale energipriser og de oversøiske priser på importeret jernmalm. De voksende priser på jernmalm har ført til stadige forhandlingskriser mellem kinesiske stålvirksomheder og markedets tre dominerende eksportører: australske BHP Billiton og Rio Tinto og brasilianske Vale, som tilsammen sidder på næsten 70 % af al oversøisk jernmalmeksport.

Stålintustri er en yderst energiintensiv produktion. Den sluger en stigende andel af Kinas samlede energiforbrug, fra 10 % i 1990 til 23,7 % i 2010 (Fig. 1) og bidrager dermed stærkt til Kinas samlede CO₂-udslip, med 10-15 %. Den høje prioritering af sværindustrien, herunder i stålintustrien, betød, at energiforbruget steg mere end væksten i BNP i løbet af den tiende femårsplan 2000-2005. Den samtidige stigning i CO₂-intensiteten bidrog til Kinas hastigt voksende drivhus-gasudslip.

Centralregeringens strategi for at løse den hurtigt voksende stålindustri omfattende problemkompleks i form af overkapacitet, høje produktionsomkostninger, mangel på jernmalm, stort energiforbrug og CO₂-udslip, lav produktivitet og mangel på kvalitetsstål har gradvist taget form i løbet af 1990'erne. Strategien satser både på national og global arbejdsdeling.

Sammenlægning og lukning af stålvirksomheder

Et centralt element er sammenlægning og koncentration af virksomheder, og et andet er lukning af små stærkt forurenende, energislugende og urentable jern- og stålværker. I 2008 havde Kina godt 8.000 jern- og stålvirksomheder, med en samlet arbejdsstyrke på 3.580.000. Heraf betegnes blot 71 som nøglevirksomheder. Målet er via sammenlægninger og koncentration at etablere 4-5 store nationale stål-giganter med hver en kapacitet på over 50 mio. tons stål, med en primær relokalisering mod kysten, dvs. en orientering mod verdensmarkedet.

Globalt set har Kinas store værker været af en beskeden størrelse, og først efter årtusindsskiftet har kinesiske værker

Top steelmakers 2010

Ranking 10 09	Company	Country of origin/ main domicile	2010 output	2009 output
1	ArcelorMittal Luxembourg		90.50	73.20
● 2	Hebei Steel	China	52.86	40.24
● 3	Baosteel	China	44.50	38.87
● 4	Wuhan	China	36.55	30.34
▲ 5	Nippon Steel	Japan	36.14	27.61
▼ 6	Posco	South Korea	33.72	29.53
▲ 7	JFE Steel	Japan	32.66	26.28
▼ 8	Shagang Group	China	30.12	26.39
▲ 9	Shougang	China	25.84	17.29
● 10	Tata Steel	India	23.50	21.90
▼ 11	Shandong	China	23.15	26.38
▲ 12	US Steel	USA	22.26	15.24
▼ 13	Anshan Steel	China	21.00	20.13
▲ 14	Gerdau	Brazil	17.80	13.50
▲ 15	Benxi Steel	China	16.80	9.06
▲ 16	ThyssenKrupp	Germany	16.70	11.00
▲ 17	Nucor	USA	16.56	12.70
▼ 18	Evrar	Russia	16.29	15.28
▼ 19	Maanshan	China	15.40	14.83
● 20	Valin Group	China	15.11	11.81
▼ 21	Severstal	Russia	14.70	16.74

Fig. 3. Top 20 listen over stålproducenter i 2010. Kilde: Peter Marsh: Chinese steel boss takes top job, Financial Times 10. oktober 2011.

fundet indpas på verdensranglistens top 10, med i alt fem værker i 2008, med Baosteel som verdens tredjestørste, kun overgået af den indisk ejede europæiske stålrigant ArcelorMittal som eneste producent med en produktion på over 100 mio.

tons og Nippon Steel i Japan[2]. USA's største værk U.S. Steel var lige nøjagtig faldet ud af top 10 listen. I 2009 var Hebei jern- og stålgruppe kravlet op på top 10 listens andenplads.

Fusionerne tænkes gennemført omkring værkerne Baogang

i Shanghai, Angang-Bengang gruppen i Liaoning provinsen, Hebei jern- og stålgruppe, Jiangsu Shagang gruppe, Shandong jern- og stålgruppe og Wuhan jern- og stålgruppe. Alene sidstnævnte gruppe er ikke kystlokaliseret, men har fusioneret med Guangxi jern- og stålgruppe og er i gang med at bygge et nyt værk i provinsens havneby Fanchenggang[3]. De seks nævnte fusioner havde hver en produktion på over 20 mio. tons i 2008, med Baogang som den største med en produktion på over 35 mio. tons[4]. I alt havde otte grupper i 2008 en produktion på mere end 10 mio. tons. De 10 største gruppers andel udgjorde 44 % af den nationale stålproduktion, og de kinesiske planmyndigheders ambition er, at de 10 største gruppers andel skal forøges via 60 % i 2015 til 70 % i 2020[5].

Centralregeringens forsøg på at skabe større og færre virksomhedsgrupper baseret på fusion på tværs af provinsgrænserne støder på modstand fra provinsregeringerne. Provinserne, specielt de velstillede i kystregionen, ønsker at beskytte deres egen industriproduktion. Provinsernes modstand gælder i lige så høj grad, når centralregeringen opstiller planmål for lukning af forurenende og urentable lokale stålværker. Lukning af lokale kulfyrede kraftværker, jern- og stålværker og cementfabrikker med forældet produktionsteknologi har været en væsentlig bestanddel af den energipolitiske målsætning for den 11. femårsplan 2006-2010: en afkobling af energiforbruget fra den økonomiske vækst med 20 %. Lukningsmetoden fungerer således, at Den nationale udviklings- og reformkommission underskriver forpligtende kontrakter med provinsregeringerne om lukning af forældet kapacitet. I 2007 blev der således skrevet kontrakter

i to omgange, i april med 10 provinser, som involverede 344 jern- og stålværker, og i december med 18 provinser, som involverede 573 værker[6]. Målet for planperioden er en samlet udfasning af råjernskapacitet på 100 mio. tons og stålkapacitet på 55 mio. tons. Derved skulle der spares 50 mio. tons kulækvalenter om året[7]. Stærke tommelskruer over for provinserne har været nødvendige for at tvinge lukningerne igennem. Ved slutningen af 2010 forventedes i alt 112 mio. råjernskapacitet og 66 mio. stålkapacitet at være elimineret[8]. Således kunne premierminister Wen Jiabao umiddelbart før FN's klimamøde i Cancun erklære, at Kina har ofret økonomisk vækst for at nå sit reduktionsmål. Det åbne spørgsmål er så, om lukningen af den forældede kapacitet forbliver permanent.

Mangel på jernmalm

Kinas strategi for at sikre fremtidens jernmalm er dels at udvide efterforskningen efter jernmalm nationalt og sætte nye miner i produktion dels at investere i oversøiske jernminer. Det er lykkedes Kina at forøge sin nationale malmproduktion enormt, fra 179 mio. tons i 1990, 223 mio. tons i 2000, til 1.078 mio. tons i 2010 (Fig. 1), og produktionen forventes at nå 1.300 mio. i løbet af en periode på tre til fem år[9]. Men samtidig er Kinas afhængighed af import vokset. Mængden af importeret malm er steget fra at udgøre 7 % af det nationale forbrug af jernmalm i 1990 til hele 37 % i 2010 (Fig. 1). Midlet til at imødegå de voldsomt stigende malmpriser, forhandlet med de tre oversøiske malmgiganter BHP Billiton, Rio Tinto og Vale, er investeringer i og udvikling af oversøiske jernmalmminer. Investeringerne finder sted i Afrika, Latinamerika og endog i Australien. Ved slutningen af

2010 havde kinesiske stålgrupper aktieposter i oversøiske jernmalmminer, inklusive miner under bygning, med en årsproduktion på 190 mio. tons malm. Det svarede til 30 % landets import i 2009. Opbygning af miner ledsages normalt af kinesiske investeringer i infrastrukturudvikling, som bidrager til at skabe lokal goodwill.

Den kinesiske stålindustris globale rolle

Meget få forskere har beskæftiget sig teoretisk med den kinesiske stålindustri i globalt perspektiv. En af de få er den kinesiske forsker Cao Yong fra Business School, Nanjing Universitet. I modelform opstiller han en ændret international arbejdsdeling, hvor Kinas stålindustri udgør en ny vækstmaskine i verdenshandelen[10]. Caos tese er, at den kinesiske stålindustri overgang fra en nationalt orienteret til en globalt orienteret industri- sektor har fungeret som modvægt til den globale ubalance skabt af den finansielle krise. Kinas eksport af valseprodukter skaber stigende eksportindtægter i form af fremmed valuta og opsparing hos både stat og stålgrupper, som dernæst kan bruges til stigende import af råstoffer til gavn for malmeksportører. Adgangen til råstofferne er udgangspunkt for en endnu mere global udvidelse af den kinesiske jern- og stålindustri. Caos model ser umiddelbart ud til at stå i modsætning til den indledende tese om Kinas overgang fra en eksportorienteret til en hjemmemarkedsorienteret økonomi. Cao tager som udgangspunkt, at den kinesiske stålindustri er blevet global ved at blive nettoeksportør af stål- valseprodukter til verdensmarkedet. Men eksporten af stålprodukter udgør en beskedent del af Kinas samlede forbrug af stålprodukter, i 2009 3,5 %,

dvs. stort set det samme som i 1990 med 3,8 %. Den kinesiske stålindustri stigende globale orientering er først og fremmest forbundet med råstofafhængigheden, mens valsestålproduktionen primært retter sig mod det støt voksende hjemmemarked.

Kjeld A. Larsen er Kinaforsker, tidligere gymnasielærer i geografi og i dag formand for NGO'en Rådet for Bæredygtig Trafik.

Noter

- [1] Thomas Hebsgaard: "Risikoen for konflikt med Kina vokser, Interview, Information 13. januar 2011.
- [2] World Steel Association <http://www.steel.org>.
- [3] Xinhua 3.09.2008.
- [4] Zhongguo gangtie gongye nianjian 2009, s. 144-149.
- [5] Xinhua 17.06.10 og Xinhua 26.03.08.
- [6] Xinhua 27.12.07.
- [7] Xinhua 7.09.07.
- [8] Xinhua 29.11.10.
- [9] Xinhua 18.11.10.
- [10] Cao Yong: The Dynamic Global Expansion of China's Iron and Steel Industry: An industrial level assessment on the increasing global imbalance in the global financial crisis era.

Læs mere

I et særnummer om Kina af *Samfundsøkonomen* efteråret 2011 bringes en artikel af forfatteren om Kinas regionale udvikling: "Kinas regionale udvikling: ambitioner og skævheder".

Fig. 1. Illustrationer kan også anvendes til elevernes betydningsforhandling om fx begrebet "mangrove". Det kunne være med udgangspunkt i dette foto af nordvietnamesiske elever i gang med at rense unge mangroveplanter for affald. Da Loc, Vietnam. Foto: Kaare Øster

Faglighed, sprog og form – fagsprog til læsning og skrivning

Af Peter Bejder og Kaare Øster

Hvor godt behersker dine elever geografiens sprog? Mange elever vil sikkert mene, at når de bevæger sig rundt i landskabet, har de ikke besvær med at udtrykke sig sprogligt eller skriftligt om det, de ser eller oplever i dagligdagen. Men hvad tænker forskellige elever i første omgang om fx det geografiske begreb "passat"? Er det bilen eller pillefyret hjemme i garagen, eller ved de det slet ikke?

Fokus på fagsprog

I Undervisningsministeriets Fælles Mål 2009 er håndteringen af fagsproget et af de væsentlige krav, der i langt højere grad end tidligere skal tilgode-

ses. Også i naturfagene. At lære at læse og skrive fagtekster er ikke længere kun et anliggende for undervisere i danskfaget. Forpligtelsen til at udvikle og forbedre elevernes fagsprog er

en opgave for netop fagets lærerteam. Fagsprog er groft sagt et bogsprog. Det står i modsætning til talesprog og skal derfor læres på en anden måde. Ligeledes skal der i læreruddan-

nelsen arbejdes med mundtlige og skriftlige sprogfærdigheder i geografi og øvrige linjefag.

Fra Fælles Mål 2009 kan fremhæves disse punkter i forhold til faglige læse- og skrivekompetencer:

- Læse, forstå og vurdere informationer i faglige tekster
- Anvende informationsteknologi i forbindelse med informationssøgning, undersøgelser, registrering, bearbejdning og fremlæggelse
- Anvende it-teknologi til informationssøgning, dataopsamling, kommunikation og formidling
- Indsamle og bearbejde relevante geografiske oplysninger gennem elektroniske medier samt fremstille og formidle grafiske afbildninger og præsentationer
- Anvende et hensigtsmæssigt geografisk fagsprog
- Kende til de vigtigste signaturforklaringer og begreber til forståelse af fysiske og tematiske kort til brug ved formidling
- Kende og anvende relevante geografiske benævnelser i samtale og ved formidling af geografisk stof.

Betydningsforhandlinger

Tankegangen bag fagsproget er naturligvis, at elevernes fagsproglige bevidsthed er med til at øge og forbedre læringen. Det sker fx gennem det, vi kalder "betydningsforhandling", dvs. at fx to elever diskuterer et fagligt begreb med henblik på at få en fælles og korrekt forståelse af begrebets betydning[1]. Det er ikke meningen, at eleverne skal undervises i læsning i det givne fag, men pointen er, at de skal lære fx geografi ved at læse og skrive fagsprogets forskellige dele. Et af redskaberne i denne forbindelse kan fx være ordkort eller associationskort.

Når der er fokus på faglig læsning i geografi, er formålet at

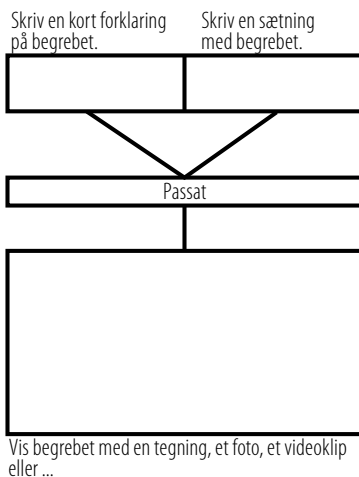

Fig. 2. Ordkort – et effektivt redskab til betydningsforhandlingen om fagbegreber – her "passat". Kilde: Peter Bejder og Kaare Øster.

øge effekten af undervisningen og dermed elevernes læringsudbytte. Det handler med andre ord om at udvikle faget geografi i retning af øget opmærksomhed på den sproglige dimension. Det skal naturligvis ske med henblik på, at eleverne skal tilegne sig og lære faget og dets fagbegreber.

En pædagogisk måde at klare elevernes manglende geografiske sprogbeherskelse på kan være at simplificere de geografiske begreber og udtrykke dem i dagligdagssprog. Det kan være tillokkende, men på længere sigt duer det naturligvis ikke, hvis eleverne skal opnå en perfekt fagsprogsbeherskelse. Der skal i undervisningen opbygges en sproglig kobling mellem hverdagssproget og fagsproget og dets genrer[2]. I sidste ende skal eleverne til den digitale afgangsprøve, hvor der er brug for de helt nøjagtige fagtermer.

Det gode fagsprog – også i geografi

Det er måden at læse på, der adskiller faglige tekster fra skønlitterære tekster. I skønlitterære

tekster begynder man i øverste venstre hjørne og slutter i nederste højre. Fagtekster er multimodale, hvor læseren ofte skal navigere på opslag med brødtækt, interviews, citater, faktabokse, vignetter, figurer, grafer, kort, fotos og henvisninger til internettet. Undersøgelser peger på, at svage læsere generelt set har sværere ved fagtekster end ved skønlitterære tekster – ofte i en sådan grad, at der er tale om mangel på funktionel læsefærdighed, dvs. at de ikke kan forstå, anvende og reflektere over fagteksternes forskellige elementer. Dygtige læsere kan derimod i langt højere grad uden problemer navigere på fagbogssider.

Læseforskere som Arnbak, Korsgaard og Mulvad har helt berettiget i artikler og bøger kritiseret forskellige boglige læremidler for ikke at ramme niveau og for at være for dårlige sprogligt set. Ofte er der tale om både meget abstrakt og teoretisk sprog, som læseren ingen forudsætninger har for at læse. Kritikerne har ligeledes haft fokus på, at forfatterne og forlagene i forhold til faglig læsning og multimodal[3] tilgang ikke har arbejdet nok med overensstemmelse mellem tekst og elementer som faktabokse, grafer, fotos, kort, illustrationer og net-muligheder. Kort sagt har teksternes sproglige, visuelle og indholdsmæssige tilgængelighed ikke været optimale for eleverne, der ofte skal tilegne sig et nyt fag eller i hvert fald et nyt fagområde.

Det er næppe rimeligt at bebrejde forskere, at de ikke er udpræget handlingsanvisende, men udover at inddrage strategi, layout, overskrifter osv. har læseforskerne ikke i generelle vendinger peget på, hvad det gode fagsprog er. Et fokuseret og velformuleret sprog er naturligvis en væsentlig del af den multimodale læsning, og der kan findes gode råd til et

Konkrete råd

Her finder du en række konkrete sprogråd, som vi har god erfaring med til både voksne og elever (overbygningsniveau) på skrivekurser. Disse råd kan også bruges, når eleverne skal arbejde med træningsaktiviteter, forståelse og formidling som en del af faget geografi. Så vær opmærksom på, at de anvendte læremidler så vidt muligt også lever op til disse anvisninger.

- Skriv en spændende indledning, så læseren hænger på.
- Lav fængende overskrifter, og husk afsnit og mellemrubriker.
- Undgå for mange passiver. Skriv aktivt. Skriv: "Spanien erobrede mange lande i Latinamerika." Helst ikke: "Mange lande i Latinamerika blev erobret af Spanien."
- Skriv varieret. Tænk over sætningers opbygning. Begynd ikke for mange sætninger i træk med grundled. Det ødelægger sprogytmen.
- Skab via teksten billeder inde i hovedet på læseren.
- Læg udsagnsord og grundled tæt op ad hinanden. Undgå alt for lange bisætninger.
- Brug gerne fagudtryk (fx "passat" og "befolkningstæthed"), så længe begreberne forklares og opløses, men brug ellers almindelige dagligdags og velkendte ord som start.
- Skab balance mellem spændende/formidlende og faktuelle sætninger. Skriv ikke: "Der bor vildt mange mennesker i Bangladesh. Befolkningstætheden er enorm", for så får læseren ikke noget at vide. Og lav modsat heller ikke faktaophobning i sætning efter sætning, for så bliver det tung læsning. Skriv fx: "I Bangladesh bor folk meget tæt sammen. Der bor ca. 1.000 mennesker pr. km² i hovedstaden Dhaka, så befolkningstætheden er stor."
- Tydeliggør pointer. Nævn dem evt. flere gange i samme tekst eller afsnit.

levende fagsprog i blandt andet Veirups lille, men fortræffelige bog til formidlere[4] (se boksen herover).

Digital literacy

Ikke alle forstår det samme ved begrebet digital literacy. Men alle er enige om, at det er en kompetence, man som underviser bliver nødt til at forholde sig til. Her betegner vi digital literacy som den måde, vi læser, forstår og udveksler meninger på via elevernes til stadighed nye kompetencer i brug af digitale medier. Det skal på længere sigt gerne komme til udtryk i fagets læremidler og i den daglige undervisning.

Grænsedragningen mellem læsning og skrivning er måske på vej til at blive opløst på

grund af digitale muligheder, hvor fx en sms eller e-mail kan indeholde mange uformelle, sproglige træk som ideografier [5] eller begrebstegn (som fx en ☺). Det sker ofte uden direkte billedmæssige associationer til det, der tales om, og ideografier siger af og til mere om afsenderens følelser og sindstilstand. Så måske giver det mening at tale om et kontinuum af mere sprogligt lignende eller mere skriftligt lignende tekster[6] frem for en stram opdeling.

Opbygning af en fagbog

På de følgende sider vises et opslag fra en geografibog, hvor der er mange oplysninger i brødtekst, i faktabokse osv. (multimodal læsning) jf. fig. 3. Det vil sige, at læseren er

udfordret ved at skulle kunne springe rundt på siderne mellem de forskellige delelementer: brødtekst, faktabokse, bjælke, foto, www-henvisning osv. Et klassisk og stringent layout, der alligevel får lov til at leve, hjælper læseren på vej ved, at der er tydelige afgrænsninger mellem tekstblokkene og de forskellige elementer.

På opslaget er en lettilgængelig fagtekst holdt samlet som brødtekst, så der ikke er tvivl om, hvad eleverne som fælles grundlag skal læse. Et stednavn i brødblokkene illustreres med en tilhørende kortvignet. Der er fakta- og aktivitetsbokse, ligesom der er et foto med en relevant og uddybende billedtekst. I øverste bjælke kan man tydeligt se, hvilket afsnit i bogen opslaget omhandler. Og der henvises til brug af nettet og til bogens supplerende hjemmeside.

Bogens forskellige elementer kan på denne måde være med til at forbinde elevernes hverdagssprog med fagsproget, og gennem oplæg til aktiviteter motiveres eleverne til at anvende mundtlig og skriftlig formidling i det videre faglige arbejde.

Den gode fagtekst

Vore erfaringer fra undervisning i og produktion af fagtekster siger, at der skal tages udgangspunkt i et godt, let og velskrevet fagsprog, men det er bydende nødvendigt, at der er sammenhæng mellem brødtekst, faktabokse, fotos, grafer m.m. Og det er mindst lige så vigtigt, at der grafisk er tydelige markeringer mellem tekstblokkene, der skal kunne læses separat. Hvor skal læseren begynde, hvor skal hun slutte? Hvis layoutet ikke er stringent og stramt, bliver svage læsere ladt i stikken, som de til en vis grad bliver det i fx Mellemfolkeligt Samvirkes "Zapp Jorden rundt", hvis sprælske layout er indbydende, men af

Canada

Som en del af Nordamerika har Canada en stor del af sit område i Arktis. Kun få veje fører dertil fra den sydlige del af landet. Så transport over store afstande sker med fly eller skib.

Tre territorier

I Arktis har Canada tre områder, der har delvis selvstyre. Efter forhandlinger med de oprindelige folk blev de oprettet for at tilgode deres rettigheder. Fra vest mod øst er det: Yukon, Nordvest Territorierne og Nunavut.

Nunavut er i areal ca. 50 gange større end Danmark og dækker omkring ¼ af hele Canadas areal. Men her bor færre mennesker end i både Randers og Slagelse. Der er øde områder, hvor pelsjægerne i gamle dage strejfede rundt. I dag er der mange forskellige interesser på spil – lige fra industriens udvinding af naturlige råstoffer over turisme til de oprindelige folks overlevelsesmuligheder.

Gjoa Haven

– et lille samfund i Nunavut

Om vinteren kan temperaturen nå ned mod de 70 minusgrader. Vi er på en flad og forblæst ø i Nunavut. Prins William Island ligger ca. 250 km nord for Polarcirklen. I den lille

by bor der ca. 1.000 mennesker, hvoraf de fleste er inuitter.

Den norske polarforsker Roald Amundsen boede en vinter på dette sted. Hans ekspedition var den første, der sejlede

gennem Nordvestpassagen (1903-06). Et af målene var at udforske den magnetiske nord-

pol for at bestemme dens beliggenhed. Byen blev opkaldt efter Amundsens skib, Gjoa, og byens lille hotel fra 1995 blev opkaldt efter Amundsen.

Gjoa Haven har igennem tusinder af år været et hvilested for inuitter, når de har været på jagt eller rejse. Sådan er det også i dag, hvor skibe lægger ind med gods eller for at få en pause i sejladsen.

Da Roald Amundsen skib overvintrede på stedet, levede de fleste folk som nomader. De flyttede fra sted til sted alt efter, hvor fangst-dyrene opholdt sig. Så sent som i 1961 var der kun 110 fastboende. Siden har flere og flere folk bosat sig i Gjoa Haven hele året for at være tættere på byens tilbud. Der er også efterhånden blevet andre erhverv end jagt og fiskeri, så mange har et fast arbejde i byen.

Indbyggernes livline til omverdenen er den daglige flyforbindelse – eller måske snowscooter eller hundeslæde til de kortere afstande. Slædekørsel tiltrækker også et stadigt stigende antal turister, der finder deres vej til det lille bysamfund.

Vidste du, at ...

Alert i Nunavut på Ellesmere Island er verdens nordligste bebyggelse? Der bor nogle få faste indbyggere, og der er kun 817 km til Nordpolen.

Har du tænkt på, at ...

hovedstaden i Nordvest Territorierne, Yellowknife, er opkaldt efter en indianerstamme, der fremstillede knive af kobber? I området er der både kobber-, diamant- og guldminer.

Turister med kreditkortet i orden flyves op til den 600 km lange gennem øde skove og tundra til flodens udmunding i Ishavet. moskusokse, caribou og andre vilde dyr.

Byer og bebyggelser nord for Polarcirklen

Yukon	Nunavut	Arctic Bay
Old Crow	Sachs Harbour	Clyde River
	Kugluktuk	Hall Beach
Nordvest Territorierne	Mould Bay	Repulse Bay
Tuktoyaktuk	Cambridge Bay	Taleyoak
Inuvik	Bathurst Inlet	Igloolik
	Alert	Gjoa Haven
Fort McPherson	Grise Fiord	
Paulatuk	Resolute	
	Pond Inlet	

Find og undersøg byerne på www.googleearth.com.

32

og til kan virke hæmmende for tilegnelsen af det fagfaglige indhold.

Når fremtidens geografibøger udkommer, så hold øje med, at indholdet i langt højere grad end hidtil har fokus på dels

fagbegreber, dels på at faget skal læres ved at læse og skrive. Kort sagt er geografi – på linje med andre fag – faglig læsning, skrivning og formidling. Netop den kendsgerning bliver fremtidens helt store udfordring for

både lærere og producenter af læremidler (herunder også de digitale). Læs og skriv geografisk godt!

Peter Bejder og Kaare Øster er begge fagbogsforfattere.

Fig. 3. Gengivelse af opslag side 32-33. Kilde: Kaare Øster: "Lande omkring Nordpolen – natur, miljø og mennesker i Arktis". Meloni 2010.

Fakta om Canadas tre hjemmestyreområder

Navn	Hovedstad	Indb. tal (2010)	Total areal	Sprog
Yukon	Whitehorse	Ca. 33.000	0,5 mio. km ²	engelsk fransk
Nordvest Territorierne	Yellowknife	Ca. 43.000	1,3 mio. km ²	chipevyan cree engelsk fransk gwich'in inuinnagutun inuktitut inuuvialuktun
Nunavut	Iqaluit	Ca. 31.000	2,1 mio. km ²	inuinnagutun inuktitut engelsk fransk

33

Noter

[1] Gibbons, 2009.

[2] Gibbons, 2009.

[3] - Multimodal - når tekst og billeder passer sammen dvs. forskellige udtryksformer som skal afkodes og forstås forskelligt, men hvis forskellige indhold skal forenes i en indholdsmæssig syntese.

[4] Veirup, 1991.

[5] Ideografier er skrift, som i stedet for lydtegn består af billed- eller begrebstegn. Generelt er der tale om tre tegntyper: piktogrammer eller billedtegn, fx spisebestik for restaurant og rullestol for faciliteter for handicappede, ideogrammer eller begrebstegn uden billedmæssige associationer til det, de refererer til, fx trekant med spids nedad om ubetinget vigepligt og trekant med spids opad om tøj, der tåler blegning med klor, samt logogrammer eller ordtegn, ligeledes som regel begrebstegn, men anvendt som kortform for bestemte ord, fx \$ 'dollar', § 'paragraf', + 'plus', % 'procent', 7 'syv'.

(Kilde: Gyldendals - den store danske)

[6] Gibbons, 2009.

Kilder – læs mere

Arnbak, Elisabeth: "Faglig læsning – fra forskning til undervisning". Læsepædagogen, nr. 5, 57. årgang, 2009.

Arnbak, Elisabeth: "Faglig læsning – fra læseproces til læreproces". Gyldendal, 2003.

Byrialsen, Lillian: "Læsning i fagene". Undervisningsministeriet, 2011.

Folkeskolen, maj 2011. Særnummer om 'Faglig læsning' (findes også på www.folkeskolen.dk).

Gibbons, P.: "English Learners Academic Literacy and Thinking – Learning in the Challenge

Zone". Heinemann, 2009.

Korsgaard, Vitger og Hannibal: "Opdagende skrivning – en vej ind i læsningen". Dansk lærerforenings Forlag, 2010.

Mulvad, Ruth: "Sprog i skole – læseudviklende undervisning i alle fag, funktionel lingvistik". Alinea, 2009.

"Norden læser og skriver". Mange bidrag fra nordisk konference om læseprojekter (2010), kan downloades via www.videnomlaesning.dk.

Veirup, Hans: "Klart og enkelt – kort og godt: sproglige råd til den fagmand, der skriver for gud og hvermand". Systime, 1991.

Øster, Kaare: "Lande omkring Nordpolen – natur, miljø og mennesker i Arktis". Meloni, 2010.

Kort om læseprojektet

Vi læser for livet

Denne artikel er et led i Danmarks Lærerforenings projekt "Vi læser for livet".

Foreningen har indgået en aftale med Nationalt Videncenter for Læsning om at udarbejde artikler om faglig læsning og skrivning i de enkelte fag til de faglige foreningers tidsskrifter.

Med projektet "Vi læser for livet" ønsker Danmarks Lærerforening at styrke elevernes læsekundskaber ved at sætte fokus på faglig læsning og skrivning i de enkelte fag.

Læseundervisning hører ikke kun hjemme i faget dansk og i de yngste klasser. Læsning skal indgå i alle fag og på alle klassetrin.

Læs mere om projektet på www.vilaeserforlivet.dk

Rejsebeskrivelse fra Svalbard

Af Ane Falk Mouritsen og Trine Thingsgaard

Forventningens glæde er ofte den største, siger man, men ikke når det handler om Svalbard.

Fig. 1. Indflyvning over Spitsbergen.

Vi er to nyuddannede lærere med linjefag i geografi, som ikke helt fik dækket vores trang til naturfag på læreruddannelsen. I vinteren 2009-2010 meldte vi os derfor til kurset "Klimaforskning i polare landskaber" ved Bodø Høgskole i Norge. Kurset er et net- og feltbaseret kursus for nordiske lærere og lærerstuderende, og vi var blandt de få heldige, der fik lov at deltage fra Danmark. I løbet af foråret arbejdede vi med skriftlige opgaver, som skulle ruste os til den feltsamling på Svalbard, vi er vendt hjem fra. Det er denne feltsamling, det følgende kommer til at handle om.

Næsten fremme i Longyearbyen sent søndag d. 22. august

2010 med en indflyvning over Spitsbergen ubeskrivelig smuk i midnatssolen.

Omgivelserne lokkede til gåtur i det helt fantastiske lys trods den sene ankomst, men vi var nødt til at gå til køjs, da morgendagens program startede tidligt. Vejret var stadig forrygende mandag morgen. Solen skinnede fra en skyfri himmel, og titlen på dagens program "Teoridag med praktiske øvelser" virkede noget frustrerende, når det kribled i kroppen for at komme ud og se omgivelserne. Lidt kom vi dog ud, da de praktiske øvelser handlede om at blive fortrolig med brugen af GPS og datalogger.

Senere samme dag kørte vi op på "Platåfjellet", hvor vi besøgte "Svalsat", som er den ene-

ste satellitstation på Jorden, der kan modtage data fra samtlige 14 satellitbaner. Oppe fra bjerget var der en forrygende udsigt over Adventfjorden. Himlen var stadig blå, dog nu med enkelte cirrus og cirrocumulus-skyer på himlen, hvilket var et held, da der bl.a. var planlagt skyanalyse på lokaliteten. Samtidig skulle vi lave en rundingsgradanalyse af stenene på lokaliteten. Stenene var meget kantede og opretstående, hvilket er et tydeligt tegn på den permafrost, der præger Svalbard. Stenene er frostsprængte, og da toppen af bjerget, som navnet antyder, er et plateau, har der ikke været noget smeltevand til at runde kanterne af eller lægge stenene mere til rette på jordoverfladen.

Fig. 2. På Platåfjellet, Svalsat.

På busturen tilbage til hotellet gjorde chaufføren os opmærksom på en lille bygning på en bjergside. Det var den verdensberømte frøbank, der kan indeholde 4,5 mio. frøarter fra verdens planter. Den er placeret 130 m inde i bjerget og skulle kunne modstå både jordskælv og atomkrig.

Tirsdagens program startede med en forelæsning om Svalbards geologi, hvor udviklingen gennem de geologiske perioder blev belyst. Dernæst gik vi ned til UNIS (Universitetscenter Svalbard), hvor vi hørte en meget inspirerende forelæsning af den danske permafrostforsker Hanne Christensen. Hanne tog os også med i felten til et af de først anlagte borehuller. Her måles temperaturen i forskellige

dybder i permafrosten og i det aktive lag over permafrosten. Vi så flere forskellige typer måleudstyr; nogle til at måle dybden af permafrosten, andre til at måle solifluktion[1] i det aktive lag over permafrosten, og endnu andre, der monitorerede[2] jorden i et område med iskiledannelse[3]. Det var overraskende at se, hvor primitivt de forskellige målestationer er opbygget. Man bruger det man har, og det der virker, om det så er en tilfældig plastikkasse, gaffatape eller et stykke af en cykelslange.

I løbet af dagen, fik vi også selv lejlighed til at afprøve forskelligt måleudstyr. Det gav en fornemmelse af, hvordan forskere arbejder, men også inspiration til hvordan GPS og dataloggere kan inddrages i folkeskolen.

Dagens program sluttede med en forelæsning om gletsjere af klimaforsker Ulli Neumann, og efter aftensmaden gik vi en tur i håb om at finde fossiler. Dem var der dog ikke mange af, men til gengæld var vi heldige at se en polarræv og et rendyr på ganske nært hold.

Målet med onsdagens felttur var Scott Turner Bræen. Efter morgenmad blev vi hentet af en bus, og blot efter 20 minutters kørsel blev vi sat af ved en hundegård for slædehunde midt i ingenting. Herfra gik vi af sted mod Scott Turner Bræen. Med os havde vi vores guide Ulli og en skytte og hendes hund. På Svalbard er det påbudt at være bevæbnet, når man færdes uden for byen i tilfælde af, at man skulle møde en isbjørn.

Vi gik først et par timer gennem tundra, og fortsatte derefter nogle timer i Rieperbræens moræne-aflejringer. Her gik det op og ned, og hen over små smeltevandsloder.

Fig. 3. Borehul til temperaturmåling.

Fig. 4. Rendyr i Longyearbyen.

Fig. 5. På vej mod Scott Turner Bræen.

Fig. 6. Per Madsen krydser smeltevandsflod.

Fig. 7. Ane Falk Mouritsen og Trine Thingsgaard på Scott Turner Bræen.

Fig. 8. Fossil af et blad.

Både tundra og moræne er en udfordring for ankler og knæ, men med godt fodtøj kan man klare meget. Efter lang tids vandring, kun afbrudt af en frokostpause, fik vi omsider gletsjeren at se, men hvilket syn der mødte os!

Somme tider oplever man ting, der gør, at man bare ikke kan holde op med at smile. Sådan var det, da vi gik hen over den enorme gletsjer.

Rundt omkring på gletsjeren i ablationszonen[4] lå bunker af løsmateriale - et sandt paradis for alle med interesse for geologi. I næsten alle stenene var der fossiler fra Tertiærtiden, hvor der på Svalbard dengang var skov.

Vi fandt mange flotte fossiler af blade, grene og lignende plantemateriale. Endda nogle så store som vores hænder. Det var helt fantastisk, men havde dog den bivirkning at rygsækken på hjemturen var markant tungere end på udturen.

På bræen deltes gruppen i to, ét hold der begyndte tilbageturen, og ét hold der gik yderligere en km op ad bræen inden tilbageturen. Vi var naturligvis nødt til at tage med på det friske hold, det er jo ikke hver dag, man får sådan en chance. Det var fortsat en forrygende tur, hvor vi undervejs på isen gik forbi en smeltevandsflod, der til forveksling mindede om en bedre vandrutsjebane.

I højre side af gletsjeren var der en dyb sprække, hvor Ulli fortalte, at man om vinteren kan gå under gletsjeren.

Det var en meget hård hjemtur, hvor man måtte koncentrere sig meget for at få bentøjet til at makke ret og ikke vrikke om eller falde. Følelsen af at gå og gå, uden at ane, hvornår man var fremme, prægede os alle. Lyden af slædehundredes hyl i

hundegården gav dog ny energi i benene, for det måtte betyde at de forreste var nået frem. I alt gik vi 16,6 km på alt slags underlag den dag. Vi havde desuden bevæget os 500 m opad - og nedad igen.

Torsdag var programmet tæt pakket med permafrostaktiviteter. Vi startede med en forelæsning om geologi og permafrost. Herefter tog vi endnu en gang ud i Adventdalen, hvor vi skulle lave forskellige feltundersøgelser. Vi målte tykkelsen af det aktive lag, og temperaturændringerne ned gennem dette, i et område med sparsom vegetation.

Vi gentog øvelsen på et sted med mere vegetation, og fandt at vegetationen fungerede som en dyne over det aktive lag. Temperaturen er derfor lavere, jo mere vegetation der er.

Efter frokost i læ af en skråning, kørte vi op til et udsigtspunkt, hvor vi kunne se ud over hele Adventdalen. Her bestod øvelsen i at genkende de forskellige landformer, vi så foran os.

Efter landskabsanalysen fortsatte turen ned til en gammel losseplads, fyldt med marine aflejringer: muslingeskaller, hele frysetørrede muslinger og sågar dele af et hvalskelet.

Lagene her var varierede. Det nederste lag bestod af ler og enkelte dropsten, som er kendetegnende for et relativt stillestående hav. Over leret var et lag med lidt grovere materiale, som kunne tyde på, at smeltevand fra den smeltende indlandsis har sat gang i vandets bevægelse. Endelig har isens afsmeltning bevirket en markant landhævning, som har gjort den tidligere havbund til en del af landjorden.

På vej hjem igen og efter en lille uge med midnatssol, blev

Fig. 9. Smeltevand på Scott Turner Bræen.

Fig. 10. Gletsjersprækken med istapper.

Fig. 11. Målinger med datalogger.

Fig. 12. Rester af hvalskelet.

vi helt overraskede, da vi så månen lyse op på aftenhimlen. Vi fløj ind over Nordsjælland, og vejret var klart, så vi så Helsingør og København med lys i gaderne. Det var et meget smukt syn, og en passende afslutning på en forrygende tur.

Af Ane Falk Mouritsen og Trine Thingsgaard.
Alle fotos af forfatterne.

Noter

[1] I områder med permafrost flytter det øverste lag af jorden sig i forbindelse med nedfrysning og optøning.

[2] Overvågede.

[3] Lodrette, kileformede, isfyldte sprækker i jordoverfladen.

[4] Zone på gletsjerens overflade, hvor der årligt fjernes mere is end der tilføres.

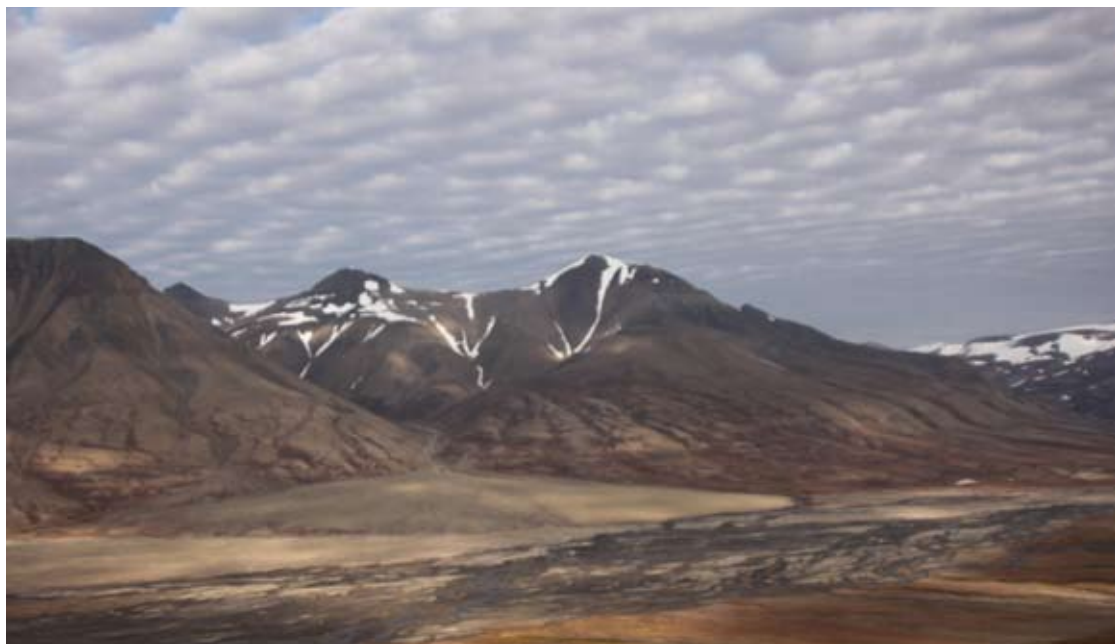

Fig. 13. Udsigt over Adventdalen.

Fig. 1. Iranere møder som regel sine gæster med smil og venlighed.

Det smilende Iran

Af Ivan Jacobsen

Det er ikke de store smil, der dominerer på de billeder, vi til dagligt ser fra Iran. Portrætterne af Irans første åndelige leder Ayatollah Khomeini, hans efterfølger Ayatollah Khamenei, Irans præsident Ahmadinejad og billeder af demonstrationer og tildækkede kvinder efterlader os ikke ligefrem med en fornemmelse af iranerne som et muntret og imødekommende folk. Det er et indtryk, som bliver revideret, når man rejser i Iran. Nok ses Ayatollahernes strenge åsyn overalt, og kvinderne er allesammen tildækkede – mere eller mindre – men i mødet med almindelige iranere bliver man klar over, at der mangler noget i det billede, som medierne i Vesten ønsker at tegne af landet Iran. I GO6-2010 var vi på besøg indenfor murene i det iranske samfund i artiklen Ghamrs familie. Denne gang vil jeg tegne et billede af det Iran, der møder turisten.

Vi sidder i skyggen af en af Isfahans prægtige broer over Zayandehfloden. Et yndet udflugtssted, hvor iranerne nyder en kop te og det rindende vand. I det tørre Iran forstår man at værdsætte vand. Vi sidder ved et bord med en kop te, da en

ung kvinde spørger, om der også er plads til hende og hendes mand, og det er der selvfølgelig (Fig. 1).

Selv om jeg prøver, så lykkes det mig ikke at skjule, at jeg er turist, så det unge par spørger, hvor jeg kommer fra.

Det er så her, jeg hjemmefra har fået at vide, at jeg endelig ikke må fortælle, at jeg kommer fra Danmark, for det er jo der, den slemme muhammedtegner kommer fra, og så går det nok galt. Jeg vover det dog, og det sker der ikke andet ved, end at

Fig. 2. Ayatollah Khomeini

Boks 1.

Det mindre smilende Iran

Folket stemmer, men præsterne bestemmer

Ved den islamiske revolution i 1979 indførte Ayatollah Khomeini (Fig. 2) en styreform med et folkevalgt parlament og en folkevalgt præsident.

Men den egentlige magt har den Åndelige Leder, som ikke er folkevalgt, men udpeget blandt landets højt placerede præster. Den Åndelige Leder skal sikre, at staten fungerer efter islams anvisninger. Khomeini blev selv den første Åndelige Leder.

Til yderligere sikring af islams stilling overvåger *Vogternes Råd*, at al lovgivning er i overensstemmelse med de islamiske love (shariaen). Rådet afgør også, hvilke kandidater der kan opstille ved fx parlamentsvalget ud fra en vurdering af kandidatens islamiske sindelag.

Revolutionsgarden er en bevæbnet organisation, som skal forsvare præstestyret. Revolutionsgarden ejer de vigtigste iranske virksomheder og kontrollerer ca. 40 % af landets økonomi herunder bl.a. atomprogram og våbenindustri.

Den folkevalgte præsident er ansvarlig for den daglige ledelse af republikken, men han kan kun gennemføre forandringer, som den Åndelige Leder og *Vogternes Råd* godkender. Derfor er Iran reelt et præstestyre.

Da Khomeini døde i 1989, blev han efterfulgt af *Khamenei* som viderefører Khomeinis politik. *Khamenei* er stadig Irans åndelige leder.

Fig. 3. Præsident Ahmadinejad

Khatami kommer til kort

I 1997 blev Muhammad Khatami valgt til ny præsident med et stort flertal – 69 % af stemmerne. Det var løfter om forandringer, der fik mange unge til at stemme på ham.

Khatami ville indføre større ytringsfrihed, mindre indblanding i folks privatliv og større åbenhed overfor Vesten.

Men præsterne afviste Khatamis forslag.

I 2001 blev Khatami genvalgt med hele 78 % af stemmerne, men billedet forblev det samme: Præsterne forhindrede reformer.

Mahmoud Ahmadinejad

Præsidentvalget i 2005 ændrede det politiske billede. Den nye præsident hed Mahmoud Ahmadinejad (Fig. 3).

Ahmadinejad lagde sig straks ud med vesten og især USA og Israel bl.a. ved at gennemføre et atomprogram, som vesten frygter skal ende med en iransk atombombe.

I 2009 blev han genvalgt. Oppositionen betragtede valget som manipuleret, og gik på gaden i de største demonstrationer siden revolutionen. Revolutionsgarden slog hårdt ned på demonstranterne, og flere blev dræbt. Siden er oppositionstilhængere idømt dødsstraf og langvarige fængselsstraffe.

Israels mareridt

Mange muslimer forventer, at islam på et tidspunkt vil overtage verdensherredømmet under ledelse af "den tolvte imam", en imam som skal ven-

Udpluk af Mahmoud Ahmadinejads synspunkter:

- Det er nok USA selv, der står bag angrebene på Twin Towers.
- Holocaust er noget jøderne har fundet på.
- Israel bør slettes af landkortet.

de tilbage efter at have levet skjult i 1000 år. I Israel hævdes det, at Ahmadinejad tilhører en sekt, der vil bane vejen for den tolvte imam gennem en ødelæggende krig mellem islam og vesten. Denne messianiske og apokalyptiske forestilling får Israel til at overveje at bombe Irans atomanlæg, for at forhindre at landet bliver en atommagt.

Ayatollahen og "det arabiske forår"

Når vi kalder opstandene i Nordafrika og Mellemøsten for "det arabiske forår", så er det fordi vi har forestillet os, at demokrati og frihed vil brede sig til landene. Ayatollah Khamenei forestiller sig, at noget helt andet vil brede sig: "Folkene opstand i Mellemøsten og Nordafrika er en fortsættelse af det, der er sket i Iran, og denne vækkelse vil helt sikkert brede sig til hjertet af Europa."

Den egentlige magt i Iran

I begyndelsen adlød Ahmadinejad Khamenei og præsterne i et og alt, men meget tyder på, at Ahmadinejad nu har sin egen dagsorden.

Både Khamenei og Ahmadinejad søger revolutionsgardens støtte, og begge parter har derfor givet garden lukrative kontrakter og stor magt for at få den over på sin side.

Der er parlamentsvalg i 2012 og præsidentvalg i 2013, men den egentlige magt kan vise sig at ligge hos revolutionsgarden.

Fig. 4. Kom og få en kop te sammen med os.

Fig. 5. Skal vi ikke udveksle mailadresser?

Fig. 6. Tag kalotten med hjem til Danmark som et minde.

det unge par spørger til, hvordan der ser ud i Danmark, og om det ikke er meget koldt der.

Men måske kender de ikke til muhammedtegningerne? Jeg må vide det og spørger.

Jo, de tegninger kender de da godt, men de optager dem ikke særligt. Det er jo bare nogle vittighedstegninger, og dem holder profeten nok til.

Så er der jo ikke grund til at snakke mere om dem, og snakken går videre om livet i Danmark og livet i Iran, og en fordom om iranerne er ved at miste sin kraft.

Oplevelserne i hverdagen understreger igen og igen, at der er langt fra præstestyrets strenge retorik og fordømmelse af Vesten til almindelige iraneres varme og imødekommende gæstfrihed. Et par eksempler til:

Iranske familier elsker at tage ud med te og lidt at spise, sætte sig på et tæppe og nyde hinandens selskab (Fig. 4). Det må jeg have et billede af, så jeg beder om lov.

Ja selvfølgelig må jeg da det, og om jeg ikke har lyst til at sætte mig sammen med dem og få en kop te og en kage? Jeg er godt nok langt fra Danmark lige nu.

Jeg står i kø til en svævebane ved Det Kaspiske Hav. Bag mig står en ung familie, far, mor, mormor og en lille pige. De spiser en slags kartoffelchips, som er snoet op omkring pinde i spiraler. Om jeg ikke også vil have en? Jo tak da (Fig. 5).

Far og mor arbejder begge i en bank i det østlige Iran, og hvor jeg kommer fra? Og nu tør jeg jo godt sige, at jeg kommer fra Danmark, så det gør jeg, og så er snakken i gang. Og vi tager billeder og udveksler mailadresser.

Fig. 7. Inden revolutionen boede velhavende vestlige turister på hoteller som dette (Hotel Abbasi i Isfahan).

Når en pige skal giftes i Iran er der tradition for, at man virkelig gør noget ud af det. Hun klæder sig i traditionelt iransk brude-tøj, som ofte er både sexet og udfordrende og langt fra præsternes dresscode.

I Shiraz ser vi en pige, der er på vej til sit bryllup. Må vi fotografere hende? Jo, men vil jeg ikke have et billede af mig selv ved siden af bruden. Jo tak. Brudgommens foreslår, at jeg får hans kalot på. Så ser det næsten ud, som om det er mig, der skal giftes med hende. Jeg får kalotten på og bliver fotograferet (Fig. 6).

Bagefter vil jeg give brudgommen kalotten tilbage, men bestemt nej. Den skal jeg beholde og tage med til Danmark som et minde om Iran.

Der er masser af lignende eksempler: Lign en, der ikke kan finde vej, og straks står mennesker parat til at hjælpe. Snak med folk og bliv inviteret hjem.

Billedet af iranerne som lukkede, frygtssomme, hysteriske religiøse ekstremister der hader alt, hvad der er vestligt, svarer ikke til mine oplevelser.

Præstestyret og regeringen forsøger uophørligt at skabe mistillid og frygt i befolkningen mod stort set alt, hvad der har med vestlige lande og vestlig tankegang at gøre.

Den iranske lovgivning, som hviler på sharialovene, undertrykker ytringsfriheden og forsøger at intimidere folk med meget strenge straffe og overvågning.

Men iranerne er hverken mistænksomme eller frygtssomme. Tværtimod er langt de fleste iranere åbne, nysgerrige og gæstfrie.

Også overfor gæster fra muhammedtegenerens hjemland.

Iran som turistland

Gæstfriheden og den imødekommende befolkning alene, gør Iran værd at besøge, men også landskabet og en overflod af seværdigheder gør Iran til et spændende land for turisten.

Inden revolutionen var Iran et eksklusivt turistmål for velhavende vestlige turister (Fig. 7), men revolutionen, krigen med Irak og præstestyrets fundamentalistiske linje brændte

Fig. 8. Kort over Iran.

turiststrømmen. I de senere år er turismen dog igen vokset.

Landskaber

Iran består af en stor central højslette omgivet af bjerge.

Mod nord Elburzbjergkæden med bl.a. Irans højeste bjerg Damavand (Fig. 9).

Mod vest Zagrosbjergene fra nordvest mod sydøst.

Mod øst mindre bjergkæder mod Pakistan og Afghanistan.

Under vestsiden af bjergene og flodsletten foran findes nogle af verdens største olieforekomster.

Iran har to kyster. Den længste ud mod Den Persiske Golf og Det Arabiske Hav samt en kortere mod Det Kaspiske Hav.

Mellem Elburzbjergkæden og Det Kaspiske Hav ligger en flad kystslette, som har et mildere og mere fugtigt klima end resten af landet. Og mellem Zagrosbjergene og Den Persiske Golf ligger et olierigt lavland, som også strækker sig ind i Irak, Kuwait og Saudiarabien.

De tektoniske plader i og omkring Iran bevæger sig stadig,

og opbygger spændinger, der udløses i hyppige jordskælv. Fx i 2003, hvor 41.000 blev dræbt ved et voldsomt jordskælv i Bam i Irans sydlige del.

Det Kaspiske Hav

Mod nord grænser Iran op til Det Kaspiske Hav, som i virkeligheden ikke er noget hav, men verdens største sø (370.000 km²). Derfor kaldes det også Den Kaspiske Sø. Det har betydning for, hvordan de tilgrænsende lande fordeler søens resurser: lande omkring søer har lige ret til søens resurser, men omkring havene har man rettigheder i forhold til kystens længde.

De lande, der grænser op til Det Kaspiske Hav, Iran, Aserbajdsjan, Kasakhstan, Rusland og Turkmenistan forhandler jævnligt om søens resurser.

Søen forurenes af udslip fra olieindustrien, muddervulkaner på søbunden og en stadig strøm af stærkt forurenet vand fra floderne omkring bl.a. den store russiske flod Volga. Men da Det Kaspiske Hav ligger 27 meter under havoverfladen er der intet afløb til havet, hvor forurening kan løbe ud.

Det eneste, der forsvinder, er det vand, der fordamper fra søens overflade. Derfor bliver søen mere og mere forurenet.

Et par seværdigheder

Det er ikke muligt, at give en udtømmende beskrivelse af alt, hvad der er værd at se i det store

Fig. 9. Damavand (5.671 m) er en gammel vulkan midt i Elburzbjergene. Om vinteren står man på ski her.

Fig. 10. Badeliv ved Det Kaspiske Hav. Påbudet om kvinders tildækning gælder også ved badning.

Fig. 11. Basaren i Teheran. Her sælges alt fra bedetæpper til batterier under hvælvinger, der er flere hundrede år gamle.

Fig. 12. Aftenliv på Imampladsen i Isfahan. I baggrunden den store Imammoske.

land, men jeg vil foreslå enkelte gode steder at besøge.

Basarerne (Fig. 11) har været iranernes indkøbscentre gennem århundreder. Det er store overdækkede områder, hvor man kan købe alt, hvad man har brug for i det daglige fx frugt og grøntsager, brød, kød, krydderier, køkkenudstyr og elektronik.

Der er også områder i basaren, hvor der sælges guld. Mange iranere vil hellere sætte deres penge i guld end sætte dem i banken.

Der er også altid masser af boder, hvor der sælges persiske tæpper. Men pas på, når du som turist er blevet spottet af en af de meget dygtige tæppesælgere.

Isfahan og den halve verden

Isfahan var Persiens hovedstad i flere perioder, og byen er fuld af fornemme eksempler på iransk arkitektur.

Byen er primært islamisk, men rummer også menigheder fra andre religioner. Der er fx en armensk kristen menighed med flere kirker.

Verdens største plads er som bekendt Den Himmelske Freds Plads i Beijing, men den næststørste er Imampladsen i Isfahan (Fig. 12). Den smukke plads er omkranset af moskeer, basarer, paladser, restauranter og små værksteder og fyldt med et myldrende liv. Man forstår, hvorfor Imampladsen kaldes for "den halve verden".

Persepolis – hovedstaden i verdens første supermagt

Man tror næsten ikke sine egne øjne, så stort er det. Langt oppe i Zagrosbjergene 70 km nordøst for byen Shiraz i det sydlige Iran ligger ruinerne af oldtidsbyen Persepolis (Fig. 13).

Persepolis var hovedstad i det første persiske rige, som blev grundlagt 550 f.Kr. af kong Kyros 2. den Store (558-529 f.Kr.).

Da han døde, havde han opbygget, hvad man kunne kalde verdens første supermagt.

I løbet af Persiens lange historie har riget ført krige til mange sider og været underlagt grækere, arabere, mongoler, russere og forskellige vestlige interesser, men Persien har alligevel været i stand til at opretholde sin egen identitet.

Persepolis står for mange Iranere som et symbol på det oprindelige, sande Iran.

Topprofessionelle guider

Mange af Irans højtuddannede er arbejdsløse og henvist til at hutle sig gennem tilværelsen. Nogle søger lykken i udlandet, mens andre klarer sig med forskelligt forefaldende arbejde.

En del arbejder som guider, og som turist kan man være heldig at få en endog særdeles kompetent information på guidede ture (Fig. 14).

Fig. 14. Mange turistguider er universitetsuddannede og særdeles velkvalificerede.

Fig. 13. Ruiner af oldtidsbyen Persepolis. Byen blev erobret og nedbrændt af Alexander den Store i 330 f.kr. Derfor er det ikke alle iranere, der kalder Alexander "den Store".

Er det hele virkelig så rosenrødt?

For turisten er det faktisk temmelig rosenrødt at være i Iran, men for de iranere, som ikke er enige med styret og ikke ønsker at lade sig styre i detaljer af Muhammeds mere end tusind år gamle anvisninger, er billedet naturligvis et andet.

Det er stadig præsterne, der skal godkende kandidater til parlamentet og til præsidentposten, og selv om tørklædebærende kvinder i Iran faktisk ofte virker mere frie, selvsikre og imødekommende end danske kvinder, så vejer en mands vidneudsagn i Iran stadig lige så tungt, som to kvinders.

Iran bombarderes til stadighed med vestlig propaganda, der har til formål at underminere styret.

Dertil kommer, at næsten alle iranere har kontakt med familie eller bekendte, som er flygtet ud af landet, enten fra shahen eller fra præstestyret.

Iranerne ved derfor udmærket, hvordan samfund også kan indrettes.

Det skaber en stigende utilfredshed med tingenes tilstand især blandt Irans unge.

Et presset styre svarer igen med at håndhæve de islamiske love med større nidkærhed og give oppositionstilhængere strenge straffe. Fx har en kvindelig menneskeretsaktivist netop fået fem års fængsel for at have handlet mod Irans sikkerhed, yderligere fem år for at være medlem af Nobel-fredsprismodtageren Shirin Ebadis menneskerettighedsgruppe samt et år for at have spredt propaganda mod regimet.

Ivan Jacobsen er lærer og har været redaktør på og forfatter til en række af Geografforlagets udgivelser.

Fig. 3: UN Photo.

Fig. 6: Foto: Amir Karbalaeei.

Fig. 8. Kilde: Ivan Jacobsen: Iran – mennesker i den islamiske republik, 2011.

Øvrige fotos af Ivan Jacobsen.

Boks 2.

Lidt praktisk forud for rejsen til Iran
Der kræves visum.

Iran Air flyver direkte fra København til Teheran. Det tager cirka fem timer, hvis ikke den internationale blokade tvinger Iran Air til at tanke op i Gøteborg.

Påklædning: Kvinder skal bære tørklæde – også turister.

Mænd kan gå i t-shirt, men shorts er upassende.

Mad og drikke: Alkohol og svinekød er forbudt. Maden er god, og priserne rimelige.

Penge: Møntfoden hedder Rial, men danske pengeinstitutter har dem ikke og vil heller ikke veksle tilbage. Tag dollar eller euro med, de er nemme at veksle.

Prisniveauet: Priserne er lave, men på vej op, fordi staten er i gang med at fjerne en række subsidier på fx mad og energi.

Kommunikation: Iran har normalt internet i de større byer, fuld mobildækning og vestlige tv-kanaler som CNN og BBC.

Sikkerhed: Iran er et sikkert land at rejse i, hvis man følger lands skik. Dog skal man være meget forsigtig i nærheden af militære installationer, atom anlæg og grænseområder.

Geografforbundets ordinære generalforsamling

Lørdag d. 1. oktober 2011 kl. 16.15 - 18.00 på Christianslyst, Nottfeld, D 24392 Süderbrarup

Referat

Dagsorden ifølge vedtægterne

1. *Valg af dirigent.*
Bo Hildebrandt er valgt.
Bo konstaterer, at der er indkaldt til generalforsamling i tide.
2. *Godkendelse af 2 referenter.*
Pernille Skov Sørensen og Jørn Asmussen er valgt.
3. *Styrelsens beretning*, som indeholder delberetninger fra udvalgene.
Styrelsen: v./ Formanden Erik Sjerslev Rasmussen. Formanden henviser til sin og udvalgenes skriftlige beretninger. Som supplement til de skriftlige beretninger: Fagpolitisk er formanden glad for den digitale prøve. Der arbejdes politisk set for et sciencefag/naturfag. Geografforbundet er imod et sådan fag. NTS, natur, teknik og sundhedscentre, der er 5 centre fordelt over hele landet. Ellers er der mange tiltag også private som fremmer naturfagene. Formanden takker for et godt samarbejde til foreningens samarbejdspartnere. 2500 medlemmer har forbundet nu, det er en nedgang fra 3500. Det er en tendens i de faglige foreninger. Der er mange skolesammenlægninger som betyder et fald i skolemedlemskabsantallet. Derudover er en masse lærere blevet fyret. Tak til styrelsesmedlemmerne for arbejdet i det forgangne år. Tak til Geografisk Orienterings redaktionsmedlemmer. Tak til Geografforlaget for sekretariatsarbejdet. Der har været meget at lave i år.

4. *Beretning fra Geografforlaget til drøftelse.*
v./ Per Nordby Jensen.
Forlaget er i 2011 flyttet fra Odense til København.
Forlaget udgiver gode undervisningsmaterialer også digitale. Forlaget har et godt netværk, som arbejder for forlaget. Forlagets kerneområde er naturfagene.
Årets resultat: Et underskud på 441.000 kr. Egenkapitalen er omkring 7-8 mio. kr. og det betyder, at forlaget ikke har nogen langsigtet gæld. Forlagets organisation blev vist på dias.
Der satses meget på digitale tiltag. Ny hjemmeside og nye undervisningshjemmesider. Der er en lang udgivelsesliste for 2010.
Præsentation af forlagets nye kortdatabase, som vil køre om ca. 2 mdr.
Forlagets store satsning Explorer er det første system, som kan bruges i naturfagene i hele grundskolen. Formanden takker de ansatte, samarbejdspartnere og bestyrelsen.
Spørgsmål fra salen: Er Clio en samarbejdspartner, siden de har en annonce i bladet?
Svar: Nej det er en konkurrent til forlaget.
Kommentar fra salen: Forlaget er ikke udfarende nok i forhold til udbredelse af geografifaget og forlaget. Der mangler reklamer til gymnasieskolen, seminarierne og universitetet. Svar: Der bliver annonceret, udstillinger. Vi laver også udgivelser, som vi ved giver underskud. Nordisk korthandel er en konkurrent og vi er ikke samarbejdspartnere.
Spørgsmål: Hvorfor bliver der ikke vist et mere udførligt regnskab? Svar: Dette er Forbundets generalforsam-

ling, og ikke forlagets. Derfor bliver der ikke fremlagt et regnskab for forlaget.
Spørgsmål: Alinea laver kurser i deres undervisningsmaterialer, gør forlaget ikke det?
Svar: Vi holder også kurser, det annonceres på hjemmesiden, og nogle gange også gennem CFU'erne, som afholder nogle af kurserne.

5. *Redaktørens beretning.*
Redaktøren er ikke til stede, derfor henvises der til den skriftlige beretning.
Kommentar: Bladet er spændende, men der mangler pædagogisk vejledning. Forslag om en debatside.
Kommentar: Meget aktuelt og godt blad.
Mette Starch Truelsen: Redaktionen har svært ved at finde personer, som kan skrive de pædagogiske artikler.
Jeanne Grage: Fagudvalgets konkurrence er tænkt som undervisningsrelateret materiale i bladet.
6. *Fremlæggelse af revideret regnskab*, som på generalforsamlingen i skriftlig form udleveres til de fremmødte.
Der forelægger ikke noget revideret regnskab. Formanden indstiller til forsamlingen, at der indkaldes til en ekstraordinær generalforsamling med punktet: Fremlæggelse af revideret regnskab.
Den 11/11 2011 kl. 17.00 i forlagets lokaler Anker Heegaardsgade nr. 2, 3 tv. 1572 København V. Der er opbakning til dette.
7. *Indkomne forslag.* Fra Mogens Dam Mikkelsen er indkommet 2 oplæg til debat:
 1. Debat om sproget i visse af hæfterne "Geografisk

Orientering". Jeg finder at mange af artiklerne har et alt for akademisk sprog, et alt for indforstået sprog. Hæfternes artikler skal være læsbare af andre end faglærere.

Mogens Dam Mikkelsen havde fundet forskellige eksempler på det akademiske sprog. Der gives en flaske vin til den, som kan oversætte de svære ord...

Mogens tegner en diskurs mellem forbundets formålsparagraf om at være en forening for alle geografiinteresserede og Geografisk Orienterings akademiske/fagspecifikke sprogbrug.

Helle Askgaard: Man læser de artikler, som man er interesseret i. Redaktionen forventer ikke, at der er artikler til alle medlemmer i alle blade.

Fra salen: Niveauet i bladet skal være højere end undervisningsniveauet.

Godt at der kommer kommentarer på bladet, og man må se på Forbundets formål.

2. Foreningen skal være mere kundevenlig, specielt overfor "almindelige" mennesker. Indmeldelser er svære at etablere. Folk forventer klare oplysninger om foreningens hensigter. Hvor er propagandamaterialet?

Formålet for Foreningen skal være mere klart. Hvorfor står der ikke rejser på hjemmesiden?

Svar: Vi laver ikke rejser, men studieture. Hvis vi skulle lave rejser, skal vi være medlem af Rejsegarantifonden.

Koden til hjemmesiden står i kolofonen i Geografisk Orientering.

Kommentarer fra salen: Forbundets kurser er meget dyre, så man skulle måske lave mere, som ikke koster så meget.

8. *Fastlæggelse af medlemskontingentets størrelse.*
Formanden indstiller, at punktet behandles på den ekstraordinære generalforsamling.
9. *Valg af:*
A. Formand: Eneste kandidat (genopstilling): Erik Sjerslev Rasmussen. Valgt.
B. Næstformand: Eneste kandidat (genopstilling): Ditte M. Pagaard. Valgt.
C. Kasserer: Kandidater Jens Korsbæk Jensen og Per Watt Boolsen. Per Watt Boolsen har valgt at trække sit kandidatur, derfor er Jens Korsbæk Jensen valgt.
D. Kontaktperson til regionerne: Eneste kandidat (genopstilles af de regionale): Lise Rosenberg. Valgt.
E. Yderligere 6 – 7 styrelsesmedlemmer.
Der er skriftlig afstemning. Jeanne Grage genopstiller 40 antal stemmer. Valgt.

Pernille Skov Sørensen genopstiller 41 antal stemmer. Valgt.
Frede Sørensen genopstiller 38 antal stemmer. Valgt.
Peter Aaen genopstiller 9 antal stemmer. Ikke valgt.
Christina Kürstein 36 antal stemmer. Valgt.
Klaus Østergaard 37 antal stemmer. Valgt.
Nikolaj Hansen 28 antal stemmer. Valgt.
Pia Legind Larsen 32 antal stemmer. Valgt.
Per Watt Boolsen 7 antal stemmer. Ikke valgt.

F. Suppleanter til styrelsen.
Bo Hildebrandt genopstiller 34 antal stemmer. Valgt 1. suppleant.
Frank Lykke Hansen genopstiller 27 antal stemmer. Valgt 2. suppleant.
Per Watt Boolsen 8 antal stemmer. Ikke valgt.
Peter Aaen 7 antal stemmer. Ikke valgt.

G. GO-redaktør: Eneste kandidat (genopstilling): Maja Enghave. Valgt.

H. 3 – 10 redaktionsmedlemmer.
Mette Starch Truelsen. Valgt.
Helle Askgaard. Valgt.
Henning Strand. Valgt.
Leif Tang-Lassen. Valgt.
Sonja Salminen. Valgt.
Peter Astrup Madsen. Valgt.
Trine Laursen. Valgt.
Per Watt Boolsen. Valgt.

I. 2 revisorer.
Michael Kristiansen genopstiller valgt.
Birgit Hendriksen genopstiller valgt.

J. Revisorsuppleant.
Carl Erik Olesen genopstiller valgt.

10. *Eventuelt.*
Ingen punkter til eventuelt.

Pernille Skov Sørensen
og Jørn Asmussen.

Fig. 1. Dannevirke var ved sin opførelse omkring år 700 et af oldtidens største militære bygningsanlæg. Voldanlægget ligger tværs over landbroen mellem fjordarmen Slien og Vesterhavet, og menes at være opført som værn mod slaviske folkeslags indtrængen i danernes rige. Ved Danevirke Museet er Valdemarsmuren fra 1100-tallet blotlagt. Foto: Mette Starch Truelsen.

Fig. 2. Besøg på den genoprettede skanse ved Danevirke Museet. I 1861 bevilligede Rigsdagen penge til udbygning af Dannevirkes skanser, volde og kanonstillinger som forsvar mod tyskerne. Volden mistede sin militærstrategiske betydning ved nederlaget i 1864, men har stor kulturel betydning, som markering af "danernes gamle rige". Foto: Frede Sørensen.

◀ Fig. 3. Der hvor hærvejen skærer Dannevirke, ligger Danevirke Museet. I sommeren 2010 fandt arkæologerne her en seks meter bred port fra den sene vikingetid, som stadig er under udgravning. Foto: Frede Sørensen.

Beretning fra geografweekend 2011 i Sydslesvig

Årets Geografweekend gik til det gamle danske land, Sydslesvig i det mest strålende efterårsvejr. Et område fuld af dramatik, nostalgi og utrolig mange spændende geografiske problemstillinger.

Vi besøgte Ejderfloden og Dannevirke, som langt tilbage i tiden har haft stor betydning for danernes selvopfattelse. Ejderen udgjorde grænsen i den første dansk-tyske grænseaf tale, som blev indgået i 811, og ønsket om et "Danmark til Ejderen" fik nyt liv med den nationalliberale politiker Orla Lehmanns Ejderpolitik fra 1842. Sagnet om "Dannevirke som Danmarks beskytter" fik betydning for den danske nationalstatspolitik – og militærstrategi frem til nederlaget i 1864.

Weekenden bød også på en skøn vandretur på halvkredsvolden rundt om Hedeby, ekskursion langs Ejderkanalen og et besøg på A.P. Møller skolen til en spændende snak om det danske mindretal i Sydslesvig.

Tak til kursusudvalget for en spændende og veltillrettelagt geografweekend!

Mette Starch Truelsen

▲ Fig. 4. Vandring ad halvkredsvolden rundt om oldtidens store handelsby, Hedeby. Byen udviklede sig i krydset mellem to store handelsveje: hærvejen og landbroen kaldet "Det slesvigske pas". Inden for volden boede ca. 3.000 mennesker, og omkring ¼ af området var gravplads. Foto: Frede Sørensen.

Fig. 5. En sydslesvigsk forening holder liv i Hedeby. Nogle af husene er genopført med samme placering, som de oprindelige. Foto: Mette Starch Truelsen.

Fig. 6. Lørdag aften var der folkedans efter generalforsamling og festmiddag – og alle kunne være med! Foto: Frede Sørensen.

Fig. 7. Søndag besøgte en gruppe A.P. Møller skolen i Slesvig by. Skolen er opført som grundskole og gymnasium til det danske mindretal, og to tredjedele af eleverne kommer fra etnisk danske familier. Det er et krav for optagelse på skolen, at både elever og forældre taler dansk. Hallen på A.P. Møllerskolen er udsmykket med solsystemet. Det lyser altid - også om natten. Der findes 25 højteknologiske klasselokaler med touchboards og CO₂-regulering samt en række faglokaler. Vi besøgte naturligvis geografilokalet til en snak om undervisningen og skolesystemet i Slesvig samt ungdomskulturen i det danske mindretal. Foto: Mette Starch Truelsen.

Fig. 8. Ekskursion til Ejderkanalen, som ved dens opførelse i 1784 var Europas største kanal. I dag går trafikken gennem Nord-Ostsee-Kanal og flere af de gamle sluser og broer ved Ejderkanalen kan ses i restaureret stand. Foto: Frede Sørensen.

Fig. 9. Lige syd for den danske grænse ses mange helt almindelige beboelseshuse med solceller på taget. Det skyldes de fordelagtige støtteordninger til vedvarende energi i Tyskland. Foto: Frede Sørensen.

Ny regering – nye navne

Den 3. oktober 2011 fik vi en ny regering og dermed også en ny minister for børn og undervisning. Det første signal om nye tider lå i navneskiftet. Undervisningsministeriet var tilsyneladende ikke helt dækkende nok mere. Det gamle navn vil dog formodentlig leve som navn i folkemunde lang tid endnu. Vores nye minister blev Christine Antorini, der på mange måder er anderledes i forhold til tidligere tiders undervisningsministre. Dels er Christine Antorini kvinde – dem har vi ikke set så mange af på den post – og dels er hun forholdsvis ung. Hun udspringer af en socialistisk tradition med en fortid i SF. Hun har gennem tiden arbejdet i hverv, der har krævet gode kommunikative færdigheder. Hun er måske den minister med den mest tydelige retorik vi endnu har haft på den post. Det store spørgsmål er selvfølgelig, hvor mærkbart skiftet bliver for undervisningsverdenen. Denne verden er altid udsat for nytænkning. Ofte kan man høre undervisere, der sukker efter "bare at få lidt fred og ro". Ønsket er forståeligt nok, men ligger det ikke i fagets natur at være under stadig forandring? Hvad enten vi befinder os på folkeskole-, gymnasie- eller universitetsniveau.

Hvad er ellers nyt?

Regeringen understreger i deres grundlag, at muligheden for gratis uddannelse skal bevares, bl.a. for at styrke Danmarks evne til at producere mennesker, der evner at være aktive borgere i et levende demokrati i en globaliseret verden. Christine Antorini udtrykker ønske om en folkeskolereform, der skabes i dialog med lærere og forældre. I den forbindelse indbyder regeringen alle partier til forhandlinger om "en ny start for folkeskolen", hvor ideologiske mærkesager viger

for gensidig respekt, og hvor skolens interesser arbejder sammen. Ønsket er, at den enkelte elev kan udvikle sine potentialer bedst muligt i et velfungerende fællesskab. Målet er en bedre folkeskole, der giver alle børn mulighed for at lære så meget som muligt og få et højere fagligt udbytte af undervisningen, og giver børnene lyst til og forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Succeskriteriet er, at 95 % gennemfører en ungdomsuddannelse, 60 % en videregående og 25 % en lang videregående uddannelse. Samtidig vil regeringen styrke erhvervsuddannelserne.

Hvordan?

Alle disse mål og ønsker kan man næsten ikke vælge ikke at bakke op. Målene er ikke markant politiske, og der lægges fx ikke afgørende afstand til de nationale test, der ellers diskuteres ivrigt i og omkring folkeskolen. Under kravene til den ovenfor nævnte reform, står der at reformen skal sikre, at folkeskolens lærere underviser i fag, hvor de har kompetence svarende til linjefag. Man får næsten lyst til at råbe hurra. Men også kun næsten. For hvad betyder "svarende til linjefag"? Er det et kompetencegivende kursus? Er det, at man har undervist i et givet fag i en given årrække? Eller er det, at man engang har haft et abonnement på "Illustreret videnskab" og derfor nu er kompetent til at undervise i såvel geografi som fysik/kemi? Man kunne ønske at dette vil være noget af det første, som de deltagende parter i folkeskolereformen vil gøre det helt umuligt at fortolke på!

For de videregående

uddannelsers vedkommende vil regeringen undersøge, om det er muligt og forsvarligt at tilrettelægge uddannelserne anderledes, så de kan gennemføres på kortere tid - fx

ved kortere ferie og overgang fra to til tre årlige semestre. Uanset hvordan uddannelserne tilrettelægges, skal niveauet på den enkelte uddannelse fastholdes eller højnes. Her kunne det igen være ønskeligt at få en klar udmelding om, hvordan man ønsker at fastholde eller højne niveauet.

Innovationskapacitet

Det måske mest værdiladede ord i regeringens grundlag er innovation. Ved opslag på wikipedia.org kan man bl.a. læse at innovation kan forstås som aktiviteter, der på grundlag af ny viden, udvikler nye muligheder, der ved udnyttelsen genererer en merværdi. En høj innovationskapacitet handler om, at virksomhederne får de bedste rammer til at udnytte fremtidens kilder til innovation. Det kræver, i følge regeringens grundlag, at uddannelsessystemet forstår og reagerer på kravene til fremtidens arbejdskraft. At universiteter og andre vidensinstitutioner åbner sig og deltager i fremtidens globale innovationsnetværk. Denne åbning og deltagelse kan måske blive geografifagets redning efter en årrække med besparelser og nedskæringer på området. Kulturgeografien har levet en stedmoderlig tilværelse især på gymnasierne. Nu vejrer vi morgenluft og mulighed for at "sprede geografis glade budskab" på alle niveauer igen. Og så ser vi ellers frem til, at forhandlingerne om den nye folkeskole kommer i gang, sådan at vi kan få et mere konkret billede af, hvad der venter os. Hvad der besluttes for folkeskolen, er jo også afgørende for ungdoms- og de videregående uddannelser.

Jeanne Grage

Kilder

www.wikipedia.org

Regeringsgrundlaget "Et Danmark, der står sammen"

GO- skolekonkurrence for landets folkeskoleelever

Konkurrence nummer 11

Fagudvalgets klumme i denne udgave af Geografisk Orientering beskæftiger sig med den nye børne- og undervisningsminister og regeringsgrundlaget. Herværende konkurrence følger op på klummen og udfordrer elever og lærere til at kaste sig over begrebet innovation.

I regeringsgrundlaget kan man læse, at det er nødvendigt at få gang i innovationen, hvis virksomhederne skal klare sig globalt.

Danmark har stolte traditioner som produktionsland. Det skal vi fortsat have. For produktion er forudsætningen for, at der også fremover vil blive placeret arbejdspladser med et stort vidensindhold i Danmark. Viden og erfaring fra medarbejdere i produktionen indgår i udvikling af nye eller forbedrede produkter og processer. Innovation og produktion hænger snævert sammen.

Eleverne skal forklare:

- hvad er innovation?
- hvordan kan innovation styrke Danmarks position globalt?
- tænk en virksomhed, som ville gavnes af innovation.

Eleverne skal give eksempler og begrunde deres besvarelse.

Besvarelserne sendes til:

Geografforlaget

Anker Heegaards Gade 2, 3, tv.

1572 København V.

Eller på: go@geografforlaget.dk

Svarene skal være forlaget i hænde inden den 1. februar 2012.

De deltagende klasser er velkomne til at komme med ideer til kommende konkurrencer.

God arbejdslyst med opgaverne, Fagudvalget

Undervisningsministeriet og geografi i folkeskolen

Undervisningsministeriets fagkonsulent i Geografi:

Keld Nørgaard.

keld.norgaard@uvm.dk.

Tlf. 20816883.

Følg nyheder på:

<http://www.emu.dk/gsk/fag/geo/fagkonsulent/index.jsp>

Link til

efteruddannelseskataloget på emu

<http://efteruddgym.emu.dk/>

- Gymnasielærerforeningen.

Fig. 1. Totalt indtagende skønhed med kylling, én af efterkommerne af Uro-folket. Disse mennesker bor og arbejder stadig på deres kunstige Titicaca-sivøer, men er nu beskæftiget indenfor turisterhvervet.

Beretning

I 2009 annoncerede Geografforbundet en studierejse til Sydamerika i sommeren 2010. Interessen blev så stor, at vi kunne gennemføre to rejser i hhv. 2010 og 2011, begge med fine deltagerantal.

Begge ture fik flotte anmeldelser af deltagerne, men disse fik så sandelig også oplevelser for alle pengene godt og vel, idet de fik godt tre ugers rejse i Chile, Bolivia og Peru til mindre end 25.000 kr. (her var indbefattet al transport, alle overnatninger, kvartpension alle steder og halvpension nogle steder).

Vejrmæssigt var turene meget forskellige: 2010 havde temperaturer nær det normale, mens 2011 var ekstremt kold, oven i købet med usædvanligt store snemængder og meget lave frostgrader visse steder.

Nogle af rejsens destinationer var Santiago de Chile og Atacamaørkenen i Chile – nationalparker, saltsøen Salar de Uyuni, Potosí, Sucre og La Paz i Bolivia og Titicacasøen, Cusco, Machu Picchu og Lima i Peru.

De tre uger gav uden tvivl deltagerne noget nær det mest repræsentative indtryk af Sydamerika, man kan få på tre uger, idet vi så stor variation både hvad angår samfund og hvad angår natur. Vi oplevede landet med Sydamerikas højeste BNP per indbygger (Chile) – og landet med det laveste (Bolivia). Vi oplevede nogle af verdens vildeste og højeste bjerge og flotteste vulkaner – og én af de fladeste fornemmelser, naturen kan opvise, nemlig den endeløse saltsø/saltslette Salar de Uyuni (ca. på størrelse med Sjælland + Fyn). Vi oplevede historiens helt store vingesus gennem nogle af verdens mest imponerende bygningsværker. Og vi oplevede ikke mindst kultur og menneske i sammenhæng med og afhængig af naturen.

Billedserien forsøger blandt andet at vise, hvordan rejserne på udmærket vis demonstrerede, at geografi især beskæftiger sig med samspillet mellem natur og kultur.

Frede Sørensen er formand for kursusudvalget, Geografforbundet.

Alle fotos ved deltagere på turen.

Fig. 2. Vulkanen Licancabur med én af højslettens mange farvede søer.

fra Geografforbundets studierejser til Sydamerika 2010 og 2011

Fig. 3. Gletscheren Chacaltaya ovenfor La Paz er i hastig afsmeltning. I sommermånederne tilfredsstiller dens smeltevand en livsvigtig del af befolkningens behov for drikkevand, kunstvanding og elektricitet. Billederne er fra hhv. sommeren 2010 og 2011 og viser, hvor forskelligt vejret var de to år (koldest i 2011).

Fig. 4. Salar de Uyuni. Saltet udnyttes bl.a. til mursten lokalt og som fødevarer – og den megen lithium i lagen under saltskorpen har bolivianerne ambitioner om at udnytte i et milliardeventyr indenfor batteriteknologien.

Fig. 5. Ikke mindst takket være de små vejrmæssige udsving er den subtropiske del af Chile velegnet til vinavl. Vi besøgte en større vingård med vineri nær Santiago og nød god mad og især stedets vin.

Fig. 6. Takket være Humboldtstrømmen (der løber nordpå langs Chiles og Perus kyster) og Sydøstpassaten vælder der næringsrigt vand op til havoverfladen, hvilket giver basis for stor fiskerigdom til glæde for flere slags fiskere.

Fig. 7. I Bolivia dyrkes der over 200 forskellige slags kartofler, som tilberedes på rigtig mange måder. Eksempelvis frysetørres man visse sorter ved at lade dem ligge oppe i bjergene i skiftevis sol og frost i mindst tre døgn, hvorefter de trampes på for at presse den sidste væske ud og endelig soltørres igen.

Fig. 8. Indfødte på udflugt til Machu Picchu.

Genannoncering
– 1. annoncering i GO nr. 3 2011

Bag om det lukkede Burma

En rejse til et af Sydøstasiens smukkeste ansigter oktober 2012. Vi rejser til de klassiske højdepunkter, men vi forlader også de vante turistveje for at søge ind i områder, hvor kun få har rejst. Læg især mærke til dag 5 til 7. En pionerrejse til nogle af Asiens mest ubesøgte egne og hjemsted for flere etniske grupper, der kun sjældent møder turister. Af etniske grupper skal vi blandt andet opleve Pa O, Paduang og Pyin Palaung folkene. Mange af disse grupper er beskæftiget med landbrug og især risdyrkning. Og området var ind til for nylig isoleret fra omverdenen.

Rejsen vil berøre flere emner, bl.a. landbrug, risdyrkning, etniske grupper, fiskeri, buddhisme samt landets politiske situation. Men først og fremmest er det en rejse i et land, hvor tiden har nærmest har stået stille siden 1962.

Oplev desuden livet på *Inle søen* med fiskeri og mød lokale håndværkere. Vi besøger også, måske et af Asiens smukkeste områder, nemlig templerne ved Bagan, der kan spores tilbage til 1200-tallet.

Den faglige leder er antropolog Søren Lindahl Madsen, der har rejst mange gange i Burma. Søren har boet og arbejdet med Sydøstasien siden 1999 og har kerneområde omkring etniske grupper og buddhisme.

Søren har fået en bedre pris end den udmeldte. Læs dag til dag program og se ny pris på www.geografforbundet.dk.

Tilmelding senest 1. juni 2012.

Turansvarlig er Lise Rosenberg, medlem af kursusudvalget. Lise har arrangeret flere ture for Geografforbundet. Kontakt gerne Lise på lr@geografforbundet.dk eller tlf. 43 64 13 19.

Alle fotos af Søren Lindahl Madsen.

Genannoncering – 1. annoncering i GO nr. 4 2011

Studietur til Israels geografi og geologi

d. 14.-23. oktober 2012

En studierejse gennem betagende landskaber, hvor du får mulighed for at udforske Israels historie, arkæologiske og geologiske steder, landets dyreliv og vegetation. Studieturen vil inkludere besøg inden for geografi, geologi, vandresurser og behandle historiske, religiøse og politiske spørgsmål. Den faglige formidling vil foregå på engelsk. Kursets varighed: 10 dage.

NB: Programmet og prisen er med forbehold for ændringer. Dag til dag program er at se i den første annoncering og på www.geografforbundet.dk.

Pris per person ved min. 20 deltagere er 14.990,00 kr.

Prisen er inkl. flyrejse t/r (direkte fly), overnatning på standardhotel med morgenmad, bustransport, guidning, alle udflugter og entréer.

Kurset arrangeres i samarbejde med Albatros Rejser (teknisk arrangør), som vi har haft gode erfaringer med. Rejseelskabet er medlem af Rejsegarantifonden, og almene rejsevilkår for pakkerejser gælder.

Frist for tilmelding

Tilmelding og betaling af depositum 1500 kr. på www.geografforbundet.dk under kurser senest den 1. februar 2012.

Faglig leder: Yoni Shapira er israeler. Yoni har en ph.d. i oceanografisk forskning og marin økologi med forskning i Det Døde Hav. Han har mange års erfaring som rejseleder. Han har specialiseret sig i faglige grupper af pædagoger, forskere, journalister, politikere og samfund. Han er tilknyttet Ben-Gurion Universitet. Yoni er leder af "Landmark Heritage Services" – innovative projekter med en tværfaglig tilgang. Han er uafhængig forsker i Jerusalems geografiske historie og har offentliggjort sin historiske forskning i magasinet National Geographic 2011.

Turansvarlig: Nikolaj Charles Bunniss medlem af kursusudvalget. Nikolaj er lærer og har undervist i geografi. Han har seks gange besøgt Israel og har siden 1993 erfaring som rejseleder i Sydeuropa og Mellemøsten.

Du kan kontakte Nikolaj på ncb@geografforbundet.dk eller tlf. +45 5353 9335.

Alle fotos af Nikolaj Charles Bunniss.

Tjukotka og Kamtjatka sommeren 2013

Studietur til

Er der koldt i Sibirien om sommeren? Ikke specielt. Petropavlovsk og Anadyr, to af de steder, turen kommer forbi, ligger på cirka 13 grader i juli, lidt mindre end i Danmark, men til gengæld regner det en del mindre. Så læs bare videre!

De to halvøer Tjukotka og Kamtjatka udgør tilsammen Nordøstsibirien. Tjukotka alene udgør et areal på størrelse med Frankrig og Belgien tilsammen. Halvøerne ligger ud til Beringshavet med udsigt til Alaska. Berings-trædet er på det smalleste sted 54 km bredt, og herigennem løber grænselinjen, som adskiller Rusland og USA, øst og vest, og den internationale datolinje. Da han krydsede strædet i 1924 betegnede den dansk-grønlandske polarforsker Knud Rasmussen farvandet som det sted, hvor øst møder vest, og hvor man kan se 'fra Verdensdel til

Verdensdel'. Tjukotka og Kamchatka udgør en del af Beringia National Park – et af de største naturområder i verden.

Ét af studierejsens overordnede temaer er Arktis, hvor vi fokuserer på klimaforandringer og på den oprindelige befolknings rolle som både de første vidner og de første ofre for det, som bliver betegnet som "katastrofen". Vi skal således tilbringe tid sammen med de eskimoiske hvalfangere og de tjuktske rensdyravlere, når vi oplever livet i de lokale bygder.

Turen vil ligeledes give en enestående mulighed for at opleve Gejserdalen og komme tæt på nogle af de mere end 160 vulkaner på Kamtjatkahalvøen. Der bliver også mulighed for at se særlige fuglearter, når et af Tjukotkas fuglefjelde besøges.

Turen omfatter flere geografiske lokaliteter:

Vi starter turen med et kort ophold i Moskva. Herfra flyver vi gennem 11 tidszoner tværs over Sibirien og Fjernøsten, over den endeløse tajga og tundra mod øst og lander i Petropavlovsk – Kamtjatkas hovedby, som blev anlagt af Vitus Bering i 1740 under en af hans Kamtjatka-ekspeditioner. Herfra går turen til nogle af verdens mest fascinerende landskaber, bl.a. via sejltur til de nærliggende øer (muligvis Kommandørøerne), besøg i Avatja-bugten og De Blå Søer ved byen Elizovo (hvor vi kan se på fugleliv og vegetation), udflugt til Mutnovskij-vulkanen syd for Petropavlovsk, helikoptertur til Kamtjatkas perle, Gejserdalen, hvor vi flyver rundt om vulkanerne Karymskij (1486 m) og Malj Semjatijsk (1560 m) og besøg i en af de lokale bygder.

Nordøstsibirien

Fra Petropavlovsk går turen til Tjukotkas hovedby Anadyr med ca. 11.000 indbyggere, hvor vi tilbringer et par dage og besøger den tjuktisk bosættelse Tavajvam i udkanten af byen, inden vi flyver (eller sejler) over åbent hav ud til byen Provideniya på Tjukotkahalvøens yderste spids (en spøgelsesby, der blev forladt af de russiske tilflyttere efter Sovjetunionens sammenfald og nu ligger i ruiner). Her besøger vi den gamle eskimoiske bosættelse Avan og tager ud til varme kilder. Vi tilbringer en dag i Novoe Tjaplino, én af de to eskimoiske bygder og tager ud til Inaghpic, én af fangernes sommerlejr. Vi kan muligvis besøge øen Arakamtjetjen med de sæere fuglearter og hvalrosser.

På rejsen får man mulighed for at opleve Kamtjatka og Tjukotkas enestående (og meget forskellige) geologi, flora og fauna på første hånd og besøge steder, som normalt ikke er tilgængelige for turister. Rejsen giver mulighed for at møde både den oprindelige befolkning og de russiske tilflyttere og opleve deres måde at leve og overleve på.

Studierejsen er af faglig relevans for folk med geografi, naturgeografi, biologi, historie og samfundsfag som fagområde. Øvrige interesserede er også velkomne.

Tidsrum

Turen finder sted 10.-31. juli 2013.

Pris

29.900 kr. per person ved 25 deltagere. Prisen inkluderer, transporter, overnatninger, fuldpension og visum.

Da enkelte udflugter og vandreture måske kan være for krævende for nogle deltagere, vil disse ture være tilkøb.

Faglig leder

Daria Morgounova (33 år), Ph.d. fra Københavns Universitet (Institut for Tværkulturelle og regionale studier, Eskimologi og Minoritetsstudier). Daria har arbejdet med Tjukotka siden 2003, har bl.a. været på 2 feltarbejder der, kender Rusland generelt og Sibirien mere specifikt – og taler et særdeles godt dansk (så at sige uden accent). Russisk er hendes modersmål. Desuden har hun beskæftiget sig med yupik, et lokalt eskimoisk sprog.

Turansvarlig leder

Frede Sørensen, formand for Geografforbundets kursusudvalg, lektor, cand. mag. et art., naturgeograf, Professionshøjskolen Nordjylland.

Sommervangsvej 4, 9330 Dronninglund, tlf. 9884 3496 email: fds@ucn.dk og fs@geografforbundet.dk

Tilmelding

Sker ved indbetaling af et depositum på PRÆCIS 2888 kr. til Geografforbundets hjemmeside (<http://geografforbundet.dk/subpage.html?pageid=10362>) mærket "Sibirien". Samtidig SKAL ovennævnte Frede Sørensen have besked. Andre betalingsmuligheder er mulige – spørg Frede Sørensen.

Tidsfristen for tilmelding er d. 1. oktober 2012.

For yderligere oplysninger følg med på hjemmesiden www.geografforbundet.dk.

Der tages forbehold for mindre prisstigninger og ændringer i indhold.

Alle fotos ved Akademisk Rejsebureau og Daria Morgounova.

Naturmobilen

Kom til fyraftensmøde & workshop

I Geografforlagets nye lokaler i Anker Heegaards Gade 2, 3. tv., 1572 København V

Oplev Naturmobil: sjovt, nemt og vedkommende at bevæge sig rundt i land og by og få "oplevelser under åben himmel".

Torsdag d. 19. januar 2012 kl. 17 – 19.

Søren Præstholt og Claus Gramstrup fra www.naturmobilen.dk, www.landskab.nu vil komme og fortælle lidt om hvordan der i forskellige sammenhænge arbejdes med digital formidling af steder via mobil- og smartphones, samt præsentere deres egen tilgang.

Med smartphonen til geografiske oplevelser
Smartphonen kan give oplysninger til brugeren om præcis det sted hun befinder sig, og guide rundt

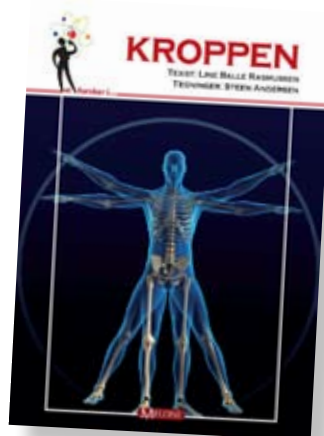
mellem steder og langs ruter. Claus Gramstrup fra Bysted A/S og Søren Præstholt fra Landskabsværkstedet samler op på trends og muligheder samt præsenterer den platform, der hedder www.naturmobilen.dk, som de står bag. Efterfølgende bliver der mulighed for diskussion og erfaringsudveksling, herunder om hvordan smartphones kan benyttes i geografiundervisningen.

Geografforbundet byder på kaffe. Der vil være mulighed for at se nogle af forlagets bøger. Arrangementet er gratis, men tilmelding er nødvendig på www.geografforbundet.dk under kurser. Der er plads til ca. 25 personer, så først-til-mølle-princippet gælder.

Nikolaj Bunniss, Regional kontaktperson

FRA MANDEN BAG "VI UNDERSØGER" - LARS GROTH - KOMMER NU

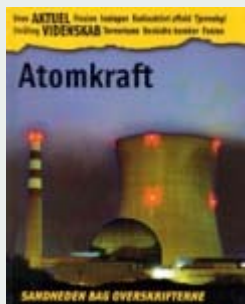
VI FORSKER I...

SE MERE PÅ MELONI.DK

FORLAGET
MELONI

Solide lærebøger til den rigtige pris

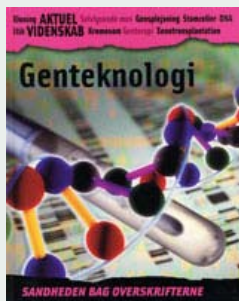
Atomkraft.

C. Oxlade. Forlaget Flachs, 2009. 45 s. ill. i farver. Pris 219 kr. (Aktuel videnskab). F

Atomkraft indgår i serien *Aktuel videnskab*. I den første halvdel af bogen får man gennem tekst og flotte illustrationer en masse faktaviden om, hvad atomkraft er, hvordan de forskellige typer kernereaktorer fungerer, samt hvordan man opbevarer atomaffald. I den anden halvdel af bogen bliver der belyst argumenter imod atomkraft gennem skrækscenarier fx Tjernobylkatastrofen og terrortrusler, samt stillet spørgsmålstegn ved atomkraftens fremtid. Bogen lægger ikke op til megen debat. Den indeholder to hvad mener du?-bokse, der stiller læseren lukkede spørgsmål. Fx side 31 "Er du bange for, at terrorister kan få fat i atommateriale?" - hvilket er ærgerligt, eftersom man har fået en del viden om fordele og ulemper ved brugen af atomkraft. Bagerst i bogen findes en ordliste samt henvisning til flere bøger og hjemmesider. For at få den fulde udbytte af bogens første halvdel, kræver det, at man ved noget om fysik og derfor mener jeg, at bogen egner sig til udskoling.

Simona La Fata

Folkeskolelærer med linjefag i geografi og natur/teknik

Genteknologi.

J.Vaughan. Forlaget Flachs, 2009. 45 s. ill. i farver. Pris 219 kr. (Aktuel videnskab). F

Genteknologi indgår i serien *Aktuel videnskab*. Bogen giver et let historisk overblik over, hvor gammel teknologien er, med start i Darwins teori, til 1950'ernes gennembrud i studiet af DNA og til genterapi i 2008. Ved hvert kapitel er der forskellige bokse: Hvad mener du? - En boks der stiller læseren etiske spørgsmål, Få styr på faktaboks giver læseren ekstra viden og til sidst *Tæt-på-problemerne-boks*, som fremhæver, hvilke problemer der har været fx ved at benytte gensplejsede rapsplanter. Bogen kan anvendes som appetitvækker til emnet genteknologi i udskoling, men man skal være opmærksom på, at bogen først og fremmest belyser de negative sider ved genteknologien, fx under overskrifter som Frankensteinmad, uhyrer, farlig indblanding osv., hvor det er skræmmeksemplerne, der er fremhævet. Fx gensplejsede smågrise med gule tryner og klove. Bagerst i bogen forefindes en ordliste og flere oplysninger, der henviser til både bøger og hjemmesider.

Simona La Fata

Folkeskolelærer med linjefag i geografi og natur/teknik

Skarven.

Thomas Bregnballe, Forlaget Hovedland, 2009. – 103 sider ill. i farver. – 138 kr. (Miljøbiblioteket) G/A

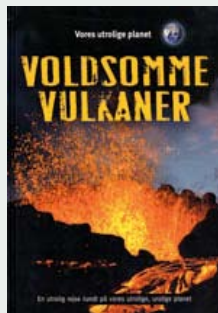
Bogens består af 7 kapitler, der gennemgår mange af de aspekter, som har indflydelse på skarvens liv. Man bliver i starten præsenteret for den historiske udvikling i den danske skarvbestand, og hvordan den efter fredningen udvikler sig utrolig hurtigt. Dernæst tager bogen fat i, hvordan skarven påvirker det nære miljø og beskriver flere gange konflikten mellem naturen og menneskenes udnyttelse af denne. Skarven påvirker direkte garnfiskenes erhverv hvilket har medført, at de er interesseret i at få reguleret bestanden af skarve. Der bliver fra statens side gjort flere tiltag for at få reguleret bestanden. Disse tiltag bliver beskrevet således, at læseren får indblik i både de positive og negative sider af sådan en indgriben. Til sidst i bogen bliver der gjort status for, hvordan skarvbestanden har det i Danmark netop nu, og på hvilken måde tiltagene mht. vildtreguleringen har virket. Kapitlerne er gennemillustreret med mange velvalgte billeder. Det der virkelig gør denne bog

Fortsættes

rigtig spændende at arbejde med, er de mange grafer og kort, hvor læseren bliver præsenteret for statistisk materiale på en overskuelig måde. Bogen henvender sig ikke direkte til undervisningsbrug, men den indeholder en mængde informationer, som kan plukkes ud og anvendes supplerende i undervisningen.

Christian Lauridsen

Folkeskolelærer med linjefag i geografi og fysik/kemi

Voldsomme vulkaner, Jordskælv og tsunamier, Klodens oceaner

af Terry Jennings og

Klodens vejr

af Jen Green,

Forlaget Flachs, 2009. 32s. ill. i farver. – 228 kr./stk. (Vores utrolige planet) F

Flachs har lavet en rigtig flot serie om vores utrolige planet. Serien består pt. af 6 spændende bogtitler. Serien *Vores utrolige planet* giver os et enestående indblik i naturens voldsomme kræfter. Det er en fantastisk rejse rundt i verden, hvor vi besøger imponerende steder og naturfænomener. Alle bøgerne er proppet med viden om vores vidunderlige verden, og teksterne er i rigelige mængder suppleret med meget flotte og farvestrålende fotografier. Alle bøger i serien er bygget op på præcis samme måde. Først i bogen er en lille appetitvækker,

som skal sælge bogens emne; hvilket bliver gjort i overbevisende stil! Derefter bliver man som læser præsenteret for ca. 10 konkrete sager med faktabokse indenfor emnet, og til dessert får man en god portion ekspertviden. Hver bog har bagerst en letlæselig ordliste, et stikordsregister samt henvisninger til andre bøger om emnet og danske internetsider. Det er en serie, som både kan stå på skolens pædagogiske servicecenter, hvor de flotte og farvestrålende forsider nemt kan sælge sig selv, men det er bestemt også en god serie, som kan bruges som supplement i geografiundervisningen. Folkeskolens elever kan sagtens læse bøgerne selvstændigt. Bon appetit!

Birgitte Maren Larsen

Folkeskolelærer med linjefag i geografi

Geografisk Orientering Geografforbundets medlemsblad

Medlemskontingent for 2011-2012:
Almindeligt medlemskab: 300 kr.
Familie (par): 400 kr.
Studerende: 175 kr.
Institutioner, skoler o.lign.: 525 kr.

Henvendelse om medlemskab/abonnement mv.:
Geografforlaget,
Anker Heegaards Gade 2, 3. tv., 1572 København V
e-mail: go@geografforlaget.dk
Hjemmeside: www.geografforbundet.dk

Redaktion
Ansvarshavende redaktør og annoncetegning:
Maja Enghave, 2675 2013
Gamlevældevej 42, 3760 Gudhjem
e-mail: mek@geografforbundet.dk

Henning Strand, 3324 0737
Mette Starch Truelsen, 4921 6021
Leif Tang Lassen, 2675 0097
Helle Askgaard, 3583 6967
Sonja Salminen, 8613 1417
Trine Overgaard Laursen, 4026 5530
Peter Astrup Madsen, 2323 2735
Per Watt Boelsen, 2215 7166

Anmelderredaktør:
Hans M. Christensen,
Overbyvej 1, 6000 Kolding
7553 9162 / 2148 0386
e-mail: overbyvej1@stofanet.dk

Annoncepriser:
1/1 side: 2.000 kr.
1/2 side: 1.000 kr.
Andre formater: 500 kr.
Se endvidere annoncearket på hjemmesiden

Deadline er den 1. i ulige måneder.
GO udkommer midt i årets lige måneder.
© Geografisk Orientering (GO)
Ikke-kommerciel udnyttelse tilladt med kildeangivelse

Kode til registrering på forbundets hjemmeside:
1971GO2008.

Layout og omrydning:
Ivan Jacobsen, Engmosen 2, 6470 Sydals, 2022 8637
Tryk: BB Offset. Oplag: 2700
ISSN 0105-4848

Geografforbundets Styrelse
Formand: Erik Sjerslev Rasmussen,
Sørbærvej 53, 8600 Silkeborg, 8684 5058
e-mail: esr@geografforbundet.dk

Næstformand: Ditte Marie Pagaard, 2462 9099

Kasserer: Jens Korsbæk Jensen
Acaciavej 5
1867 Frederiksberg C, 3141 1767
Giro (kontingent): 3178048

Kursusudvalg:
Formand: Frede Sørensen, 9884 3496
e-mail: fs@geografforbundet.dk
Lise Rosenberg, 4364 1319 / 2239 7777
Nikolaj Charles Bunniss, 5353 9335
Pia Legind Larsen, 2297 9755
Nikolaj Schnoor-Hansen, 2067 2834

Fagudvalg:
Formand: Henning Lehmann, 3871 2640
e-mail: hl@geografforbundet.dk
Ditte Marie Pagaard, 2462 9099
Jeanne Grage, 2390 1966
Christina Kürstein, 3031 7004
Klaus Østergaard, 2216 2865

Forlagsbestyrelse:
Formand: Jørn Asmussen, 2285 4522
e-mail: ja@geografforbundet.dk
Erik Sjerslev Rasmussen, 8684 5058
Annette Knudsen, 8685 4566
Pernille Skov Sørensen, 5416 6210
Henriette Lanter-Mortensen, 4426 2261
Jens Korsbæk Jensen, 3141 1767
Bo Hildebrandt, 5943 9143 (ekstern)

Regional kontaktperson:
Lise Rosenberg, 4364 1319 / 2239 7777
e-mail: lr@geografforbundet.dk

Fra geografweekend 2011: Valdemarsmuren i Dannevirke. Foto: Mette S. Truelsen.

Som medlem af Geografforbundet har du fri adgang til de digitale udgaver af Geografisk Orientering på vores hjemmeside. Du skal blot aktivere dit login til medlemssiderne på: <http://geografforbundet.dk/register.html>

Udnyttelsesret til billeder i GO

Ved indsendelse af fotos til GO-redaktionen giver afsender Geografisk Orientering ret til ikke-kommerciel udnyttelse i det trykte blad samt den tilhørende netversion. Honorering sker efter aftale.

POST

PP

DANMARK

Magasinpost B
ID NR 46670

GO KORT

1.-6. / 7.-10. OG GYMNASIET

– Digitale kort til hele grundskolen og gymnasiet

GO Kort er Geografforlagets nye digitale samlinger af kort til undervisning i mange fag. Alle kort er pædagogisk bearbejdede og opdelt i f. m. målgrupperne:

- GO Kort til indskolingen og mellemtrinnet
- GO Kort til overbygningen
- GO Kort til gymnasiet

GO Kort er webbaseret og opdateres løbende. Kan bruges på iwb, pc og tablets.

GO KORT INDEHOLDER:

- Over 200 kort – fysiske, politiske, tematiske, historiske m.fl.
- Temasider og aktiviteter
- Udvalgte kort i GIS
- Nyhedsbrevet GO KortNyt om nye kort og aktiviteter

Læs mere, og bestil på
www.geografforlaget.dk

GO Kort sælges i abonnement, hvor prisen gradueres efter elevtal. Skoler betaler pr. produkt pr. år:
1-250 elever: 1.125 kr. / 251-500 elever: 2.062 kr. /
501-750 elever: 3.000 kr. / 751 elever og derover: 3.937 kr.
Alle priser er excl. moms.

GO GEOGRAF
FORLAGET

ISBN: 978-87-7702-807-6

